

17è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC)

**Resums de les comunicacions
i sessions temàtiques**

València 2015

Del 7 al 10 de juliol

Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Resums de les comunicacions i sessions temàtiques

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

Membres de la Junta de Govern

Presidència: Antoni Ferrando
Vicepresidència: Joan Armangué
Secretaria: Lúdia Pons
Vicesecretaria: Rafael Roca
Tresoreria: Maria Rosa Lloret
Vocals: Joan Mas, Carsten Sinner, Ramon Sistac i Ildikó Szijj

Comitè organitzador

Presidència honorífica: Germà Colón
Presidència: Manuel Pérez Saldanya
Secretaria: Rafael Roca
Tresoreria: Joan R. Ramos
Vocals: Rosanna Cantavella, Ferran Carbó, Maria Josep Cuenca, Carme Gregori, Miquel Nicolás i Ramon Rosselló

Comitè científic

Francesco Ardolino (Universitat de Barcelona), Emili Boix (Universitat de Barcelona), Helena Buffery (Universitat de Cork), Teresa Cabré (IEC / Universitat Pompeu Fabra), Gabriel Ensenyat (Universitat de les Illes Balears), Bradley S. Epps (King's College, Universitat de Cambridge), Kálmán Faluba (Universitat Loránd Eötvös de Budapest), Roger Friedlein (Universitat del Ruhr a Bochum), Giuseppe Grilli (Universitat de Roma Tres), Georg Kremnitz (Universitat de Viena), Veronica Orazi (Universitat de Torí), Lluís Payrató (Universitat de Barcelona), Josep Pujol (Universitat Autònoma de Barcelona), Mercè Pujol (Universitat de Nantes) i Max W. Wheeler (Universitat de Sussex).

Web del XVII Col·loqui

<http://ocs.uv.es/index.php/AILLC/AILLC2015/index>

Índex

Cultura i llengua del segle XV al XVIII

Comunicacions	5
Sessió temàtica: Recepció, adaptació i traducció en la prosa del segle XV	43

Cent anys de literatura catalana: 1859-1959

Comunicacions	49
Sessió temàtica: Poètiques de la ironia en la literatura dels anys 20 i 30	89

Multilingüisme i interculturalitat

Comunicacions	93
Sessió temàtica: Ideologies lingüístiques, usos comunicatius i estructures formals	123

De la paraula viva a la paraula digital

Comunicacions	127
Sessió temàtica: Discurs 'verbal' i multimodalitat: oral / escrit / digital	147

Resums de les comunicacions

Cultura i llengua del segle XV al XVIII

Coordinadora: *Rosanna Cantavella*

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

Entre la subjectivitat i la intersubjectivitat. El verb *témer* entre els s. XVI-XVIII

Jordi Manuel Antolí Martínez (Universitat d'Alacant)

El significat prototípic del verb català *témer* és: '[Algú, un animal]¹ sentir temor¹ de [algú, un animal, una cosa, una acció, un esdeveniment]²' (DDLC, s. v. *temer*, 1a), amb l'estructura [N₁ V N₂]; a més, en català contemporani —com en espanyol, portuguès i italià— es coneix un altre significat del verb en què no s'expressa —sols— una afectació anímica, sinó que es fa la predicció d'alguna cosa que és percebuda com a perjudicial: '[Algú]¹ considerar com a possible [una cosa negativa]²' (DDLC, s. v. *témer*).

D'aquesta manera, el verb esdevé un marcador evidencial d'inferència (d'acord amb la tipologia establida per Willett 1988: 57). En un treball anterior (Antolí, en premsa), hem descrit el procés de canvi que dona lloc al s. XV a aquest valor inferencial i l'hem identificat amb la tendència de la subjectivació, descrita per Traugott i Dasher (2010). En una fase postconstruccional (seguint els estadis definits per Traugott i Trousdale 2013), constatem com aquest nou significat evidencial fa possible el sorgiment d'usos pragmàtics innovadors i, en concret, testimoniem l'ús del verb amb un valor de cortesia (del tipus «em temo que abusem del teu descans», pres del DDLC, s. v. *témer*, 5). Trobem els primers exemples d'aquest ús innovador als s. XV i XVI.

La intenció d'aquesta comunicació és descriure el procés de canvi semàntic pel qual partint de l'ús inferencial de *témer* es desenvoluparà, en català modern, el valor de cortesia. Proposem que aquest valor innovador és fruit d'una estratègia discursiva que entra dins de la categoria de la intersubjectivitat, «the way in which natural languages [...] provide for the locutionary agent's expression of his or her awareness of the addressee's attitudes and beliefs, most especially their "face" or "self-image"» (Traugott i Dasher 2010).

A l'hora fer aquest estudi, analitzarem un conjunt d'exemples del verb *témer* recuperats al *Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Antic* (CIGCA) i del *Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Modern* que seran interpretats mitjançant les eines teòriques de què ens forneix la Lingüística Cognitiva i la Gramàtica de Construccions basada en l'ús d'acord amb la proposta de Traugott i Trousdale (2013) i la *Invited Inferencing Theory of Semantic Change* (TCSII) de Traugott (2012).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Antolí-Martínez, J. M. «El sorgiment d'un evidencial d'inferència en català medieval. El verb *témer* entre els segles XIII i XV». [En premsa.]

DDLC = Rafel, J., dir., *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*, Institut d'Estudis Catalans, <<http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp>>.

Traugott, E. C. (2010) «Revisiting subjectification and intersubjectification.», dins K. Davidse, L. Vandelanotte & H. Cuyckens (eds.), *Subjectification, Intersubjectification and Grammaticalization*, Berlín / Nova York, De Gruyter Mouton, pp. 29-70.

— (2012) «Pragmatics and language change», dins K. Allan & K. Jaszczolt (eds.), *The Cambridge Handbook of Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 549-565.

Traugott, E. C. & G. Trousdale (2013) *Constructionalization and Constructional Changes*, Oxford, Oxford University Press.

Willett, T. (1988) «A cross-linguistic survey of the grammaticalization of evidentiality», *Studies in Language*, 12-1, pp. 51-97.

Alle soglie del *Tirant*: Gui de Warevick

Anna Maria Babbi (Universitat de Verona)

La prima parte del *Tirant lo Blanc* è, com'è noto, largamente debitrice nei confronti del romanzo antico-francese in couplets di octosyllabes della prima metà del XIII secolo Gui de Warewic, che ha goduto di una vasta circolazione attraverso almeno 16 manoscritti per lo più conservati in biblioteche del Regno Unito. Successivamente messo in prosa nel Quattrocento, i manoscritti del Livre de Guy de Warrewik sono conservati alla British Library di Londra (Royal 15 E 6 f. 227) e alla BnF di Parigi (fr. 1476). L'analisi del trattamento delle fonti costituisce un momento imprescindibile per meglio spiegare l'importante prelievo che Joannot Marturell ha fatto a questo testo. Un confronto ravvicinato con il Gui de Warewic si propone di mettere in luce, attraverso i rapporti di intertestualità, la dipendenza intellettuale che il *Tirant* ha contratto con il modello.

L'evolució de l'art epistolar en les escriptories municipals (segles XIV-XVII)

Vicent Baydal Sala (Universitat d'Oxford)

En època baixmedieval i moderna la composició de cartes per part de les escriptories municipals, com també reials o d'altres poders, se sotmetia a unes regles comunes al conjunt de la cultura europea establertes per tractats d'*Ars dictamini* que servien de guia als professionals de l'escriptura pública. En aquesta comunicació es pretén observar la

seua aplicació pràctica en les escriptories municipals de les tres principals capitals catalanoparlants, Barcelona, València i Palma, de manera comparativa i també diacrònica, des de finals del segle XIV fins a mitjan del XVII. Així, a través de l'anàlisi d'una sèrie de conjunts epistolars produïts durant tot aquell període, s'examinaran l'estructura, la materialització i la llengua de les lletres, així com la seua relació amb els tractats de composició epistolar de l'època.

Creació i evolució dels pronoms reforçats en català: una explicació **Emili Casanova Herrero (Universitat de València / Acadèmia Valenciana de la Llengua) i Pau Martín Miñana (Universitat de València)**

Un fenomen particular del català dins de la Romània és la creació dels pronoms reforçats: *ME > ME (M' / 'M) > EM*, evolució que no ha sigut explicada fins ara de manera versemblant. Per això, el farem l'objectiu de la present comunicació.

Per a tal fi, formarem un corpus ampli d'exemples a partir de textos del segle XVI d'autors de tot el territori lingüístic, repassarem les notícies i descripcions dels gramàtics, especialment de Pompeu Fabra, mirarem la seua distribució areal a partir de l'ALDC, contextualitzarem fonèticament cada cas, trobarem l'inici del fenomen en la reducció de contextos com *que.lo > que.l, o no lo > no.l* i analitzarem un a un tots els pronoms.

Amb tot això arribarem a proposar dos teories:

- Una que anomenarem de base fonètica, que presenta el dubte, per exemple, que el francès, amb el mateix accent d'intensitat del català, no el fa.
- Una altra, que anomenarem d'analogia morfològica, amb l'article determinat *lo > el*, que és la més satisfactòria, com intentarem demostrar.

La poesia amorosa de Francesc Fontanella a Gileta **Marta Castaño Trias (Universitat de Girona)**

Francesc Fontanella va escriure 79 composicions amoroses dedicades a Gileta, sobrenom de Maria Teresa Ham, que s'han transmès generalment com un conjunt unitari sota el nom de *giletas*. Conformen un dels blocs de l'obra de l'escriptor que més s'ha difós en la tradició manuscrita, i fins i tot en tres dels manuscrits unitaris importants consten d'una portadella pròpia.

En paral·lel a aquesta profusa difusió, les giletas van ser el sector de la poesia de Fontanella que va tenir una recepció més important al llarg del s. XVIII, ja que en conservem diverses mostres d'imitacions. Fins i tot la primera antologia impresa de la seva

obra, Bernad i Duran, va seleccionar molt majoritàriament aquests textos (60 *giletes* vs. 12).

Les composicions inclouen: sonets, lires i dècimes; bé que predominen els romanços de poca extensió. Les *giletes* presenten característiques comunes: estan escrites des de la primera persona i apel·len directament a Gileta que sol aparèixer al primer vers. Hi apareixen una gran quantitat de diminutius com *ullets* o *coret* i també sol fer contrastos entre la llum i la foscor segons la presència de Gileta. L'absència de Gileta també determina l'aspecte que presenta el paisatge, en especial el del Rosselló, lloc d'origen de Gileta, que s'entristeix quan ella no hi és, està en consonància amb ella.

L'elecció dels pseudònims Gilet-Gileta, la importància del paisatge i la temàtica amorosa han fet que la crítica classifiqui aquest conjunt de poemes com a bucòlics. I de fet, es repeteixen les mateixes opinions en aquest sentit des de Rubió.

Segons Rubió, les *giletes* són uns poemes amb un to ingenu i planyívol, ho podem veure en el comentari sobre el poema «Em vols olvidar, Gileta»: «El joc d'antítesis, a base de llocs comuns, és la trama que sustenta aquest poema d'amor, epidèrmic i llagrimós». Una opinió semblant en té Miró, que les qualifica de poesia bucòlica immadura i llagrimosa. A més, sempre s'ha examinat les *giletes* sota l'etiqueta de poesia bucòlica, així mateix ho expressa Riquer que tampoc s'absté d'elaborar-ne una crítica qualitativa:

El to pastoril de Fontanella es manifesta, principalment, en els romanços que anomena «Giletes», on ell, el pastor Gilet, canta els amors i els menyspreus de la pastora Gileta. Foren escrites al Rosselló i són d'un lirisme deliquescents i llefiscós.

Aquestes reflexions han provocat que les *giletes* es consideressin pràcticament una obra menor de Francesc Fontanella, respecte de l'altra poesia amorosa de maduresa o la producció teatral. I això ha comportat que s'hi hagin dedicat tan pocs estudis. S'ha d'analitzar si aquestes etiquetes són pertinents. Per exemple: algunes de les *giletes* mostren una maduresa i una complexitat que difícilment encaixa en la definició d'«immaduresa», com ara: «Jo t'adoro, bellíssima Gileta» i «Sens vostra llum, Gileta vencedora».

D'altra banda, quant a l'etiqueta de bucolisme, el tema amorós i el to elegíac característic del gènere que efectivament trobem en les *giletes*, són característiques que podem fer extensibles a la major part de l'obra de Fontanella i no per això ho considerem bucòlic.

«May retraure de vostr'amor un pas». March contra Dante o el diàleg intertextual sobre l'amor

Pietro Cataldi i Cèlia Nadal (Universitat per a Estrangers de Siena)

De la relació documentada entre Ausiàs March i Dante, no en tenim grans certituds. Amb tot, i deixant de banda la tesi d'una reconstrucció completa, aquest estudi vol provar com algunes comparacions textuais específiques constitueixen tessel·les de possibilitat il·luminants de la semàntica històrica profunda. Així creiem que succeeix amb el reclam a llocs canònics de *l'Inferno* resseguibles al cant LXXXVI («Si-m demanau lo greu turment que pas») del mestre valencià.

Qüestions claus, com ara quin és el pes del substantiu «pas» (i «contrapàs») en aquest poema, poden aclarir-se a partir de l'argumentació subjacent al text, que implica l'actualització del model dantesc sobre el conflicte entre l'amor mundà i la salvació del més enllà, i que March reprèn i actualitza tot dissenyant una via alternativa a aquella «recta» que es propaga a la *Commedia*.

Aquesta actualització es basa en la tria de l'experiència amorosa, que permet valoritzar el present de la contingència *versus* l'eternitat transcendent. Inevitablement, però, això comporta el conflicte cultural i interior, ja que la fidelitat a l'amor del present terrenal amb que se supera el paisatge de la transcendència de Dante encara no ofereix totes les garanties a aquells a qui, encara en temps de March, parla el toscà en una lògica cristiana compartida.

En definitiva, la relació intertextual mostra com a partir del cant hiperbòlicament incondicional a l'amor el poeta de la Safor transforma en runes les potents estructures morals i temporals de la cristiandat, evocades sobretot per mitjà del model dantesc, i amb els fragments d'aquestes runes dissenya, ja per nosaltres, un horitzó de sentit intens i torbant, és a dir, una necessitat de renovació del sentit.

El text complet segons l'edició de Pere Bohigas (ara revisada per Amadeu Soberanas i Noemi Espinàs a Barcino, 2000):

Si-m demanau lo greu turment que pas,
 es pas tan fort que-m lleva-l dir que passe,
 y es d'admirar, passant, com no-m trespasse
 ingràtitut, portant me-l contrapas.
 May retraure de vostr'amor un pas,
 puix en seguir a vos, honesta, medre;
 y si raho me fa contrast, desmedre,
 y es me lo mon, sens vos, present escas.
 Passe, penant, un riu de mort lo dia,
 y en ser per vos, me dol fer curta via.

El convent dels pares dominics d'Eivissa

Felip A. Cirer Costa (IES sa Colomina d'Eivissa)

Després de la conquesta catalana de les Pitiüses, el 1235, aquestes illes passaren a dependre de l'arquebisbat de Tarragona. La llunyania de la metròpoli va fer que es patís un gran endarreriment cultural. Per pal·liar aquesta situació, la Universitat d'Eivissa —institució de govern i representació de les Pitiüses entre el segle XIII i la promulgació dels decrets de Nova Planta— decidí l'establiment d'una congregació religiosa que tengués cura d'un col·legi. Es dubtà entre els franciscans i els dominics, i s'optà pels segons.

El convent dels dominics d'Eivissa, establert el 1580, ocupa la major part del món cultural eivissenc durant els 250 anys d'existència.

L'arquebisbe de Tarragona, cosenyor de l'illa, autoritzà la fundació del convent dels dominics que havia sol·licitat la Universitat, amb la finalitat que obrissin una escola de gramàtica i per tal d'arrodonir els seus ingressos, i també foren encarregats de la predicació de la quaresma.

Després d'un curt període de residència a l'església de Jesús, els dominics es traslladaren a la vila i el 1587 començaren la construcció del convent i de l'església, que dedicaren a sant Vicent Ferrer i a sant Jaume. La convivència entre frares i la comunitat de preveres de l'església de Santa Maria no fou sempre cordial, a causa principalment de les respectives competències en les tasques religioses remunerades, en especial les disputes foren sobre els enterraments, que era l'ofici millor remunerat.

Durant uns 200 anys el convent dels dominics fou teòricament l'únic centre d'ensenyament secundari d'Eivissa i per aquesta labor li foren concedida una subvenció de cent dotze lliures, en un començament, però no sempre la Universitat podia satisfer la quantitat acordada, ni tampoc els dominics tenien els pares amb la preparació adequada per a la missió docent encomanada.

Des de la darrereria del segle XVII fins al començament del XIX els dominics també s'encarregaren de l'ensenyament primari i, de manera esporàdica, sempre que tenguessin personal qualificat, dels cursos superiors de filosofia.

Abans de la fundació del convent d'Eivissa, es té coneixement de l'existència d'un dominic eivissenc, Pere Tur, que professà en el convent de Palma, del qual fou prior tres vegades i també assolí el càrrec d'inquisidor de Mallorca. En el convent eivissenc i durant la seva existència, una quarantena de fills de l'illa es consagraren a la vida religiosa de l'orde de Sant Domènec i entre tots ells en destaca un, fra Vicent Ferrer i Canals, que a mitjan segle XVIII va escriure l'obra *Historia llana y suscita de este convento de S. Vicente Ferrer y S. Jayme, orden de P. P. de la isla y Real Fuerza de Iviza*.

Un altre dominic, Pere Vicent Nicolau, pels volts de 1620 va escriure la primera història

d'Eivissa i que porta el títol *Historia de Iviza*, exemplar manuscrit que l'Ajuntament d'Eivissa va enviar al caputxí Gaietà de Mallorca, amb la finalitat que redactàs una història d'Eivissa que havia d'acompanyar la publicació de les ordinacions de 1686. L'obra de Vicent Nicolau es dona per desapareguda.

Textos sapiencials en català traduïts al castellà en la baixa edat mitjana. El cas del *Llibre de paraules e dits de savis e filòsofs*, de Jafudà Bonsenyor

Maria Conca Martínez i Josep Guia Marín (Universitat de València)

És una constant històrica que la transmissió del saber a través de diverses llengües, cultures i nacions s'ha fet mitjançant traduccions. En la baixa edat mitjana de la península Ibèrica, la transmissió d'obres sapiencials es va concretar en múltiples direccions, segons la procedència àrab (meridional) o europea (nord-oriental) dels textos i els coneixements. Centrant-nos en el que podríem anomenar el tram final d'aquests processos, les traduccions entre llengües vulgars s'haurien d'abordar sense prejudicis, és a dir, amb un escrupolós respecte a la realitat històrica i cultural del moment. Que una o altra llengua, en aquestes traduccions, sigui llengua original (LO) o sigui llengua meta (LM) no ha de comportar cap tipus de consideració valorativa d'una o altra. Diem això perquè entre els medievalistes espanyols s'ha manifestat una certa reticència a acceptar que, en l'època, hi va haver un flux important de traduccions del català al castellà. De fet, aquestes traduccions encara no s'han estudiat com mereixen.

En el treball que proposem estudiem la traducció castellana del llibre de Jafudà Bonsenyor (entre 1291 i 1295), contrastant-la amb els manuscrits catalans de l'obra. Aquesta traducció completa del *Llibre de paraules i dits de savis i filòsofs*, seguida d'altres tres obres sapiencials traduïdes al castellà a partir de versions catalanes, copiades totes elles el 9 març 1470, es troba en el *Cançoner de Juan Fernández de Ixar*, còdex 2882, ff. 271r-287v, de la BN de Madrid, editat per J. M. Azáceta (1956).

En la seva edició, J. M. Azáceta no va advertir la procedència catalana de la traducció de l'obra de Bonsenyor, que va denominar *Tractado de moral*, ni de les que la segueixen en el còdex, de les quals va dir que «constituyen un grupo interesante, que nos refleja, siquiera parcialmente, el estado de la prosa en esta época. Por supuesto que no hemos encontrado paralelo en otros manuscritos y se trata de obras inéditas y muy poco conocidas», sense adonar-se que el caràcter estrany del «estado de la prosa» es devia al fet que eren traduccions excessivament literals del català.

J. Amador de los Ríos, en la seva *Història crítica de la literatura espanyola* (1861-1865, t. VII: 180), ja havia caigut en el mateix error, batejant l'obra com *Libro de avisos y sentencias* i afegint que «se hallan con frecuencia voces italianas [...] tales son por ejemplo las palabras: *qualque, naucher o naocher, esguarde, lisunga, etc., etc.*», quan en reali-

tat es tracta de veus catalanes traslladades de la llengua origen a la llengua meta.

Esperem que el nostre treball contribueixi a un millor coneixement del text, aportant materials perquè algun investigador s'animi a fer-ne una edició crítica.

La traduzione catalana Sapllana-Ginebreda del *De Consolatione Philosophiae*: appunti sulla tradizione manoscritta

Chiara Concina (Universitat de Verona)

L'attività di traduzione della *Consolatio Philosophiae* di Boezio in epoca medievale si configura come un fenomeno di grande rilievo, per qualità e quantità, soprattutto per quel che riguarda lo spazio culturale romanzo. Per l'area iberica disponiamo di almeno cinque traduzioni e lo scopo della comunicazione è quello di soffermarsi su una di esse: il volgarizzamento catalano Sapllana-Ginebreda della *Consolatio*, il cui principale modello è da individuare nel commento latino al *prosimetrum* di Boezio di Guglielmo d'Aragona (seconda metà del sec. XIII). Il volgarizzamento di Sapllana si è conservato nella sua veste linguistica originale in un redazione frammentaria costituita da cinque carte facenti parte di un codice miscelaneo (Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó, Ripoll 113; sec. XIV), e integralmente dalla versione castigliana contenuta nell'unico manoscritto della Biblioteca Nacional de Madrid, MS 10193 (1436). A questo censimento si è in tempi recenti aggiunto un altro frammento catalano (Cervera, Arxiu Comarcal de la Segarra, senza segnatura, 1391?/1430?). La redazione che è il frutto della revisione effettuata da Antoni Ginebreda sul testo di Sapllana, è invece tramandata da nove codici in catalano, da due in castigliano (parziali) e da un incunabolo catalano e quattro edizioni a stampa castigliane (di cui tre incunabole). Come è stato dimostrato, gran parte dei nuovi materiali innestati sulla più antica traduzione del prologo di Guglielmo d'Aragona fatta da Sapllana derivano dal commento latino di Nicholas Trevet (*ante* 1307). Al quadro appena ricostruito vanno inoltre aggiunte le testimonianze fornite dalla traduzione ebraica del Boezio catalano (1412) e dalla ritraduzione latina, contenuta nei cinque volumi del codice London, British Library, MSS Harley 4335-4339 (sec. XV).

Partendo dagli studi sul complesso della tradizione manoscritta di Ronald Keightley, Jaume Riera i Sans, Antonio Doñas, e dalle proposte stemmatiche parzialmente già delineate da Francesca Ziino, Tomás González Rolán e Pilar Saquero Suárez-Somonte, ci si propone dunque di andare a saggiare il volgarizzamento Sapllana-Ginebreda della *Consolatio* sotto il profilo ecdotico. Come punto di partenza per questa disamina si inizierà col vagliare il testo del primo libro così come esso si presenta nella totalità dei testimoni che lo tramandano, nel tentativo di delineare i rapporti puntuali che intercorrono tra i codici e, se possibile, di andare a stabilire uno *stemma codicum* che getti luce sulle modalità di trasmissione e di circolazione di questa traduzione.

El procés d'elaboració de la *Vida de sanct Honofre* (València, a principis s. XVI)

Vicent Josep Escartí Soriano (Universitat de València)

La *Vida de sanct Honofre* editada a València a principis de XVI és una breu hagiografia anònima que, si ens fixem en les seues parts —diferenciades per estil i per les fonts emprades, a més dels temes centrals—, ens permet veure'n l'estructura i el procés de construcció d'un text hagiogràfic. De fet, a la *Vida de sanct Honofre* hi ha cinc o sis parts que corresponen a diferents estadis de la seua composició i que ens aporten clarament dades sobre la filiació de cadascuna d'elles. Així, el nucli originari de la *Vida* onofrina seria la versió elaborada per Pafnuci al segle IV o principis del V, que seria redactada en grec i traduïda posteriorment al llatí, i on es conté la vida del sant i, més breument, la d'altres homes eremites del desert. També degueren afegir-s'hi els fragments de la invenció del cos sant i el seu trasllat a Bohèmia. Aquesta part, clarament imbuïda de l'esperit de les croades, i que mostra la gran passió d'aquells anys per les relíquies, segurament s'hi va afegir als segles XII o XIII. En algun moment inconcret, aquest text degué arribar a Itàlia i, després, seria reelaborat, amb els afegits d'alguns episodis sobre la devoció a sant Onofre en les terres nord-italianes, on s'«imagina», a més, una vida anterior a la de l'eremitisme i on Onofre se'ns presenta, primer, com a príncep, i, després, com a rei d'Hongria, títol al qual renunciaria per dedicar-se a la vida eremítica. El traductor català hauria begut des del llatí o des de l'italià, d'alguna versió de les *Vitae Patrum* o de l'obra de Domenico Cavalca, a l'hora de treballar la *Vida* de sant Onofre, com sembla deduir-se d'alguns fragments. Aquest traductor degué incorporar-hi també un miracle esdevingut a Barcelona, que es conserva també, en una versió manuscrita de la *Vida*, encomanat pel rei Martí. Finalment, en l'edició valenciana, clàrissimament descendent del manuscrit esmentat, s'hi adjuntaran alguns miracles locals i un parell més, ubicats respectivament a Girona i a Montpeller, que clouen, així, el periple d'aquesta versió del text que es presenta com a suposadament biogràfic —de la vida terrenal i de la que, des de l'altre món, encara, protagonitza el sant—, i que es tanca amb una oració que sens dubte estava destinada a fomentar que els fidels s'aclamassen al sant ermità, mostrant, així, el procés de construcció de l'hagiografia onofrina que va circular per les nostres terres.

El català a l'època de la Guerra de Successió

Kálmán Faluba (Universitat Loránd Eötvös de Budapest)

Amb ocasió del tercer centenari, Barcino ha publicat unes *Cròniques del setge de Barcelona de 1713-1714*, cinc dietaris manuscrits, editats amb el rigor filològic d'*Els nostres clàssics*. Els dietaris reflecteixen el català barceloní del moment, escrit sense previsions literàries: utilitzant-los com a corpus, podrem formar-nos una idea de certes pecu-

liaritats morfosintàctiques (trets de la conjugació, com ara són les formes del subjuntiu present o la freqüència relativa del perfet simple i el perifràstic; variants fonètiques de l'article i dels pronoms febles; formes i usos dels possessius; etc.), com també del grau de penetració i adaptació dels castellanismes. Comparant el testimoniatge d'aquest corpus barceloní amb el d'unues cartes que el militar austriacista lleidatà Antoni Desvalls, marquès del Poal, enviava a la Barcelona assetjada (cartes conservades a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), podem treure conclusions sobre la dialectalització del català, suposadament accelerada al llarg de l'època del Barroc. Conclusions que, en el millor dels casos, confirmaran, matisaran o fins rectificaran el que diuen sobre el català del període 1610-1715 Antoni Ferrando Francés i Miquel Nicolás Amorós en la seva *Història de la llengua catalana*: «Aquests canvis són particularment notables al català central, que així comença a marcar unes diferències més grans amb les altres variants de la llengua. Tanmateix, els canvis més cridaners d'aquesta època són les interferències lèxiques i sintàctiques, com a conseqüència de la pressió oral (predicació, teatre) i escrita (llibre imprès) del castellà.» (2005: 257).

L'oralitat en l'escriptura: textos notariais del Matarranya (segles XVI-XVII)

Maria Rosa Fort Cañellas (Universitat de Saragossa)

L'exploració d'arxius en i sobre una àrea lingüística de frontera, el Matarranya, a la Franja d'Aragó, resulta fecunda per al coneixement de dos dominis lingüístics, ja que s'hi han trobat documents escrits ensems en català i en castellà, llengües emprades en aquesta zona. Aquesta comunicació, per tant, es basa en l'estudi del contacte del català i del castellà, i em proposo donar a conèixer els últims testimonis escrits en català en la zona del Matarranya, que es troben en diferents protocols notariais. Pel que fa al castellà, en els inicis de l'edat moderna, les elits ja eren capaces d'usar la llengua oficial de la monarquia i en els usos més formals ja començaven a adoptar-la.

Escullo, en aquesta ocasió, textos notariais dels segles XVI i XVII, perquè hi ha una mancança de dades referents a aquest període per al coneixement de la història de la llengua catalana en aquesta àrea. L'interès d'aquest tipus de documents rau en la seva datació i localització precises. A més, s'hi reflecteix el parlar de la zona, ja que es troben particularismes fonètics, com és l'ús de la grafia *r* [r] en posició intervocàlica tant en el text escrit en castellà *arendamos~arrendamos*, *arendación*, com en el que es redacta en català *arendador*. En el consonantisme, cal destacar que ja s'escriu en català en aquesta època la palatal lateral sonora /ɲ/ en posició inicial (*lloch*); en morfosintaxi, continua emprant-se l'article *lo*, i en el lèxic hi ha mots com *encantado*, *mustasaps*, etc. Aquesta anàlisi ens permetrà situar els textos en un moment concret de la geografia lingüística catalana, ja que la vessant històrica constitueix una faceta de la investigació

lingüística que no podem deixar de costat. En els textos no literaris la força de la llengua parlada venç més fàcilment les rèmores culturals de qui escriu, a part que hi tenim més sovint indicacions precises sobre el lloc d'origen del document i sobre la seva data: la informació és més rica i més segura.

Per tant, el plurilingüisme és fruit del caràcter bilingüe de la competència comunicativa dels parlants d'aquesta àrea. Cal tenir present que la zona de la qual procedeixen els textos estudiats és una àrea lingüística de frontera, de contacte de llengües.

Els poemes laudatoris de Francesc Fontanella als liminars d'obres d'altres autors

Anna Garcia Busquets (Universitat de Girona)

Francesc Fontanella (1622-1682/83) escrigué tres poemes laudatoris publicats als liminars d'obres d'autors contemporanis: la cançó «De la que el Llobregat verda ribera», les octaves «La pau, de l'abundància acompanyada» i el madrigal «Per coronarse d'estivals espigues». Els dos primers precedeixen l'obra jurídica *Sacri Regii Senatus Cathaloniae decisiones* de Joan Pere Fontanella, pare del poeta, vol. i (1639) i vol. ii (1645) respectivament; el tercer encapçala el *Breu tractat de artilleria* (1642) de l'amic i mestre artiller Francesc Barra. Aquestes tres composicions encomiàstiques, juntament amb la peça oratòria que coneixem com a «Panegíric a la mort de Pau Claris» (*Occident eclipse...*, 1641), formen la totalitat de l'obra de Francesc Fontanella publicada impresa fins al segle XIX.

L'addició de poesies laudatòries als preliminars dels impresos fou un costum d'origen culte i humanístic que s'estengué per Europa al segle XVI —se'n troben diverses mostres en català durant el Renaixement—, i ja és un fenomen arrelat a principi del XVII. El nostre objectiu és analitzar els tres poemes proposats des de la perspectiva de la poesia laudatòria com a gènere, prenent com a fil conductor els trets formals i temàtics destacats per José Simón Díaz, Fermín de los Reyes, Xavier Vall i altres estudiosos del tema: l'ús de la hipèrbole encomiàstica, la construcció d'imatges a partir del cognom de l'elogiat, la brevetat de les formes mètriques escollides, la freqüent presència de familiars i persones de l'entorn proper com a autors dels encomis... Veurem que, tot i partir dels convencionalismes del gènere, els poemes liminars fontanellans s'erigeixen en una de les millors mostres d'aquest tipus de poesia. L'adopció de les principals novetats literàries i, alhora, la forta implicació del poeta i la seva família en la realitat política del moment —militant en el bàndol filofrancès— són aspectes d'interès en què ens aturarem, tot incidint en la datació de les peces a la cruïlla de 1640 i els anys immediatament posteriors. L'estudi en profunditat d'aquestes composicions és paral·lel a la tasca d'edició i anotació de la poesia civil i moral de Francesc Fontanella, dins del projecte de recerca d'edició crítica de la seva obra completa dirigit des de la Universitat de Girona.

Primers usos de *fer* en la construcció temporal-existencial a l'edat moderna. Un acostament diacrònic segons la gramàtica cognitiva

Josep Vicent Garcia Sebastià (Universitat d'Alacant)

L'expressió del concepte temps té un caràcter profundament cultural. En conseqüència, hi ha un vast nombre de treballs que tracten la conceptualització i l'expressió del temps en diferents llengües. En català, però, aquests temes no s'han investigat gaire. Els pocs estudis que s'hi han dedicat són els de Rigau (2001), Solà i Pujols (2002) i Pérez Saldanya (2002), des d'una visió sincrònica actual, i els de Martines (2000) i Martines i Montserrat (2009), des d'una perspectiva diacrònica, a banda de les aportacions de Ramos (2000 i 2001) en relació amb els verbs existencials. Encara hi ha, doncs, aspectes sobre l'expressió del temps en català que estan per resoldre i que convindria analitzar amb més detall.

En aquest sentit, els enunciats temporals de tipus existencial constitueixen un tema d'estudi ben interessant, tant des d'una perspectiva normativa com des d'una òptica purament descriptiva i especialment diacrònica. I és que en català actual conflueixen diferents construccions d'aquesta mena. D'una banda, hi ha l'enunciat prototípic o tradicional, el qual es constitueix amb el verb lleuger *fer* (*fa temps*), amb valors diversos; de l'altra banda, hi ha formes alternatives d'expressar l'existència de períodes de temps determinats entre dos moments referencials: estructures arcaïtzants (*temps ha*), pròpies del registre formal, fórmules fossilitzades (*temps era temps*) o construccions recents, com ara portar o dur temps + gerundi, habituals en la parla de les generacions més joves.

De fet, en la nostra tesi doctoral, «L'expressió del temps en català modern i contemporani: acostament a través de la lingüística de corpus i la gramàtica cognitiva», abordem, entre altres qüestions, les maneres d'expressar en català l'existència d'un determinat període de temps entre dos moments referencials i el procés de canvi lingüístic que han experimentat les construccions que s'hi vinculen.

Inicialment, l'expressió temporal-existencial en català no es constituïa amb el verb *fer*, sinó amb altres verbs lleugers: *haver* i, en menor mesura, *ser*. D'acord amb els exemples que hem atestat en el nostre corpus (cf. *infra*), el verb *fer* degué començar a usar-se en aquesta mena d'estructures al segle XVI. Comptat i debatut, l'objectiu principal de la present comunicació és descriure els primers usos existencials de *fer* en l'expressió del temps transcorregut. Això ens permetrà (1) determinar en quina mena de contextos comença a irrompre el verb *fer* i (2) caracteritzar des d'un punt de vista sintàctic, semàntic i pragmàtic aquests enunciats.

Quant a la metodologia, la investigació es fonamenta, primerament, en el buidatge dels textos dels segles XVI-XIX, els quals formen part del *Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis* (CIMTAC), de l'ISIC-IVITRA. Tot seguit, els exemples

pertinents s'analitzen segons els principis de la teoria de la gramaticalització i la gramàtica de construccions, en el marc de la lingüística cognitiva. A més, també es fa servir el mètode comparatista, amb una atenció especial a les llengües iberoromàniques, a les gal·loromàniques i a l'italià.

Scripta nord-occidental en manuscrits del Matarranya del segle XV **Javier Giralt Latorre (Universitat de Saragossa)**

És sabut que, dins el marc d'una llengua catalana escrita hipotèticament homogènia, emergeixen trets de l'oralitat corresponents al dialecte propi del territori. Tal vegada una de les àrees catalanoparlants menys afavorida pel que fa a l'anàlisi lingüística des d'aquesta perspectiva ha estat la Franja d'Aragó, tot i que en els darrers 25 anys s'han elaborat treballs en els quals s'han presentat dades força interessants sobre la *scripta* nord-occidental que roman reflectida en documentació medieval i moderna produïda als municipis de l'espai geogràfic aragonès catalanòfon. I també és cert que la informació amb què comptem es refereix bàsicament als segles XIV i XVI, ja que les col·laboracions publicades se centren sobretot en manuscrits que pertanyen a aquests dos períodes, mentre que ben poca cosa s'ha dit sobre els textos redactats durant el segle XV.

El propòsit de la nostra comunicació és contribuir al coneixement de la *scripta* catalana en terres aragoneses durant el primer quart del segle XV, moment en què tingué lloc el Compromís de Casp (1412), un fet històric transcendent i d'importància cabdal per a l'esdevenidor de la llengua catalana a l'Aragó. I ho fem prenent com a base de l'estudi un llibre de testaments d'aquesta època conservat a l'Arxiu Municipal de Fondespatlla (Terol), el qual conté minuts redactades entre 1398 i 1429. Som conscients, però, de les limitacions que ofereix aquest tipus de textos a l'hora d'esbrinar elements realment diatòpics, no només per l'esmentada homogeneïtat escripturària, sinó també pel tipus de llenguatge formulari que hi trobem, la qual cosa restringeix encara més l'espontaneïtat; tot i això, ha estat possible aplegar elements que considerem interessants des d'una òptica dialectal: manteniment de /a/ tònica llatina en el cas de *jaure*; canvi vocàlic *e > i* en el mot *giner*; canvi vocàlic *e > a* en el substantiu *lançol*; canvi de vocal final a *ferre*; evolució consonàntica de *fermea*, *vellea* o *canela* 'candela'; assimilacions vocàliques a *invantari* o *eniversari*; forma de plural *òmens*, desinència verbal -e de tercera persona del singular; desinència incoativa en -*esch*; subjuntius en -o i -on (*torno*, *tornon*), alternança del participi *fet/feyt*; prefixació en el verb *eslegir*; profusió de diminutius en els noms propis; vocables com *benfeytós*, *deutràs*, *enventarizar*, *estable*, *peroliar*, *regall*, *sòtol*, o la col·locació *lit de roba*.

Finalment cal assenyalar que contribucions com la que aquí es proposa són fonamentals per a estudiar la diacronia de la llengua catalana en el seu conjunt i, en particular, per a tenir una idea més completa de la diacronia del català a la Franja d'Aragó. I també

són essencials per a seguir demostrant amb dades irrefutables que en aquesta zona de l'Aragó oriental sempre s'ha parlat català, si més no des de l'edat mitjana, i que la llengua que hi perviu és la mateixa, malgrat els intents constants per part de polítics i pseudocientífics de tergiversar la veritat lingüística.

La «propietat» de la llengua: un entrebanc afegit per a l'elaboració d'un tecnolecte apte per a la retòrica valenciana del barroc

Antoni López Quiles (Universitat de València)

Al costat de la pressió exercida pel castellà, en els textos retoricodidàctics del segle XVII els redactors han de fer front als problemes que presenta l'etiquetatge de «propietat» a la llengua que fan servir en la predicació culta. El requisit no es presenta només els oradors valencians, sinó el conjunt de les llengües romàniques, en especial el francès, el castellà i l'italià, però en el nostre cas els predicadors cultes han de competir amb els models que hom considerava llavors com a «genuïns», d'estil barroer, tan carregat de facècies i d'estímul a la rialla fàcil com descarregat de les exigències de la preceptiva barroca. L'abundància de sermons en honor a sant Vicent Ferrer convertirà la broma, l'acudit i l'absència del rigor reclamat per a la predicació culta en elements definidors de la genuïnitat de la llengua, en clara pugna amb les normes vigents en Europa. Atés que la discussió sobre la «propietat» o no de la llengua per a la trona s'insereix dins d'un debat més ampli, un sector del qual pretén la substitució lingüística, els nostres usuaris construiran respostes a fi de promoure la persistència del català en la trona.

Fonamentat sobre les aportacions dels estudiosos de la literatura barroca, en especial en l'àmbit de l'oratorïa, el treball consistirà en l'ordenació del material en pro i en contra de cada part i en l'anàlisi dels resultats.

Un text pamfletari de la Guerra dels Segadors: *Relació verdadera de la senyalada vitòria que Nostre Senyor és estat servit donar a las armas del Christianíssim Rey de França Senyor Nostre...*

Arantxa Llàcer Martorell (Universitat de València)

La següent proposta es vehicula al voltant de l'estudi d'una relació produïda en el període de la Guerra dels Segadors (1640-1659): *Relació verdadera de la senyalada vitòria que Nostre Senyor és estat servit donar a las armas del Christianíssim Rey de França...*, que hem editat críticament.

Aquesta és una relació —que no havia estat editada fins ara— que recull un episodi del setge de Tarragona (1641) i que ens mostra amb profusió de detalls els esdeveniments ocorreguts en el conflicte. Ens ocuparem de desentrellar les claus de lectura

d'aquesta *Relació*, i també d'alguns aspectes que ens permetran entendre el seu encaix en l'entramat de l'època del barroc, i més concretament, en la publicística de la Guerra dels Segadors.

Així, contextualitzarem el text dins la publicística general del moment, partint dels estudis generals (Ettinghausen, Miralles, Simon): es tracta d'un text en prosa, escrit en català, anònim, dirigit a un públic general, que s'ha d'incloure en la primera onada propagandística d'aquest conflicte.

De l'anàlisi del text hem extret conclusions com el fet que el desconegut autor era un personatge amb coneixements bèl·lics, que molt possiblement havia estat present en el setge i en coneixia els autors, mostra tenir coneixements d'altres relacions coetànies i, a més, empra els mecanismes discursius habituals d'aquest tipus de producció.

L'estudi de la *Relació* és, en definitiva, un estudi que reflecteix en bona mesura el gènere al qual s'adscriu i que pretén sumar-se i aportar més dades als estudis que altres autors han dedicat a la Guerra dels Segadors.

Els *Secrets d'agricultura* (1617) de Miquel Agustí: fonts i llengua **Xavier Luna-Batlle (Universitat Autònoma de Barcelona)**

L'única obra coneguda del frare Miquel Agustí, *Llibre dels secrets d'agricultura, casa rústica i pastoril*, editada una sola volta en català el 1617 i amb múltiples edicions en castellà posteriors, té oberts molts interrogants. Se'n sap molt poc de l'autor; i se saben poques coses de les fonts més enllà del fet ja posat en evidència que beu generosament del llibre francès *L'agriculture et maison rustique* de Charles Estienne i Jean Liébault (1597, 1602), obra de gran importància a França i que es difongué per Catalunya. De les meves indagacions actuals aportaré dues idees al col·loqui. La primera: l'obra d'Agustí, tot i tenir parts originals referides a Catalunya, és en una mesura considerable una versió, si no una traducció literal, de l'obra francesa. L'interès lingüístic de l'obra ja ha estat reconegut —Germà Colón, Joan Veny, Modest Prats, Albert Rossich entre d'altres, i jo mateix en «Variació històrica i dialectal dins els *Secrets d'agricultura* (1617) de Miquel Agustí», *Estudis de llengua i literatura catalanes*, XLIX. *Miscel·lània Joan Veny* / 5, 2004, pp. 37-51—, especialment pel que fa al lèxic relacionat amb el món rural, els dialectalismes i la història lingüística, però no hi ha encara un estudi complet de l'obra ni s'ha dit gairebé res en relació amb els cultismes. Aquest estudi complet pendent passa imprescindiblement per una edició crítica (cosa que jo mateix estic fent) amb la confrontació amb les fonts que es puguin identificar i en particular amb el llibre d'Estienne i Liébault. La comunicació presentarà el resultat de la confrontació amb el llibre francès i l'avaluació de la llengua tenint present aquesta obra. Donarem notícia dels gal·licismes del llibre d'Agustí. Per exemple: *secaresa* 'sequedat' és un gal·licisme que s'explica per la font literària d'Agustí (mot recollit a l'Alcover-Moll amb un únic

exemple, l'ús en Agustí, i que el diccionari ja sospita que és un gal·licisme; i recollit amb la mateixa consideració a Montserrat Barri, *Aportació a l'estudi dels gal·licismes en català*, 1999) i és, doncs, un gal·licisme llibresc i no col·loquial. Podem aixecar la hipòtesi que el francès a penes arribava al Rosselló per la via parlada a la primera meitat del segle XVII.

La segona idea és que una acurada identificació de les fonts ens ajuda a donar una explicació del llibre d'Agustí dins el context ideològic de l'època tenint en compte el marc de l'Europa occidental, tema que vaig iniciar en la conferència «Els *Secrets* de Miquel Agustí (1617) i alguns altres llibres agronòmics europeus» (Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 14 de maig de 2014, dins els seminaris *Escriure d'agricultura a les èpoques medieval i moderna*).

La meua comunicació pretén, doncs, contribuir a conèixer millor el gruixut llibre d'Agustí dins del camp de la història de la llengua a partir de la lingüística contrastiva i fer algun apunt general en el terreny de la ideologia implícita en la història textual dels llibres agronòmics catalans, tradició dins la qual el llibre d'Agustí és una peça fonamental.

El Llibre de fra Bernat: una rica mostra del lèxic groller i obscè del segle XV

Miquel Marco Artigas (Universitat Nacional d'Educació a Distància, Madrid)

Al llarg del segle XV es van escriure en català una sèrie de narracions en vers la finalitat de les quals era la comicitat i la paròdia. Eren textos que també traspuaven una crítica social força àcida, sobretot contra els estaments eclesiàstics. Aquests poemes, propers a les narracions novel·lesques franceses conegudes amb el nom de *fabliaux* es van divulgar amb una important vitalitat en l'època.

El lèxic i les expressions que contenen aquests textos és molt significativa d'un tipus de cultura popular de l'edat mitjana. És un vocabulari caracteritzat pels mots grollers i obscens.

D'aquestes narracions hem analitzat el *Llibre de fra Bernat* de Francesc de la Via. El motiu de l'elecció d'aquest text rau principalment en què l'obra ja ha estat motiu d'estudi per part meua. Vaig llegir al congrés de la SEMYR, el passat setembre (Universidad Rey Juan Carlos, Madrid) una comunicació titulada: «*El Llibre de fra Bernat: una paròdia de la poesia trovadoresca y una crítica anticlerical*». Per tant, porto ja temps estudiant aquesta obra. Crec, a més, que un altre aspecte d'interès que cal tractar és el lingüístic. He d'afegir que sobre els anomenats *contes plaents* catalans, en concret la *Disputació d'en Buc ab son cavall* i el *Testament de Serradell de Vic*, obres que pel seu contingut es poden relacionar amb el poema de De la Via, també he publicat un treball a la revista *Scripta* de la Universitat de València.

Sobre l'obra de Francesc de la Via s'han publicat diversos treballs durant el segle passat i en l'actual. Tot i que s'han tractat diferents aspectes relacionats amb l'obra i que també s'ha fet esment al lèxic característic, crec que encara no s'ha presentat un treball exhaustiu i d'anàlisi més detallat sobre el vocabulari emprat en el poema narratiu. Ací rau l'interès de l'estudi atès que, com abans hem comentat, crec que no s'ha publicat cap estudi sobre el contingut lingüístic (termes grollers i obscens) d'aquesta obra.

Per tant, aquest treball pretén ser un estudi acurat del vocabulari i de les expressions de caràcter groller i obscè que presenta el *Llibre de fra Bernat*.

La línia d'estudi del treball presentat, *grosso modo*, se centra principalment en l'anàlisi del termes ja esmentats, cercant la seva etimologia si s'escau, el seu significat i tot allò relacionat amb aspectes lingüístics, retòrics o literaris que puguin presentar les paraules i les expressions. També en alguns casos se citen altres textos que podem relacionar amb l'obra de Francesc de la Via des del punt de vista lingüístic, bé sigui perquè inclouen els mateixos mots o bé perquè presenten analogies o paral·lelismes amb el nostre poema narratiu.

Aportacions dels textos popularistes valencians dels segles XVIII i XIX a la lexicografia catalana

Joaquim Martí Mestre (Universitat de València)

L'objecte d'aquest treball és, a partir de la lectura i l'anàlisi lexicogràfica de textos literaris valencians d'intenció popular dels segles XVIII, XIX i principis del XX, mostrar algunes aportacions d'aquests textos a la lexicografia catalana, especialment als diccionaris històrics i etimològics. Els nostres dos grans diccionaris històrics i etimològics, el *DCVB* i el *DECa*, inclouen informació procedent de totes les varietats de la llengua catalana, en tots els moments històrics, si bé hi ha períodes que hi compten amb un menor bagatge de dades. En aquest sentit, els textos valencians d'aquest període històric resulten enriquidors.

En primer lloc, ens referim als mots, variants formals i locucions que els diccionaris històrics i etimològics no recullen com a valencians, o els exclouen del valencià general. Els textos literaris popularistes valencians dels segles XVIII i XIX permeten millorar i completar la història lèxica, i demostrar la vigència dels mots en qüestió en una època recent.

Sovint l'envelliment actual de determinats mots va unit a canvis històrics en els referents, tant en els objectes com en els costums i les formes de vida. Els textos de vocació popular dels segles XVIII i XIX conserven vocables que fan referència a un món tradicional actualment desaparegut o en franca reculada, i amb la desaparició d'aquest entorn referencial han anat envellint-se o oblidant-se els mots que el designaven. En ocasions assistim a través dels textos literaris al procés de canvi, tant lèxic com d'usos

i costums, i fins i tot ens permeten de conèixer les adhesions o objeccions que suscitaven aquests canvis en el si de la societat.

Entre els casos de continuïtat dels mots genuïns tradicionals en els textos valencians dels segles XVIII i XIX, es troben aquells en què aquests mots hi conviuen amb formes més recents, sovint d'origen foraster, generalment castellà, que han acabat imposant-se en la llengua col·loquial. Es poden obtenir dels nostres textos dades sobre la vigència d'aquestes formes lingüístiques, i sobre el grau de penetració dels castellanismes en cada període històric, i complementar, així, la informació més aviat eixuta que proporcionen els diccionaris de l'època o els tractats de barbarismes, que es limiten a recollir els mots, el tradicional i el manlleu, sense aportar cap informació sobre el procés de substitució.

Evolució i procés de gramaticalització del connector contraargumentatiu concessiu (*em*)*però*. Estudi a través de l'espai i del temps (segles XVI-XVIII)

Caterina Martínez Martínez (Universitat d'Alacant)

En aquesta comunicació ens proposem de seguir les petjades del temps i de l'espai de la travessia de la gramaticalització del connector contrastiu *però* i, el seu company *emperò*, des de la seua gènesi llatina (*per hoc*) fins al valor actual, passant per l'edat mitjana, i amb especial atenció a l'edat moderna (segles XVI-XVIII). Com és sabut, la recerca sincrònica sobre els connectors és relativament recent —anys 70 i 80—, amb el sorgiment de corrents com la lingüística del text, la teoria de l'argumentació i la teoria de la rellevància, en anglès i en francès. En català, l'estudi d'aquests elements estructuradors del discurs, des d'un punt de vista sincrònic, remet a noms com M. Josep Cuenca, M. Josep Marín i Carme Bach que han donat un fort impuls al coneixement del funcionament d'aquestes partícules. En canvi, no hi ha hagut un interès semblant pel que fa a l'estudi diacrònic del procés, més enllà dels treballs parcials de Cuenca (1989), Saldanya i Salvador (1995), Massip (2003), Batllori i Suñer (2009) i Garachana (2013). L'estudi que presentem pretén omplir aquest buit. L'anàlisi d'(*em*)*però* s'emmarca dins una anàlisi de conjunt sobre els connectors contraargumentatius del català de l'edat moderna.

En aquest estudi global sobre les característiques de cadascun d'aquests connectors (semàntiques, sintàctiques, morfològiques, fonològiques o pragmàtiques) i del seu procés de gènesi, partim de la perspectiva de la gramàtica cognitiva, molt especialment, de la teoria de la gramaticalització (Hopper & Traugott 1993, Traugott & Dasher, 2002) i de les aportacions més recents al voltant de la gramàtica de construccions, tant segons les propostes de Goldberg (1995, 2006) com la de Traugott & Trousdale (2013); aquesta darrera enriqueix els instruments d'anàlisi de la gramàtica de construccions amb una

visió de la llengua i del canvi lingüístic arrelats en l'ús (teoria de la inferència invitada del canvi semàntic, pragmàtica diacrònica). Unes altres aportacions que es preveuen útils en aquest estudi, com a bases teòriques de fons i com a eines d'aplicació concreta, seran la teoria del prototip (Geeraerts 1997) i la teoria de la integració conceptual (Turner & Fauconnier 2002, Brandt 2004, Brandt & Brandt 2005).

Les dades que fonamenten l'estudi són les que ens proporciona el corpus textual CIMTAC (*Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis*).

En definitiva, tractarem de respondre interrogants com ara quin pes té la tendència a la subjectivació del significat en el desenvolupament de la gramaticalització del connector?; quins graus i tipus de gramaticalització i quins matisos semàntics manifesta el connector contraargumentatiu (*em*) però a l'edat moderna?; en quina mesura podem aportar-hi dades concretes (és a dir, explicacions fonamentades en proves textuais) sobre el procés de gramaticalització i de canvi semàntic i la influència que exerceixen en aquest la pragmàtica de la comunicació (específicament les implicatures) i els factors discursius contextuais diversos?; en quina mesura es manifesta la variació lingüística (diacrònica, diatòpica, diafàsica i diastràtica) al llarg del procés de gramaticalització i de difusió del connector contraargumentatiu (*em*) però arreu de les varietats del català a l'edat moderna?

De *La Alonsiada* de Ramis a *L'Alonsiada* d'Albertí

Carlos Martínez Mayor (Universitat de València)

L'any 1818 es van publicar la versió original de l'epopeia *La Alonsiada*, de Joan Ramis i Ramis, i la seva traducció, *L'Alonsiada*, per Vicenç Albertí i Vidal. Malgrat la seva vàlua i interès per a la història de la nostra literatura, no comptem encara ara amb una edició crítica de les dues obres i els estudis que se n'han fet són, fins ara, parcials. La nostra intenció, en aquesta comunicació, és ocupar-nos d'una banda del gènere de l'èpica i, de l'altra, de la traducció albertiniana de Ramis.

L'èpica és «un dels gèneres dels més representatius de l'antiguitat clàssica dins de la cultura catalana moderna i contemporània» (Malé i Miralles 2008). És per aquesta raó que tenim l'objectiu de valorar la rellevància de les dues composicions menorquines en l'entramat de la producció catalana de finals del XVIII i principis del XIX.

Tot i que Ramis escrigué *La Alonsiada* en castellà, Albertí va sentir la necessitat de traduir-la al català. Les raons que l'impulsaren a fer-ne una versió en la seva llengua materna les explica al pròleg de la traducció, que analitzarem amb detall, alhora que explicarem la mena de modificacions que va introduir en el text, significatives: el canvi de metre, la supressió de les notes històriques de l'original, l'eliminació de repeticions i l'addició d'un to més en consonància amb la tradició èpica. Els canvis fets per Albertí

depassen la traducció literal estricta i fins i tot hi ha crítics que han afirmat que el seu text «el millora en molts aspectes» (Molas 1977) l'original, que «hi guanya ab ésser en català» (Sanpere i Miquel 1879).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Malé, Jordi & Eulàlia Miralles, coords. (2008) *Formes modernes de l'èpica*, Santa Coloma de Queralt, Obrador Edèndum.

Molas, Joaquim (1977) «Erudició, polèmica i creació en la poesia neoclàssica catalana», *Reduccions: revista de poesia*, 3, pp. 51-72.

Sanpere i Miquel, Salvador (1879) «Notícia sobre el moviment històric en la Balear Menor», *La Renaixensa. Diari de Catalunya*, any 9, vol. 2, 31 de juliol de 1879.

L'expressió del temps transcorregut a l'edat mitjana. Construccions temporals existencials en el català del segle XV

Josep Martines Peres (Universitat d'Alacant)

La representació conceptual del temps i els recursos per a expressar-la han estat un focus d'interès per a l'estudi lingüístic. Poden ser ben diferents d'unes llengües a unes altres i, a més, poden experimentar variacions i canvis notables dins una mateixa llengua al llarg del temps. La documentació mostra que no eren conegudes en els textos medievals les construccions existencials temporals amb el verb *fer*, un dels recursos més freqüents del català contemporani per a l'expressió de «the setting or location of a temporal value on scale of temporal magnitude» (Rigau 2001): «L'havia vista *feia* tres dies», «*Fa* molt de temps que viu a València». En canvi, eren freqüents a l'època medieval construccions semblants amb els verbs *haver* i *ésser*, ara reservades a l'àmbit fraseològic, o altres recursos encara poc atesos pels estudis diacrònics.

Aquesta comunicació pretén descriure les construccions existencials temporals més freqüents en els textos medievals, particularment amb el verb *haver*. Tot i l'orientació diacrònica de la recerca, posarem una atenció especial sobre l'època clàssica (s. XV), període de trànsit vers l'edat moderna en el qual l'experiència ensenya que sovint comencen a entrellucar-se canvis que no arribaran a generalitzar-se fins als segles posteriors. Aquesta descripció se centrarà en els trets sintàctics, semàntics i pragmàtics d'aquestes construccions temporals i del canvi i la variació que poden mostrar al llarg del temps, del tipus dels textos i de les situacions comunicatives.

Es prendran com a referència els estudis ja duts a terme sobre aquesta mena de construccions en el català (quasi exclusivament centrats en la situació contemporània) i en les altres llengües romàniques, els usos i l'evolució de les quals caldrà atendre contrastivament (cf., entre altres, Porto 1983, Díez 1999, Sáez 1990, Ramos 2000 i 2001, Rigau 2001, Solà Pujols 2002, Móia & Alves 2004, Móia 2006 i 2011, Ruiz 2007,

Rigau & Fernández-Soriano 2009). Aprofitarem els materials que ens ofereixen els corpus textuais (*Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Antic* (CIGCA), *Corpus Informatitzat del Català Antic* (CICA) i *Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Modern*); atès el caràcter onomasiològic d'aquest estudi, també es recorrerà al despullament manual dels textos.

Unitats fraseològiques en la caracterització de l'estil del *Curial e Güelfa*. Una anàlisi estilística amb base de lingüística de corpus, amb la presa en consideració de les traduccions de què ha estat objecte (anglès, espanyol, francès, italià i portugués)

Vicent Martines Peres (Universitat d'Alacant)

En la nostra comunicació presentem una mostra dels resultats de l'anàlisi detallada de locucions, col·locacions i altres elements fraseològics i d'ordre de mots significatius quant a la caracterització del cabal de llenguatge literari del *Curial e Güelfa*. Aquesta anàlisi es fa amb metodologia interdisciplinària, per una banda, de base de lingüística de corpus, de diacronia lingüística i amb el concurs de les tecnologies de la informació i la comunicació [humanitats digitals], i, per una altra, traductològica, amb la presa en consideració de les traduccions de què ha estat objecte (anglès, espanyol, francès, italià i portugués). Aquesta perspectiva ens aporta una perspectiva contrastiva a l'anàlisi de l'aportació lèxica i estilística d'una obra clau com ara *Curial e Güelfa* a fi de calibrar el grau de sintonia i, alhora, d'especificitat del seu llenguatge literari en el context dels autors i obres del conjunt general de la literatura catalana del segle XV; en quin grau coincideix el seu llenguatge literari amb el d'altres grans clàssics culturals de la Corona d'Aragó, i en què basa, alhora, aquesta novel·la la clau del seu mestratge estilístic.

Continuïtat lingüística i cultural catalanooccitana en textos rossellonesos del segle XVII-XVIII

Àngels Massip Bonet (Universitat de Barcelona)

L'objectiu d'aquest treball és, a partir de l'anàlisi lingüística d'un seguit de textos rossellonesos de diferents gèneres, donar compte de la continuïtat lingüística entre català i occità en aquest moment de la història. Pel que fa a la continuïtat cultural, estudiarem el contingut de textos que ens puguin fer veure aspectes concrets de la cultura (textos farmacèutics, textos administratius, per exemple) i que ens donaran pautes per resseguir aquesta continuïtat.

APORTACIONS

A més de la comparació interlingüística feta, en aquest cas, entre textos de la ma-

teixa tipologia textual i procedents de zones geogràfiques contigües, l'estudi pot servir per establir una comparació en la manera com es pot entreveure l'oralitat a partir de l'escriptura en ambdues llengües.

METODOLOGIA

A partir de l'estudi lingüístic dels textos i de la correlació entre dades textuais i dades generals de la llengua històrica de cadascuna de les llengües, analitzarem les concomitàncies i divergències lingüístiques.

Després d'emmarcar els textos seleccionats en el seu context, farem el seguiment de les semblances i dissemblances de caire cultural que traspuen els textos i mirarem de posar-les en relació amb informació supratextual pertinent per poder arribar a conclusions.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Barthes, H. (1987) *Études historiques sur la «langue occitane»*, Saint Geniès de Fontedit, Imprimerie Bené.

Bosch, Andreu (1628) *Summari, Índex o Epítome dels admirables y nobilíssims títols d'honor de Catalunya, Rosselló y Cerdanya*, Perpinyà, Pere Lacavalleria.

Gardy, Philippe (1990) *Donner sa langue au Diable. Vie, mort et transfiguration d'Antoine Verdié, Bordelais*, Montpellier/Esgleisanuèva d'Issac, S.F.A.I.E.O./Fédérop.

Gardy, Felip, Enric Prat & Pep Vila (1992) *Teatre català del Rosselló. Segles XVII-XIX*, Barcelona, Curial.

Martel, Philippe (2010) *Les felibres et leur temps. Renaissance d'oc et opinion*, Bordeus, Presses Universitaires de Bordeaux.

Prat, Enric & Pep Vila (2002) *Mil anys de llengua i literatura catalanes al Rosselló*, Canet, Trabucaire.

Rafanell, August (2000), *El català modern*, Barcelona, Empúries.

Rohlf, G. (1963-1968) «Catalan, provençal, gascon et espagnol», *Estudis Romànics*, XII, pp. 7-17.

Espais i contextos per a l'èpica (s. XVI-XVIII)

Eulàlia Miralles Jori (Universitat de València)

En els segles moderns, com en altres èpoques, el gènere èpic es presenta com una manera de reviure la història: em refereixo, concretament, a una èpica que narra fets del present, immediatament o relativament recents, en què el lector coetani es pot reconèixer i que, per aquestes raons (i per altres) té uns clars interessos propagandístics i una evident sortida en el mercat editorial. En els territoris de llengua catalana

s'escriu èpica en la llengua pròpia, el català, però també en castellà i en llatí, les tres llengües vehiculars de la cultura de l'època.

La meua intenció, en aquesta comunicació, és ocupar-me de tres episodis que van generar una gran quantitat de literatura en territori català i que van tenir, en major o menor grau, una plasmació èpica. En primer lloc, la batalla de Lepant, i, en segon i tercer lloc, les guerres dels Segadors i de Successió. Tot i que les epopeies leparentines s'inscriuen en un marc general de lluita contra l'infidel, s'escriuen per enaltir unes gestes *a posteriori*, és a dir, un cop la batalla ha acabat i la victòria no té marxa enrere; es treballa, doncs, amb fets que ja s'han tancat, amb un material històric que els poetes consideren que significa un punt i final. No passa el mateix amb la poesia de les guerres dels Segadors i de Successió: sigui dit de manera explícita o no, els episodis relatats s'insereixen en un procés encara inacabat; són, per entendre'ns, un punt i seguit —o, a tot estirar, un punt i a part. Aquestes són guerres viscudes en el territori i en carn pròpia per molts lectors: són guerres de sang i, a la vegada, guerres de papers; així, més enllà de la literatura pamfletística i de combat pròpiament de guerra, hi ha obres amb una clara voluntat literària i que tenen com a referents models èpics.

El català en la documentació de Fraga a la baixa edat mitjana i moderna: de la pervivència a la substitució

Hèctor Moret Coso (IES Josep Comas i Solà) i Hugo Sorolla Orús

De fa temps se sap prou bé de l'existència i conservació en diferents arxius de nombrosa documentació diversa redactada en llengua catalana i originada a la vila de Fraga en època medieval i moderna. Així, diferents investigadors —des de perspectives diverses— n'han donat notícia; tanmateix, massa sovint ho han fet sense gaires detalls i sense concretar amb prou exactitud en quin període es va fer servir el català com a llengua de l'administració. Amb la nostra aportació es vol analitzar el recorregut cronològic dels textos administratius redactats en català a través d'un corpus nodrit de desenes i desenes d'escrits relacionats amb aquesta població, textos conservats als arxius històrics. Així, s'hi constata que gairebé durant bona part de la baixa edat mitjana el català —al costat del llatí— s'empra de manera habitual en els textos redactats per les administracions de l'època: cancellesca, municipal i eclesial. Només a partir del segle XV comença una lenta substitució del català com a llengua habitual en les diferents administracions; tanmateix no es va tractar d'una substitució sobtada ni es va esdevenir a les diverses administracions alhora; de fet, calgueren ben bé dos segles perquè es completés la substitució. Sembla ser que el desencadenament del procés fou la definitiva incorporació de Fraga al regne aragonès en el segle XV i, alhora, l'arribada a la vila de procuradors reials de nissaga aragonesa. Així, coincidint amb aquests fets, la documentació adreçada a la Cancelleria Reial deixa de redactar-se en català. A l'administració municipal l'ús de la llengua pròpia s'allarga algunes dècades més:

les actes del consell de Fraga s'escriuen, com a mínim, fins a mitjans del segle XVI en català. D'altra banda, la documentació lligada a l'església va ser la que va canviar més tard de llengua. Els *Quinke libri* de la parròquia de Fraga es van redactar en català, si més no, fins a les acaballes del segle XVI; de fet, un text del 1574 és el testimoni més tardà que hem sabut trobar d'un document de caràcter oficial redactat en català a Fraga. Així doncs, la desaparició de l'ús oficial escrit de la llengua es va instaurar de manera molt precoç: Fraga va adoptar abans que la major part de la resta de la catalanofonia la dinàmica de substitució selectiva de la llengua en els usos institucionals que caracteritza, amb major o menor intensitat, la història moderna i contemporània del català, com a llengua de l'administració, arreu del domini lingüístic.

El catàleg de dones virtuoses al llibre IV de *Lo Somni* de Bernat Metge i els tractats didacticomorals dels segles XV i XVI sobre la dona

Ángel Narro Sánchez (Universitat de València)

Al llibre IV de *Lo Somni* de Bernat Metge (IV, 5 - IV, 35) apareix un llarg catàleg de dones virtuoses que l'autor utilitza per rebutjar els arguments misògins de Tirèsias. El passatge està farcit d'*exempla* de dones de l'antiguitat que Bernat Metge pren principalment de textos de Petrarca, Boccaccio i Valeri Màxim.

En primer lloc, l'objectiu d'aquesta comunicació és fer una revisió general sobre les fonts d'aquesta part del tractat, tot centrant-nos en alguns casos on potser caldria tenir en compte la influència de l'*Adversus Iovinianum* de sant Jeroni o d'alguns tractats de Plutarc, per comparar aquest catàleg amb els mateixos exempla que apareixen en tractats didacticomorals dels segles XV i XVI, com el *Libro de virtuosas e clara mugeres*, el *Jardín de las nobles donzellas* o el *De institutione feminae christianae*, i veure quins són els elements coincidents i si hi ha una utilització similar del mateix exemple.

En segon lloc, també comentarem breument el passatge IV, 36 en el qual Cingolani apunta a la *Vida de Tecla* com la possible font. Discutirem els elements que componen aquesta argumentació i mostrarem els textos que, al nostre parer, Metge tenia al seu cap en redactar aquesta part del text.

Roís de Corella i la creativitat literària en el *Segon del Cartoixà*

Jordi Oviedo Seguer (Universitat de València)

El 2014 l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i altres institucions com la Universitat de València han celebrat l'Any Joan Roís de Corella amb diversos actes, congressos i publicacions, a partir dels quals s'ha posat de manifest la vigència i l'interès de l'obra de l'autor valencià, així com també la qüestió de les dificultats per a la recepció completa i

plena d'un corpus literari ampli i divers com el d'aquest autor.

Així doncs, la nostra comunicació busca aprofundir en les obres del darrer període de la vida del lletraferit valencià, que tenen un caràcter religiós, com és el *Cartoixà* especialment. Una part de la historiografia sobre la literatura medieval catalana ha qualificat aquesta obra com a «traducció», però, com també ha estat dit, hom considera que la transposició operada d'una llengua com la llatina a una altra, «arromanaçada», pren un caràcter que va més enllà d'aquesta atribució.

D'altra banda, les característiques de l'estil corellà i de determinades constants observables en la resta de la seua producció literària es fan paleses també en aquesta obra de maduresa.

Per tal d'ampliar l'estudi de les obres de l'autor esmentat, indicarem i exemplificarem aquelles operacions que tenen a veure amb l'aportació personal i literària de Roís de Corella en traduir una obra llatina a la nostra llengua. Sempre tenint en compte que els conceptes de «creativitat» i de «literatura» tal com els entenem no prenen el mateix significat si els ubiquem a les darreries de l'edat mitjana, època del nostre autor. En concret, ens centrarem en el *Segon del Cartoixà*, volum que hem col·lacionat amb l'original llatí de Ludolf de Saxònia —una *Vita Christi* del segle XIV amb una difusió considerable arreu de la Romània—, per mostrar el ventall de possibilitats expressives que Corella va posar en marxa, tot aplicant allò après al llarg de la seua vida com a escriptor, mestre i teòleg.

En definitiva, pretenem mostrar, tant com es puga, quin és el nivell d'intervenció literària, creativa, sobre la traducció efectuada per Roís de Corella en el *Cartoixà* i quins objectius pretén aquesta aportació personal, així com el grau de relació amb el context cultural, teològic i social que aquesta obra hi manté.

Acostament diacrònic al verb *ficar*: canvi lexicosemàntic, gramaticalització i ús en comparació amb el verb *metre*

Jaume Pons Conca (Universitat d'Alacant)

A les hores d'ara, pot ser sorprenent l'existència del verb *metre* en l'edat mitjana amb el sentit bàsic ('posar, fer que (alguna cosa) sigui o estigui en un lloc determinat on no era, fer-la estar en una nova posició, en un nou estat', *DIEC*) i l'anàlisi de la seua utilització com a verb lleuger en la generació de col·locacions i de perífrasis. Així mateix, un verb ara conegut per gairebé tots els parlars catalans, *ficar*, en català medieval tenia uns sentits molt restrictius, vinculats amb la idea de 'fixar quelcom, fent-ho entrar per la punta', *DIEC*. Per acabar, un altre verb essencial com *posar*, del mateix àmbit semàntic, sembla que col·lidia amb tots dos i, que, com podem comprovar, contemporàniament ha assumit molts dels sentits de *metre* i, segons els parlars, també de *ficar*. Tanmateix,

també pot sobtar que els descendents del llatí *mīttēre* s'hagen preservat en el vocabulari general de bona part de les llengües romàniques però no en català.

Un primer acostament a l'estudi documental dels tres verbs ens ha permès constatar que aquests canvis es degueren produir durant l'edat moderna. Així, hem encetat un estudi sobre el procés de canvi semàntic que experimentaren els tres verbs esmentats i altres de connectats, i del seu procés de gramaticalització (com a verbs lleugers i generadors de perífrasis). Aquest estudi abastarà des dels primers textos en català fins a l'edat contemporània. Concretament, en aquesta comunicació i amb la perspectiva d'un estudi futur més ampli, ens proposem de parar atenció sobre el procés d'extensió semàntica (i, si és el cas, sobre el de gramaticalització) del verb *ficar* en l'esmentat període.

Tota aquesta recerca es fonamenta en l'explotació del *Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis* (CIMTAC), constituït al si de l'ISIC-IVITRA, que ens permetrà obtenir les dades relatives necessàries per a determinar la cronologia (per a l'edat mitjana i moderna) dels usos dels marcadors verbals i comprovar-ne l'evolució semàntica, així com en el *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (IEC) (per a l'edat contemporània), i se seguiran les principals aportacions de la semàntica cognitiva, la pragmàtica i la teoria de la gramaticalització (Traugott & Dasher 2002, Traugott & Trousdale 2013, Golberg 2009, Hopper & Traugott 1993 [2003], Barcelona 2011, Cuenca 2012, Geraerts 2010, Langacker 2009). Així mateix, es tindran molt presents estudis derivats de la tasca investigadora dins el ja citat projecte ISIC-IVITRA, com Martines (2000ab, 2012, 2013), Montserrat (2007), Martines & Montserrat (2014), Sentí (2013), etc., així com diferents estudis i procediments de la lingüística contrastiva i la variació segons la tipologia textual.

Sobre les fonts dels *exempla fabularia* de la *Disputa de l'ase* **Jordi Redondo i Sànchez (Universitat de València)**

La *Disputa de l'ase* d'Anselm Turmeda compta entre els textos més singulars de la prosa quatrecentista. Dins la línia de recerca que analitza les relacions entre ambdues literatures, la catalana i la grega, pel que fa al gènere literari de l'obra temps enrere ja vàrem assenyalar les característiques que l'apropen a la sàtira bizantina. En l'ocasió present ens referirem a una qüestió més concreta, relativa a les fonts dels *exempla* esmentats a la raó setzena de l'obra, i per als quals l'excel·lent estudi de García Semper i Martín Pascual no havia trobat un origen clar. La veritable font d'aquest conjunt és la *Història dels animals* d'Elià —font alhora del fisiòleg grec, i aquest del llatí—, part de la transmissió manuscrita de la qual remunta al segle XIII. Ultra les nombroses coincidències de Turmeda amb, per ordre de prelación dins l'actual estat de la qüestió, els bestiaris medievals, el fisiòleg llatí i la *Risala al-hayawanat*, cal apreciar aquelles on la

font és tan sols Elià, cosa que obliga a replantejar la seua recepció a la nostra tradició literària.

Els pronomes de datiu plural en català antic. Evolució diacrònica i estat de la qüestió entre els segles XV i XVIII

Josep Ribera i Condomina (Universitat de València)

Els pronomes de datiu plural en català antic i modern presenten una situació inèdita en el conjunt de les llengües romàniques, atès que s'adopta una forma procedent de l'acusatiu masculí plural llatí *illos* > *los*. En català antic, aquesta forma convivia amb *lur*, continuador del genitiu *illorum* (cf. Badia 1981: 294; Moll 2006: 176), i amb les posteriors evolucions *lurs* i *lus*.

La hipòtesi clàssica de Coromines (1971: 263) considera que és «evident que el punt de partida ha d'ésser *lur* (o *lor*), que efectivament és la forma (invariable per a masculí i femení) que amb aquest valor usa el català arcaic, tal com la llengua d'oc, el francès i l'italià». Així, per influència del seu significat plural, la forma *lur* hauria evolucionat cap a *lurs*, que, per reducció fonètica del grup consonàntic hauria resultat en *lus* i, finalment, en la forma *los* (cf. Coromines 1971: 263-264; 1980-2001: v, 309-311).

Tot i que suggestiva, aquesta proposta d'explicació planteja problemes, ja assenyalats per Martí i Castell (1981: 17), que observa moltes dificultats per a l'evolució fonètica *lur*, *lurs* > *los*: la manca de flexió de gènere en el datiu, comuna a la majoria de llengües romàniques, no representa cap impediment per a assumir l'ètim *illos* per a *los*.

El treball que presentem, a partir dels textos que proporciona el *Corpus Informatitzat de Català Antic* (CICA) demostra que la hipòtesi clàssica de Coromines (1971) és inviable o, si més no, convé ser matisada. Les dades que proporciona el CICA sobre les freqüències de les diverses formes pronominals del datiu plural en els diferents períodes històrics, encara que semblen corroborar la línia evolutiva *lur* > *lurs* > *lus*, fan difícil assumir la hipòtesi de Coromines (1971, 1980-2001).

Els resultats de l'anàlisi de freqüències demostren que la forma *los* és habitual des del segle XII, si més no, i majoritària des de la segona meitat del segle XIII, amb un predomini abassegador a partir del segle XV. En canvi, els usos datius de *lur*, *lurs* i *lus* són anecdòtics des de la segona meitat del XV i desapareixen en la llengua del XVI al XVIII. En aquest sentit, no és gens agosarat postular que la manca de gènere en el datiu explica la preferència pel masculí, pel seu caràcter morfològicament no marcat. A més, el sincretisme de *lur/lurs* amb els determinants possessius degué tenir un paper important en la pèrdua d'aquestes unitats com a pronomes de datiu.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Badia i Margarit, Antoni Maria (1981) *Gramàtica històrica catalana*, València, Tres i Quatre.

Coromines, Joan (1971) *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona, Club Editor.

— (1980-2001) *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona, Curial / LaCaixa.

Martí i Castell, Joan (1981) *El català medieval. La llengua de Ramon Llull*, Barcelona, Indesinenter.

Moll, Francesc de Borja (2006 [1952]) *Gramàtica històrica catalana*, Madrid, Gredos.

Torruella, Joan, dir., Manel Pérez Saldanya & Josep Martines (2009) *Corpus Informatitzat del Català Antic* (CICA). [En línia: <<http://cica.cat/>>, data de consulta: 25 de desembre de 2014.]

La decadència del pronom *hic* (o *hinc*) entre els segles XV i XVI

Josep Ribera i Condomina (Universitat de València)

El català antic mantenia l'oposició entre referència fòrica i referència dítica en les formes àtones dels pronoms adverbials locatius o al·latius *hi* i *hic*. Així, a l'ús fòric del pronom *hi* es contraposava l'ús dític del pronom *hic*, derivat del corresponent adverbi llatí *hīc*. A més, el pronom *hic* havia adoptat també el valor dític de locatiu d'origen (ablatiu) de l'adverbi llatí *hinc*, amb el qual mantenia un alt grau de sincretisme formal. Així doncs, també, es produïa l'oposició *en* (fòric) vs. *hic* (dític). En realitat, l'oposició dixi-anàfora a través dels pronoms adverbials resultava poc productiva per diversos motius: a) El pronom *hic* concorria amb *ací* i *aquí* en la marcació de la referència dítica (cf. Pérez Saldanya & Rigau 2011). b) L'oposició a través dels pronoms àtons resultava antiicònica, precisament pel caràcter àton de les unitats *i*, en el cas del contrast *hic-hi*, per l'alt grau de coincidència formal. c) A més, es tractava d'un joc d'oposicions asimètriques i multilateral: 1. *hic* (dític locatiu / al·latiu) vs. *hi* (fòric locatiu / al·latiu). 2. *hic* (dític ablatiu) vs. *en* (fòric ablatiu). 3. *hi* (fòric locatiu / al·latiu) vs. *en* (fòric ablatiu). El treball que presentem, a partir de l'anàlisi de freqüències que proporciona el *Corpus Informatitzat del Català Antic* (CICA), mostra que el pronom *hic* exhibeix una freqüència ben minsa al llarg de tot el període dels segles XI al XVI (733 casos; freqüència relativa = 0,0089%, és a dir, aproximadament 9 ocurrences per cada cent mil paraules). De fet, l'anàlisi permet comprovar que l'ús del pronom *hic* va tenir una vitalitat relativament important durant el segle XIV, començà a decaure a principis del XV i desaparegué exponencialment durant el XVI. Així, les dades quantitatives mostren un decaïment important d'*hic* en la segona meitat del XV i l'extinció en la segona meitat del XVI. Als factors adduïts adés, que indubtablement van determinar la decadència i posterior

desaparició del pronom *hic*, cal afegir-hi el fet que l'oposició *dixi vs.* anàfora vinculada als pronoms adverbials mostra vacil·lacions importants en els textos del període del català antic. Així, no són estranys els casos en què conviuen *hic* i *hi* en un mateix passatge amb un valor exclusivament dític. Al contrari, de vegades el caràcter dític o anafòric d'*hic* pot resultar ambigu, atès que hi ha un antecedent lingüístic proper que en vehicula la referència. Comptat i debatut, tal com expliquen Pérez Saldanya & Rigau (2011), la decadència i desaparició del pronom adverbial *hic* forma part d'una sèrie complexa de processos que van comportar la reorganització del sistema dels adverbis demostratius en el pas del llatí clàssic al llatí tardà i la simplificació del sistema d'oposicions formals del català antic en l'evolució cap a la llengua moderna.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Pérez Saldanya, Manuel & Gemma Rigau (2011): «*Totz hic viuen ací, e yo sol no yc puc viure!*: una aproximació històrica als adverbis demostratius», dins Maria-Rosa Lloret i Clàudia Pons (eds.), *Noves aproximacions a la fonologia i la morfologia del català*, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, pp. 459-488.

El llaurador dels col·loquis valencians: semblances amb els villanos del teatre espanyol del Segle d'Or

Ricardo Rodrigo (Universitat de València)

En els *col·loquis* valencians és freqüent que un dels personatges principals siga un rústic de fora de la ciutat o de la rodalia, acostumat al treball rude i a les tasques tradicionals del camp. El diàleg s'estableix amb un altre pagès o amb un personatge més, tot sabent que viu dins la ciutat, que ha estudiat o que utilitza uns termes més acadèmics. La senzillesa del primer és fonamental perquè l'altre explique detalladament tot el cúmul de detalls, circumstàncies i notícies que són l'objecte principal del col·loqui.

La gràcia del diàleg és fonamental per atrapar el gust dels lectors o dels oients. Habitualment les bufonades i rialles són a càrrec del personatge rústic, i per això hi ha semblances entre aquests llauradors valencians i els *villanos* del teatre espanyol del Segle d'Or que va estudiar Noël Salomon en el seu *Recherches sur le theme paysan dans la «comedia» au temps de Lope de Vega* (Bordeus, Feret et Fils, 1965).

La present comunicació tracta sobre com el nom dels personatges, la llengua que parlen, el vestuari i la gestualitat confereixen l'estatus còmic que ha decidit l'autor de la peça. A més, la comicitat rústica està basada en la ignorància i l'estupidesa, la violència i el salvatgisme, l'animalitat i manca d'urbanitat, la fanfarroneria i jactància sexual.

Per aquests paral·lelismes, és possible conjecturar que alguns aspectes dels col·loquis valencians podrien estar associats als usos i gustos de la tradició teatral peninsular.

Els Borja en els historiadors valencians de l'edat moderna

Joan Emili Roig Matoses (Universitat de València)

La llegenda negra dels Borja no va començar amb el primer papa Borja sinó amb el segon, i quan aquest encara no era pontífex sinó cardenal. Contràriament al que molts podrien pensar, aquesta no va començar una vegada mort Alexandre VI, sinó que va començar abans del seu pontificat, va consolidar-se durant aquest període i va perviure i augmentar durant els segles posteriors.

En la nostra comunicació volem tractar quina va ser la recepció històrica i literària dels Borja al País Valencià. Sobretot la d'Alfons de Borja i Roderic de Borja. Quina és la imatge que donen ells i de la família els historiadors valencians de l'edat moderna com el dietarista Melcior Miralles, Martí de Vicianà, Gaspar Escolano, Francesc Diago o Vicent Boix.

Va arribar la llegenda negra borgiana a terres valencianes una vegada desapareguts els dos personatges més importants de la família? Quin és el paper que exerceixen aquests historiadors? El d'oferir una visió crítica o es dediquen a fer una neteja de la imatge del cognom Borja i amaguen la mala fama, sobretot del papa Alexandre VI?

Llengua i dialecte en el teatre català de l'edat moderna

Albert Rossich Estragó (Institut de Llengua i Cultura Catalanes - Universitat de Girona)

L'alternança entre llengua literària i dialecte es manifesta sovint en el teatre català de l'edat moderna, en tots els territoris del domini lingüístic. El personatge del graciós, o del rústic, és l'instrument habitual per evidenciar el contrast entre una llengua acadèmica, que perviu fins a mitjan segle XIX, i la parla habitual.

A mitjan segle XVII, per exemple, trobem un joc d'aquesta mena a l'entremès de la *Tragicomèdia d'amor, firmesa i porfia*, de Francesc Fontanella. Però on aquest procediment s'acaba institucionalitzant és a les Illes i al Rosselló: els graciosos parlen accentuant les formes dialectals, mentre que els altres personatges utilitzen el català literari. Ho podem veure en les intervencions del rústich a la *Relació dramàtica de la Nativitat del Fill de Déu*, obra d'un anònim rossellonès de les darreries del segle XVII, o en la utilització de l'article salat i altres marques dialectals en els parlaments dels graciosos de moltes comèdies mallorquines i menorquines del segle XVIII.

El joc no sempre és evident, i a vegades es ressent de la imperícia dels copistes, però revela un fet transcendent, i és que al llarg de l'edat moderna no es perd mai la consciència de la dignitat i la noblesa del català literari.

Aproximació a model lingüístic del bisbat de Barcelona durant l'episcopat de Josep Climent (1766-1775)

Hèctor Sanchis Mollà

El valencià Josep Climent i Avinent (1706-1781) fou bisbe de Barcelona entre els anys 1766 i 1775. Si tenim present que l'ús de la llengua vernacla depenia de la persona que tenia al seu càrrec la dignitat eclesiàstica, podem afirmar sense cap dubte que Climent condicionà la redacció en català d'un bon grapat de documents, com edictes i pastorals. Ara bé, en altres diòcesis, com Tortosa o València, els bisbes foren refractaris a l'ús del català (Ferrando & Nicolás 2011: 284).

La proposta que presentem tot seguit gira al voltant del model de llengua emprat a la diòcesi de Barcelona durant l'episcopat de Josep Climent. Les obres que hi fem servir són l'*Edicte per la publicació de la visita de las Iglesias Parroquiales d'esta ciutat* (1770), *Edicte pera la publicació de las rogativas que dehuen ferse en todas las iglesias de sa Diocesis* (1771), *Edicte sobre la bula promulgada per el Papa per a la Nativitat* (1774) i *Platica que feu en l'esglesia de Santa Maria del Mar* (1775).

La mancança d'investigacions dedicades a l'estudi del model lingüístic emprat pels sectors eclesiàstics durant aquests segles suscita l'interès d'aquest tema, ja que és pràcticament desconegut. A les bibliografies sí que localitzem un conjunt de treballs dedicats a l'ús del català dins de l'àmbit eclesiàstic, però quasi no hi figuren investigacions de tipus descriptives on s'analitza la llengua usada.

Una de les conclusions que podem avançar és que ens trobem davant d'un registre lingüístic relativament culte que es pot explicar a partir de la vitalitat del català en la vida religiosa durant aquest període, sobretot al Principat.

Recepció del *Panegíric a la mort de Pau Claris* de Francesc Fontanella Àngels Sendra Morant (Universitat de València)

L'any 1641 es publicava per primera vegada a les premses de Gabriel Nogues, a Barcelona, el *Panegíric a la mort de Pau Claris*, de Francesc Fontanella (Fontanella 1641). L'obra podria ser considerada un text més de l'aparat publicístic de la Guerra dels Segadors, i fins i tot un manifest polític dins la producció pamfletària en aquest període de confrontacions bèl·liques i ideològiques, tant al camp de batalla com per escrit, ja que s'hi descriuen un seguit de successos i esdeveniments sobre la crisi política de l'època que resulten claus per entendre un poc més el context del segle XVII català; però el context de publicació i de l'autor, així com l'obra per ella mateixa, ens fan creure que no.

En aquesta comunicació examinarem l'edició de 1641 i l'impressor, d'una banda, que ens portaran a conèixer el context de la publicació, i la transmissió i recepció del *Pane-*

gíric des de la seua primera publicació fins als nostres dies, de l'altra, amb la voluntat de saber quina difusió va tenir el text en època moderna —que ja avancem que fou força migrada— i quin coneixement tenien de l'obra els primers historiadors de la literatura (segle XIX) i com ha esdevingut fins als nostres dies —que podem avançar que també ha estat bastant migrat.

El *Panegíric* era una obra poc coneguda a l'època per la nostra historiografia literària. Les publicacions de caire propagandístic eren editades sovint per llibreters que hi veien un negoci si tenien eixida editorial, per la qual cosa s'interessaven per recopilar fets actuals que es donaren arreu del territori en conflicte durant la Guerra dels Segadors. Pel seu caràcter informatiu, tenint en compte l'objectiu principal de convèncer sobre un ideari concret, els fulls volants o edicions propagandístiques eren molts venudes a lectors i/o oïdors que pretenien assabentar-se dels successos. En aquest context, el *Panegíric* de Fontanella, un elogi a la figura de Claris, mancat d'aquest caràcter propagandístic, no va arribar a tenir la mateixa extensió ni recepció que pogueren tindre els fulls de producció pamfletària coetanis, tenint en compte que, fins i tot, es tracta de l'única obra sencera publicada en vida de l'autor.

L'edició de Clarasó i Miró (2008) no funciona perquè presenta deficiències, per la qual cosa, a partir d'una nova edició crítica del *Panegíric a la mort de Pau Claris*, que considerem necessària, hem realitzat l'estudi al voltant de l'edició siscentista i de la recepció de l'obra, un text que, a banda de l'evident caràcter reivindicatiu, cal identificar en una època de catalanització de l'oratoría i de grans expectatives per treballar la recuperació de la llengua cultista catalana, un dels objectius de l'autor.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Fontanella, Francesc (1641) *Occident, eclipse, obscurat, funeral, aurora, claredat, belleza, gloriosa...* [Edició digital: <<http://ow.ly/MgM7c>>, data de consulta: 29 d'abril de 2015.]

— (2008) *Panegíric a la mort de Pau Claris*, edició de Montserrat Clarasó i Maria-Mercè Miró, Barcelona, Fundació Pere Coromines, Curial.

«Molt alta i serena princesa... / Molt magnífic i esforçat cavaller...»; la literatura epistolar de Francesc Fontanella

Marc Sogues Marco (Universitat de Girona)

Durant la dècada de 1640, el poeta i dramaturg barceloní Francesc Fontanella (1622-1682/83) va escriure un conjunt de textos literaris de caràcter epistolar. Dins aquest corpus, que comprèn una quarantena de composicions, hi ha textos en vers, textos en prosa i també alguns que combinen ambdues formes d'escriptura (prosímets). Són, en tots els casos, composicions de galanteig amorós amb dames, escrits en un to

eminentment jocós i una clara intenció lúdica. A grans trets, podem dir que s'agrupen en tres cicles: el de les Senyores dels Àngels i de Jerusalem, el de Talestris, i un darrer cicle d'epístoles amoroses en vers, encara sense nom específic. Llevat del primer dels cicles, que ha estat estudiat en profunditat —jo mateix vaig fer l'estudi i edició crítica dels quinze textos que el componen—, els altres dos cicles encara no han estat degudament delimitats ni han rebut l'atenció crítica necessària. Només han estat objecte d'una edició, la de la poesia completa de l'autor realitzada per Maria-Mercè Miró l'any 1995, la qual presenta severes mancances ecdòtiques i no conté un estudi crític exhaustiu que faciliti la comprensió i interpretació dels textos. Encara més; no disposa les composicions en l'ordre previst per l'autor, de manera que resulta impossible copsar l'existència dels cicles epistolars, perquè moltes de les seves composicions no apareixen allà on els pertocaria.

Partint d'aquestes premisses, la meua comunicació es proposa centrar l'atenció en la literatura epistolar de Fontanella, amb l'objectiu d'il·luminar diversos aspectes opacs d'aquests textos. En primer lloc presentaré una proposta raonada de delimitació dels tres cicles epistolars i resumiré breument el contingut i les característiques de cadascun d'ells. Això implica, també, una proposta d'ordenació dels textos, que formularé a partir de la seva disposició en els principals manuscrits amb obra de Fontanella. Un cop definit l'objecte d'estudi, analitzaré les fonts i els models literaris dels quals beuen els textos epistolars fontanellans, per a la qual cosa em caldrà posar-los en relació amb la tradició de la literatura epistolar coetània en llengua catalana, molt minsa, i castellana, força més extensa i amb grans referents com Quevedo i Góngora. Per acabar, miraré d'escatir en quina mesura les epístoles s'han de considerar un conjunt aïllat de la resta del corpus literari fontanellà, i en quina mesura presenten connexions amb altres composicions de l'autor, especialment, amb aquelles de caràcter amorós.

La delimitació, la descripció i l'estudi comparatiu dels textos em permetrà, en conclusió, presentar algunes consideracions entorn de la seva vàlua literària, les quals, penso, poden contribuir a la comprensió i a la valoració crítica de l'obra del poeta barceloní.

Italians contra catalans? Rerefons dantesc i circumstàncies històriques d'un episodi del *Curial e Güelfa*

Abel Soler Molina (Universitat de València)

L'anònim autor de la novel·la cavalleresca *Curial e Güelfa*, que escriu en un català fluït, manifesta conèixer la geografia i la llengua italianes, com si haguera viscut molt de temps a Itàlia (segons Cesàreo Calvo). Quant a les fonts literàries, és un lector de la *Commedia* de Dante (i dels *commenti* de Benvenuto da Imola i Pietro Alighieri); del *Decameron* i el *Filocolo* de Boccaccio, i potser també les lletres de Petrarca. Així mateix, l'anònim aprofita l'episodi (capítols i.31-i.45) d'un torneig entre catalans (recolzats pel

llombard Curial) i «italians» (liderats pel napolità Boca de Far), per a confutar el tòpic dantesc de l'*avara povertà de Catalogna* (*Paradiso* VIII, 77). Hi dignifica la figura dels combatents del principat de Catalunya i n'humilia els rivals; de la mateixa manera que en el torneig de Melú exaltarà la noblesa dels *ricoshomes* d'Aragó.

Si els noms dels catalans (Dalmau i Roger d'Oluge, Ponç d'Orcau) remetent a donzells de tercera fila, els dels italians (Gerardo de Perúgia, Federico de Venosa, Salones de Verona) responen a combinacions de noms de grans *condottieri* enfrontats al voltant dels anys 1435-1447 amb els interessos comuns de la Corona d'Aragó i del ducat de Milà: *Gerardo Dandolo* i *Piccinino da Perugia*; *Federico* da Montefeltro i Sergianni, I duc de *Venosa*; Francesco Sforza i el Gattamelata, herois de la campanya del *Salonese* i *Verona*. Pel que fa al cavaller napolità i patge del rei Alfons, Pietro Bocca di Faro (*Pere Boca de Far*, en documents catalans), se'l relaciona amb un episodi de rivalitat amorosa —i intent d'assassinat— entre un magnat *catalano* de la cort de Nàpols i un gran noble napolità de la mateixa cort, que traïa la confiança del rei.

En conclusió, es pot deduir que l'anònim no sols coneix la llengua i la literatura italianes, sinó que aprofita la ficció literària per a establir un diàleg amb una realitat històrica de la dècada del 1440: la rivalitat que hi ha a Itàlia entre els *condottieri* italians i alguns «traïdors» napolitans (representats per la figura negativa de Boca de Far), i els *catalani* que dominaven a la cort de Nàpols i que aspiraven a aconseguir l'hegemonia política sobre Itàlia de la mà del Magnànim. La cronologia ens acostava cap a l'any 1447, quan l'exèrcit del rei avançava sobre la Toscana i la Corona d'Aragó aspirava a ser «senyora de Milà».

***Lo Desengany* de Francesc Fontanella com a obra de màgia** **Pep Valsalobre (Universitat de Girona / ILCC)**

El poeta i dramaturg català barroc Francesc Fontanella estava familiaritzat amb els corrents i teories filosòfiques i científiques de la seva època, òbviament. I la seva obra reflecteix prolixament aquesta circumstància. Un dels corrents de més llarg desenvolupament històric és el complex doctrinal i epistemològic que explica els mecanismes de coneixement de la realitat mitjançant el sistema fantasia-imaginació, desenvolupat des de Plató fins a Marsilio Ficino i Giordano Bruno. L'obra de Fontanella al·ludeix sovint, doncs, al procés fantasmàtic, com s'esdevé sovint en la poesia amorosa des dels *stilnovisti* medievals. Vinculat a aquest procés hi ha, entre altres, el món de la màgia renaixentista o intel·lectual.

La nostra proposta pretén llegir l'obra de teatre *Lo Desengany* dins d'aquest paràmetre i demostrar que el desenvolupament de l'obra exerceix com un acte de màgia projectat pel mag Mauro sobre el pastors Tirsis i Mireno per tal de resoldre les seves cuites amoroses. Fontanella situa l'obra de màgia-teatre com a l'única capaç de resoldre els

problemes amorosos convencionals en què altres estratègies tradicionals han fracassat. L'obra, a més, mostra la confrontació entre la màgia tradicional o negra, encarnada bufonescament en el personatge de Cassolano, i la màgia intel·lectual o blanca, l'exercida per Mauro, la qual assoleix objectius profitosos per a l'ésser humà.

La nostra lectura en aquest sentit se centra sobretot en les escenes inicials de l'obra, sobre les quals, generalment, la crítica i la historiografia literàries hi han parlat poc esment. Allà es mostra com l'obra dramàtica de Fontanella evidencia un coneixement profund dels paràmetres propis de les teories sobre la màgia renaixentista difosos per autors com Sinesi de Cirene i, sobretot, Marsilio Ficino.

L'univers literari femení de l'edat moderna: textos i llengües a l'àmbit català

Verònica Zaragoza Gómez (Institut de Llengua i Cultura Catalanes - Universitat de Girona)

Des de ja fa unes dècades, a l'àrea lingüística catalana estem assistint a la consolidació d'un corrent d'estudis que situa en el centre de les seves recerques l'escriptura femenina dels segles XVI-XVIII. Per bé que els treballs hi van apareixent amb comptagotes i la investigació en el panorama català encara està marcada per molts clarobscurs que reclamen amb urgència estudis multidisciplinaris aprofundits, el degoteig constant de catàlegs, treballs sobre autores concretes i edicions femenines, ens han permès d'arribar a unes escriptores i a uns textos desconeguts en la seva gran majoria.

A l'esfera catalana, com en d'altres literatures veïnes, les dones escriuen sobretot a recer de la clausura monàstica i ens han deixat manifestacions literàries molt variades i força interessants: especialment textos autobiogràfics sota formes diverses (*vides* espirituals, *dietaris*, relacions de les mercès rebudes per Déu, llibres de memòries conventuals...) i històrics (cròniques...), així com també epistolars que ens permeten conèixer al detall la vida de les autores, tot passant per obres de creació literària, amb una determinada intenció estètica com ara els tractats místicoespirituals o la poesia. Es tracta d'un corpus literari extens encara no catalogat en la seva totalitat en el qual estem treballant en l'actualitat.

Aquests textos femenins conservats i —alguns d'ells estudiats— ens han permès, al capdavant, qüestionar l'absència d'una producció femenina moderna en la historiografia literària catalana; però sobretot, ens obliguen a plantejar-hi noves mirades i enfocaments a fi de poder resoldre algunes qüestions que no han estat mai abordades per la crítica: la immensa varietat de gèneres conreats per les dones en aquests territoris, la documentació biogràfica de les autores i la seva vinculació a uns determinats cercles i contextos culturals... Emmarcada en aquesta feina de recuperació de veus femenines modernes i partint d'aquestes qüestions, doncs, en aquesta comunicació pretenem

reflexionar al voltant de les diferents llengües d'ús de les nostres autores modernes (castellà, català i llatí), segons el gènere tractat. Per fer-ho, abordarem les obres més representatives, inèdites i impreses, tot intentant explicar quins són els factors que en determinaven la tria lingüística, segons la funcionalitat i l'especificitat dels textos. L'objectiu final de la comunicació és poder establir una casuística representativa, que ens permeti comprendre l'abast del plurilingüisme en les dones creadores de l'edat moderna.

Resums de la sessió temàtica

«Recepció, adaptació i traducció en la prosa del segle XV»

Coordinador: *Josep Pujol* (Universitat Autònoma de Barcelona)

Cultura i llengua del segle XV al XVIII

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

Passant per Itàlia. Antics herois i traduccions en català al segle XV

Montserrat Ferrer (Universitat Autònoma de Barcelona)

Les històries sobre herois de l'antiguitat, com Alexandre el Gran o Aníbal, que havien participat en famoses batalles, atreïen el públic lector medieval. Aquest treball repassa, des d'un punt de vista històric i filològic, les obres clàssiques llatines que es podien llegir en català al segle XV i que narren les gestes d'alguns d'aquests herois. Són traduccions del llatí que van arribar a la Corona d'Aragó via Itàlia, a través de versions italianes intermèdies.

Difusió de la *Commedia* de Dante en la cultura catalana medieval: noves perspectives

Francesc J. Gómez (Universitat Autònoma de Barcelona)

La *Commedia* de Dante assoleix una àmplia difusió en la cultura catalana medieval. Els primers testimonis segurs remeten a la Cancelleria Reial entre 1381 i 1408, i, després de l'interregne, la nova dinastia Trastàmara cerca de legitimar-se enllaçant amb una herència cultural que incloïa elements postrobadorescos, francesos i italians, en particular la *Commedia* dantesca. La traducció en vers d'Andreu Febrer no és sinó el fruit més destacable d'una presència que abasta el conjunt de la literatura que es produeix a la cort. Però des de la primeria del segle XV l'obra coneix també una difusió important fora dels marges de la cort, en contextos urbans, i tots dos corrents conflueixen en el regnat de Joan II. En aquest treball es perfilen, amb aportació de dades noves, els orígens i les etapes d'aquestes dues línies de difusió.

Traduir un comentari humanístic: Cristoforo Landino en català

Marta Marfany Simó (Universitat Pompeu Fabra)

El text més representatiu de la recepció de la tradició exegètica dantesca és la traducció catalana anònima del *Commento sopra la Commedia* de l'humanista italià Cristoforo Landino, que és un dels comentaris més difosos i influents de les acaballes del segle XV i de tot el segle XVI. La traducció catalana d'aquest comentari, conservada en un manuscrit de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, és, encara avui, inèdita i ha

estat molt poc estudiada. L'objectiu de la presentació és descriure'n les característiques principals, tant del manuscrit i dels copistes com de la llengua i la traducció del text.

Bonsignori *versus* Alegre. Estudi comparat de dues traduccions medievals de les *Metamorfosis* d'Ovidi

Gemma Pellissa Prades (Universitat Harvard)

Recentment, la crítica s'ha interessat per la producció literària de Francesc Alegre (c. 1450-1508/1511), l'obra completa del qual encara no ha estat mai publicada. Francesc Alegre és autor de textos en prosa sentimentals i religiosos, així com traductor al català de la *Primera guerra púnica* de Leonardo Bruni (1472) i de les *Metamorfosis* d'Ovidi (1472-1482). L'editorial Barcino publicarà aviat una edició de les obres menors de l'autor, juntament amb la traducció de Bruni (Bescós, Pellissa Prades & Álvarez, en premsa). A més a més, actualment, estic preparant la primera edició moderna de les *Transformacions*, que comprèn la traducció que l'autor realitzà de les *Metamorfosis*, així com els comentaris interpretatius que fa que cadascun dels mites. Aquesta obra comptà amb un tiratge de 1.000 exemplars l'any 1494.

L'objectiu de la comunicació és presentar els primers resultats de la comparació exhaustiva entre les *Transformacions* d'Alegre i l'*Expositio* de Giovanni di Bonsignori, que Alegre esmenta al pròleg, possible font de la traducció catalana. Alcina (1998: 41) defensà que Alegre beu de la traducció italiana de Bonsignori. Però fins a l'any 2001 no aparegué la primera edició de l'*Expositio*, basada, només a partir del llibre II, en l'adaptació del text d'Ovidi per Giovanni del Virgilio (Ardissino 2001). Amb aquests materials a disposició, Bescós (2014) qüestionava amb exemples puntuals del llibre i la dependència d'Alegre respecte de Bonsignori, atès que s'acosta més que el text italià a l'original llatí i proposava que hagués tingut en compte altres fonts, entre les quals un manuscrit de l'*Expositio* de Giovanni del Virgili. Si els paral·lelismes entre Alegre i Bonsignori fossin més evidents a partir del llibre II, es podria explicar per una dependència del text de Del Virgilio i tot indicaria que el proper pas hauria de ser la comparació de Del Virgilio i Alegre. En aquest moment, Huber-Rebenich & Wyss preparen la primera edició de l'*Expositio* (2014-2017).

En aquesta comunicació em baso en la comparació completa del text de Bonsignori amb el d'Alegre (llibres I-XV) per analitzar: a) els llocs comuns entre Bonsignori i Alegre amb la finalitat de confirmar-ne o desmentir-ne la font, b) si hi ha diferències pel que fa als paral·lelismes Bonsignori-Alegre entre el llibre I i la resta de llibres, c) quin tipus de similituds hi ha entre els dos textos i què ens indica això sobre el mètode de traducció d'Alegre i el tipus de manuscrit/s que consultà.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alcina (1998) = Juan F. Alcina, «El poeta como Dios: la poética de Landino en España (de Francesc Alegre a Alfonso de Carvallo)», *Salina*, 12, pp. 40-49.

Ardissino (2001) = Gionanni Bonsignori, *Ovidio Metamorphoseos Vulgare*, Erminia Ardissino (ed.), Bolonya, Commissione per i testi di lingua.

Bescós (2014) = Pere Bescós, «Comentari i formació literària en Francesc Alegre: Ovidi i Bernardo Illicino», *Llengua & Literatura*, 24, pp. 33-53.

Bescós, Pellissa Prades & Álvarez (en premsa) = Francesc Alegre, *Obres menors*, Pere Bescós, Gemma Pellissa Prades i Daniel Álvarez (ed.), Barcelona, Barcino.

Resums de les comunicacions

Cent anys de literatura catalana: 1859-1959

Coordinadora: *Carme Gregori*

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

Terra entre mars: la Ibèria somniada en la poesia d'Antero de Quental i Joan Maragall

***Helena Barbagelata Simões* (Universitat Nova de Lisboa)**

La qüestió ibèrica ha suscitat diverses tipologies i és la més extensa historiografia dedicada al concepte d'*iberisme* com a moviment i teoria fundadora d'una nova entitat política i econòmica (Rocamora 1994, Martínez-Gile 1997, Matos 2007 i Sardica 2013). Pel que fa a la seva formulació estètica, el concepte d'*Ibèria* emergeix de la recreació d'un imaginari culturalista que es proposava la recuperació de l'antiguitat mítica grecollatina de la Ibèria i de la Hispània, acompanyant la preocupació vuitcentista de recuperar les primitives fonts poètiques, buscant una regeneració i substitució ideològica per a un període de turbulència i desafecció política, social i cultural (Chaves 1979, Machado & Pageaux 1981 i Machado 1986). Considerant la importància històrica, política i cultural del concepte d'*Ibèria* en el context de fi de segle peninsular, la present comunicació proposa una reflexió sobre l'imaginari i l'ideari de la Ibèria, al·ludint especialment als poemes *Ibéria* (1864) d'Antero de Quental i *Himne Ibèric* (1906) de Joan Maragall, dues de les veus més excepcionals de les relacions interpeninsulars.

Ens recolzarem en el mètode comparatiu i entrellaçarem els diversos camps dels estudis literaris, històrics, filosòfics i culturals amb la finalitat d'arribar a una comprensió global de les temàtiques ibèriques, així com al nivell del diàleg teòric per a suport i il·lustració argumentativa. Partint de la poesia, desdoblaurem la construcció de la idea d'Ibèria, tenint en compte els fonaments de la seva representació literària, així com del fons de preocupacions filosòfiques i la inclinança humanista que impregna el pensament de tots dos autors.

D'una suma confluència ideològica i vital, per a Antero i Maragall l'ideari ibèric representa un paisatge existencial dotat de valor ètic, una obertura de sentit que es correspon intrínsecament amb una visió holística de la realitat social i política. Abdicant de la imposició de fórmules doctrinals d'organització social, els autors proposen una Ibèria que representa principalment un repte de consciència individual i col·lectiu, replantejant el problema de la centralització de poders a favor d'una pàtria/màtria agermanada de consciències (Serrão 1980, Pujaves 1998, Marquis 2007, Newcomb 2008, Sánchez-Élez 2000, Dieguez 2005, Marquis 2007 i Subirachs 2012). Aquesta inclinació és igualment sentida en l'àmbit de la cohesió formal i intrínseca del discurs, rebutjant teories estètiques sistemàtiques, i encarant la poesia com una visió del món, amb inquietuds

d'índole antropològica i metafísica (Lourenço 1994, Catroga 2001 i Trías 2002). La Ibèria és reinventada pels autors des d'una arrel comuna i harmonitzadora que, sense esgotar-se en una reconstrucció mítica i històrica, s'alça en l'embolcall d'una projecció universal, sintetitzant una major aspiració social i espiritual (Maragall 1997, Martins 2007, Huguet 2007, Tort & Donada 2009 i Moreta 2014).

***Els clàssics, la terra i jo* (1954) d'Alfons Verdeguer, en el camí de les geografies literàries**

Alexandre Bataller Català (Universitat de València)

Els clàssics, la terra i jo fou una obra publicada dins l'editorial Torre de València el 1954, amb la tesi declarada al pròleg pel seu autor, Alfons Verdeguer (València, 1923- 1971), que «sense cercar-les, és cosa en fàcil que hom es trobe amb les vivències dels clàssics». Considerem que la concepció del llibre és una aportació pionera en el camí cap a la recreació de les obres literàries en aquells espais on els seus autors han viscut o les han concebut.

En aquesta obra («una coseta simpàtica» en paraules de Joan Fuster) s'evoquen huit autors clàssics, associats a uns espais ben concrets: Jaume Roig, Benimàmet i el Mercat de València; Roís de Corella, la Seu i l'Arxiu Arxiprestal de Morella; Isabel de Villena i el Monestir de la Trinitat; sant Vicent Ferrer i el carrer de la Mar; Bernat Fenollar i la Catedral; Ramon Muntaner i Xirivella; Joanot Martorell i València; Jordi de Sant Jordi i València. L'evocació dels autors i les seues obres mentre els passeja per la ciutat de València és el recurs que estructura i dona sentit a aquesta obra de prosa acurada, escrita en primera persona, com ja avança el seu títol.

En la present comunicació contextualitzarem el llibre dins de la literatura valenciana de postguerra, en el camí dels plantejaments renaixencistes pel que fa a la descoberta del país, que donarà pas, en la dècada posterior, a unes altres obres que mostraran el coneixement del territori per la via de les obres literàries (per exemple, *Els paisatges i pobles valencians descrits pels nostres escriptors* d'Emili Beüt i Belenguer, València: L'Estel, 1966).

En aquest sentit, el mateix autor publicà l'any 1961 l'obra *Viatge a Ausiàs March*, també a l'editorial Torre, que podem considerar la continuació i culminació d'aquests plantejaments inicials, així com una obra singular en els relats de viatges literaris per terres valencianes.

La història de la literatura catalana d'Alfred Morel-Fatio al *Grundriss der romanischen Philologie* (1893)

Francesc Bernat Baltrons (Universitat de Barcelona) i Patrick Heinzer (Universitat de Colònia)

Com ja va fer notar Ramon Aramon (1955), els dos primers resums d'història de la literatura catalana fets amb criteris homologables als de la filologia moderna van ser escrits i publicats fora del país. Ens referim a la monografia *Essai sur l'histoire de la littérature catalane* de Francesc Cambouliu (París, 1857) i l'article *Katalanische Literatur* d'Alfred Morel-Fatio, publicat al *Grundriss der romanischen Philologie* (Estrasburg, 1897 [1893]). Tot i que ambdues obres són ben conegudes per la historiografia literària catalana, la segona no sempre ha estat tinguda prou en compte pel fet que mai no ha estat traduïda de l'alemany.

Amb tot, l'obra citada d'Alfred Morel-Fatio (Estrasburg, 1850 - Versalles, 1924) té un doble interès per als historiadors de la literatura catalana. Per una banda, l'anàlisi d'aquest estudi ens permetrà copsar el grau de coneixement que havia assolit la literatura catalana entre els romanistes europeus de la mà d'un del millors hispanistes francesos (en el sentit global del terme) de finals del XIX i principis del XX. Per l'altra, i tenint en compte la notable repercussió del *Grundriss*, dirigit per Gustav Gröber, en la història de la filologia europea, sabrem quina visió de la literatura catalana va difondre entre els estudiosos estrangers de l'època.

Més enllà de demostrar la importància de *Katalanische Literatur* per a la història de la literatura catalana, la nostra comunicació tindrà com a objectius principals l'anàlisi historiogràfica del contingut de l'article i l'estudi del discurs sobre la literatura catalana de l'hispanista francès. Així mateix, indiquem que aquesta comunicació forma part d'un projecte en curs que té com a objectiu final la traducció al català i l'estudi crític de l'obra citada.

A fi d'aconseguir els nostres objectius, contextualitzarem l'article de Morel-Fatio en el marc històric del desenvolupament dels estudis de catalanística a Europa, en mostrarem l'estructura, n'assenyalarem la metodologia i les fonts emprades, i farem una avaluació crítica del contingut i les conclusions. En definitiva, la nostra comunicació pretén ser una aportació a la historiografia de la literatura catalana i a l'estudi dels orígens de la catalanística.

Estudi dels mecanismes de penetració psicològica en l'*Aloma* del 38 i contrast amb la versió del 69

Laura Bolo Martínez (Universitat de València)

L'obra de Mercè Rodoreda ha estat i continua sent un pilar fonamental per a entendre el salt qualitatiu que va experimentar la literatura catalana al llarg de tot el segle XX. Aquesta obra ha rebut una atenció centrada preferentment en la producció de postguerra, cosa que és comprensible si fem cas de la voluntat de l'autora qui, en la maduresa, va rebutjar tots els treballs fets abans de la guerra. Tots excepte *Aloma*. És per açò que hui la volem recuperar.

L'exposició que presentem se centrarà en l'estudi dels mecanismes de penetració psicològica en la versió del 38, cosa que ens permetrà conèixer amb encert la protagonista gràcies a l'anàlisi de la veu narrativa, la distància modal i la focalització adoptades. Una vegada enllestida aquesta part, contrastarem les dues versions (38 i 69) per copsar quins han estat els canvis en relació amb les tres instàncies suara esmentades i sobretot com aquestes subtils modificacions afecten la lectura global.

Rodoreda, ja l'any 38, domina amb solvència els mecanismes de representació del món interior. Els alterna d'acord amb el protagonisme que dona al personatge o bé al narrador, que recordem és extradiègetic heterodiègetic, en la translació del pensament d'*Aloma*. Cada mecanisme hi aporta un matís. Així, notem, a tall d'exemple, com són més nombrosos els monòlegs interiors en la primera part del llibre, els quals deixen en evidència la ignorància de la nostra protagonista, el seu fantaseig; en canvi, disminueixen a la segona part, quan la protagonista se'ns fa més opaca i deixa de parlar per si sola i ho fa mercès a la intervenció del narrador, cosa que ens porta a parlar de consonància, d'una progressiva harmonia entre aquestes dues veus. La combinació de psicorelats, monòlegs interiors i sobretot monòlegs narrativitzats i l'ambigua *oratio quasi obliqua* dona compte de la dimensió que pren el pensament d'*Aloma*. La seua major o menor presència i el seu significat són punts que mirarem d'abordar per desvetllar l'evolució que pren la nostra protagonista.

El contrast entre les dues versions ens porta a parlar del que considerem «la revolució de la tècnica». Hi comptem tres diferències bàsiques. La primera, la problemàtica de la focalització, que en la primera versió eventualment es dipositava en altres persones mentre que en la versió del 69 Rodoreda confirma que el seu propòsit era el d'una focalització interna fixa exclusiva en *Aloma*. Dues són les solucions preses en la darrera versió: esborrar les focalitzacions errades o bé externalitzar el pensament en forma de parlament. La segona diferència es relaciona amb la reducció considerable en l'ús de monòlegs interiors. Finalment, en la tercera, notem la desaparició completa de les digressions reflexives.

En conclusió, l'estudi dels mecanismes de penetració psicològica de la primera versió

confirma un domini més que meritori de les tècniques narratives en la jove novel·lista, alhora que ens permet comprendre amb profunditat les complexitats del personatge. Amb aquesta base, resulta força productiu contrastar les dues versions. Mitjançant el guiatge que ens dóna una primera escriptura i una reelaboració arribarem a comprendre com es depura una tècnica per tal d'esculpir un personatge cada vegada més subtil que reclama, en definitiva, un lector més competent.

La ironia a *Mort de dama* de Llorenç Villalonga

Carles Cabrera Villalonga (IES Calvià)

Llorenç Villalonga va escriure en català la seva primera novel·la, *Mort de dama*, com una mostra clara de la seva ironia. Directament catapultada contra els sectors catalanistes mallorquins, en cap altra llengua la novel·la no hauria fet sentit. I el llibre, en aquesta mateixa línia, és ple de referències velades, iròniques i malèfiques contra els poetes de l'Escola Mallorquina (és Maria Antònia Salvà, realment, Aina Cohen?) i els seus òrgans d'expressió, com ara la revista *La Nostra Terra*.

La comunicació tractarà de desenterrar algunes de les referències de l'obra, desglossar la ironia de la novel·la i acusar la recepció que el llibre va tenir a la Mallorca de la seva època, on suscità un autèntic escàndol.

En aquest sentit, hi ha llibre de Vicent Simbor sobre la ironia en Villalonga (que ens deixa terreny per investigar per tal com no analitza la ironia a *Mort de dama*) i que denota la importància que té aquesta en la producció villalonguiana. A més, hi ha un article de Pere Rosselló Bover sobre la polèmica de l'aparició del llibre el 1931 que tindriem en compte per evitar de repetir el que ja se n'ha dit.

Narcís Oller: de la pintura i la música al concepte d'art

Roger Canadell Rusiñol (Universitat Oberta de Catalunya) i Rosa Cabré Monné (Universitat de Barcelona)

El treball que es proposa per al XVII Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes amb el títol «*Narcís Oller: de la pintura i la música al concepte d'art*» pretén exposar els resultats de la recerca i la reflexió a l'entorn de la idea d'art que es desprèn dels materials textuais que mostren la vinculació de l'escriptor de Valls amb músics i pintors coetanis.

Els articles de Narcís Oller —alguns publicats i altres d'inèdits que s'han pogut recuperar—, les seves *Memòries literàries*, els aforismes parcialment recollits a *Guspires*, i l'extens epistolari conservat en el seu fons personal, entre d'altres, constitueixen un corpus textual que permet de resseguir la seva relació amb pintors i músics com Antoni

Fabrés, els germans Francesc i Josep Masriera, Dionís Baixeras, Santiago Rusiñol, Baldomer Galofre, Enric Galwey, Aleix Clapés, Jaume Pahissa, Carles Gumersind Vi-diella o Felip Pedrell.

A partir de l'anàlisi dels materials que vinculen Narcís Oller amb aquests artistes, a banda de reconstruir aspectes concrets de les seves relacions d'amistat i de conèixer la impressió que li van causar les seves obres, el treball que es proposa per al col·loqui procurarà mostrar, finalment, quin era el seu concepte de bellesa artística en el camp de la pintura i de la música i, en general, quina relació mantenia aquesta amb la concepció personal de l'art que ell va construir i va prendre en consideració.

Les relacions literàries i culturals entre Carles Salvador i Joan Fuster **J. Àngel Cano Mateu (Universitat de València)**

La comunicació que presentem al XVII Col·loqui Internacional de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes analitza la relació que mantingueren Carles Salvador i Joan Fuster. Per a tal fi, ens basarem, principalment, en les quinze cartes intercanviades, entre 1947 i 1951, entre els dos escriptors (uit de Joan Fuster a Carles Salvador i set de Carles Salvador a Joan Fuster), a partir de les quals podrem descriure i analitzar, per exemple, el primer contacte entre els dos, ja que la primera carta que escriu Fuster a Salvador és per agrair-li la ressenya del 1947, titulada «Un nuevo poeta», que aquest ha publicat a *Las Provincias*.

També ens permetran observar l'interés del jove poeta de Sueca per comptar amb l'opinió i l'aval del mestre, o la gestió de la ressenya del poemari *Sobre Narcís*, que Carles Salvador publicarà a *Verbo*. D'altra banda, l'epistolari Fuster-Salvador aporta dades significatives per a entendre la poesia i la vida cultural valenciana de la postguerra; així mateix, conté documents imprescindibles per a analitzar la polèmica originada arran de la carta oberta a *Destino*, signada, entre d'altres, per Miquel Adlert i Xavier Casp (del grup Torre) i del mateix Fuster, contra Carles Salvador. Les cartes també contenen informacions que contribueixen a perfilar la situació de Joan Fuster en relació amb els dos grups culturals de la postguerra valenciana: el de l'editorial Torre i el de Lo Rat Penat.

Per a endinsar-nos en aquesta anàlisi, ens recolzarem en la correspondència de Fuster amb altres personalitats del moment, com els esmentats Casp i Adlert, o amb Santiago Bru, Vicenç Riera i Manuel Sanchis Guarner. Igualment, serà interessant revisar el que han dit Ferran Carbó i Vicent Simbor o Faust Ripoll sobre la situació literària, lingüística i cultural del País Valencià en la postguerra. També aprofitarem els treballs de Josep Ballester que se centren en la poesia fusteriana.

D'aquesta manera, podrem resseguir, a partir dels mateixos protagonistes, la relació

del jove poeta Joan Fuster amb Carles Salvador, el poeta consagrat de la generació de 1930, o la polèmica entre el grup Torre i el nucli de Salvador que tingué lloc entre finals dels quaranta i principis dels cinquanta.

El món referencial occità a *Camins de França*, de Joan Puig i Ferreter Marc Colell Teixidó (Universitat d'Ais-Marsella)

Als anys 1903-1904, Joan Puig i Ferreter (1882-1956) emprengué un viatge per terres occitanes amb el desig de conèixer personalment el poeta Frederic Mistral. Els records d'aquest periple són la gènesi de «Llibertat i poesia», la segona part del volum de caire memorialístic *Camins de França*, publicada a l'editorial Proa el 1934.

La present proposta de comunicació pretén analitzar la presència de referents de la cultura occitana, en particular de la produïda en llengua d'oc a la Provença, a la segona part d'aquesta obra, i veure la manera en què es vehiculen. Aquesta acotació és deguda al fet que els episodis que transcorren a Occitània són narrats exclusivament en aquesta part. Cal tenir en compte que al tombant del segle XX, quan tenen lloc els esdeveniments narrats per Puig i Ferreter, la literatura occitana assoleix el punt àlgid de la seva recuperació contemporània, arran del lliurament a Mistral del premi Nobel el mateix 1904.

El treball s'estructurarà en tres parts. En un primer moment, i a tall d'introducció, s'analitzarà el ressò que el felibritge, el moviment de ressorgiment occità capitanejat per Mistral a mitjan segle XIX, té als Països Catalans a l'època que retrata el literat. En aquest apartat, pot tenir un cert interès remarcar els punts de coincidència entre un moviment romàntic com el felibrisme i un autor obertament modernista (tot i que *sui generis*), com és el cas de Puig, atesa la seva formació autodidàctica. En segon lloc, el gruix de l'anàlisi el compondrà l'estudi dels elements de cultura occitana presents a la narració. Els elements que s'hi reflecteixen són d'índole diversa (literaris, culturals i també geogràfics). A la darrera part, que clourà la comunicació, se sintetitzarà la inclusió dels referents de l'imaginari occitanoprovençal a l'obra, ressaltant, d'una banda, quina rellevància té el felibrisme en la formació literària de Puig i Ferreter i, de l'altra, el fet que després d'aquest recorregut geogràfic i literari per la Provença, el punt de vista de l'autor respecte a l'herència mistraliana sembla haver canviat, ja que la lectura deixa entreveure la pèrdua d'una certa idealització. Aquesta constatació no és gens secundària si recordem que entre els episodis narrats i la reescriptura posterior s'han escolat més de trenta anys, cosa que permet afirmar que la narració, malgrat poder-se considerar una obra pretesament d'aprenentatge, és, en realitat, una obra de maduresa.

Tot aprofitant la commemoració recent del centenari del traspàs de Mistral, aquesta proposta té la voluntat d'estudiar la influència que aquest moviment exercí en Puig i Ferreter i l'estratègia de l'escriptor d'emprar-lo com a revulsiu per endegar aquest viatge

iniciàtic per terres franceses, que molts anys més tard cristal·litzaria en el text objecte d'estudi.

Esclat: una revista literària de postguerra (1948)

Santi Cortés Carreres

A hores d'ara la publicació de la correspondència d'alguns dels personatges més rellevants de la cultura valenciana de postguerra, entre els quals Xavier Casp, Miquel Adlert, Joan Fuster, Santiago Bru Vidal i Manuel Sanchis Guarner, ens ha proporcionat dades suficients per a reconstruir més detalladament la història d'aquesta revista, l'única que a la dècada dels quaranta, en plena època franquista, s'atrevisí a desafiar la repressió i es publicà com a portaveu del valencianisme literari i cultural renovador.

Hem dividit el present treball en dos apartats. Al primer abordem, a partir d'informacions extretes dels epistolaris suara esmentats, temes referents a les circumstàncies d'*Esclat*: l'abast, la finalitat, els problemes, les raons de la suspensió, els intents de represa, etc.; mentre que a la segona n'analitzem el contingut.

La bibliografia publicada sobre aquesta revista no és abundant, però compta amb articles que l'han estudiada més o menys detingudament tot centrant l'atenció en aspectes diferents. Són principalment els de Mavi Dolç / Assumpció Bernal: «El moviment poètic de la postguerra valenciana», *Els Marges*, 40, Barcelona 1989: 110-120; Santi Cortés: «L'aportació valenciana a les revistes literàries clandestines de postguerra: *Esclat*», *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, XX, *Miscel·lània Joan Bastardas*, 3, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1990: 189-201; Josep Ballester: «*Publicacions periòdiques i revistes. Esclat*», dins *Temps de quarantena*, València: Eliseu Climent, ed., 1992: 110-120. I més recentment, Faust Ripoll: *Valencianistes en la postguerra. Estratègies de supervivència i de reproducció cultural (1939-1951)*, editorial Afers, 2010.

Una visió crítica i irònica de la Barcelona dels anys vint i trenta en la literatura de Carles Soldevila

Carles Cortés Orts (Universitat d'Alacant)

La personalitat de Carles Soldevila (1892-1967) és, sens dubte, una de les claus per entendre la consolidació que la narrativa catalana va assolir en els anys 30, en el qual es va construir el precedent narratiu més immediat dels novel·listes de la segona part del segle XX. Els textos narratius que redactà, com també els d'un altre escriptor destacat de l'època, Francesc Trabal (1899-1957), representen la renovació estilística més destacada del panorama novel·lístic de la dècada. Després del Noucentisme, els nous escriptors catalans es troben davant del repte de reprendre la tradició novel·lística

aturada en els anys anteriors. La voluntat crítica i irònica de Soldevila envers la societat que l'envolta, la burgesia barcelonina benestant, provocarà la concreció de diverses escenes urbanes quotidianes on el lector, que pertany majoritàriament a aquestes classes, es pot veure representat.

Dins d'aquesta voluntat reflexiva envers l'actuació dels burgesos barcelonins mereix una atenció especial l'evolució de la ciutat i dels seus habitants. Una Barcelona que havia fet caure les murades més antigues i havia desenvolupat un Eixample modern i funcional. Així, els carrers i la renovació urbanística de la ciutat és el centre de diversos relats d'un autor preocupat per la modernitat i l'evolució de la pròpia cultura catalana.

En la nostra comunicació destriarem i analitzarem aquestes referències que concreten la ciutat de Barcelona com a reflex d'aquesta ànsia de canvi i de resituació de la cultura catalana en el context europeu. Farem una especial menció al tractament irònic d'aquesta realitat que concep Soldevila en els seus textos. Una anàlisi que té un bon referent en l'opinió de Joan Manuel Tresserras: «una part de la intervenció de Soldevila en els costums de la burgesia, desenvolupada preferentment des d'*D'ací i d'allà*, anava dirigida a modificar l'aspecte de les cases, el seu parament, ja que considerava que la burgesia autòctona mancava de gust a l'hora de moblar-les.»

El viatge a Nord-amèrica. L'experiència relatada durant la immediata postguerra

Maria Dasca Batalla (Universitat Pompeu Fabra)

El 1955 Josep Pla publicava el llibre *Week-end (d'estiu) a Nova York*, tercera sèrie de les «Cartes de lluny», i recull de les cròniques del viatge als Estats Units que havia publicat a *Destino* un any abans, amb motiu d'un viatge que li encarregà l'editor Josep Vergés l'estiu del 1954. El 1960 les cròniques foren integrades en el volum *Viaje a América*, amb un pròleg de Nèstor Luján, que també inclogué el viatge realitzat a l'Amèrica Llatina entre 1957 i 1958. I, finalment, l'any 1978, el volum 34 de les *Obres completes* inclourà la crònica d'ambdós viatges sota l'epígraf *Les Amèriques*.

El llibre de Pla de 1955 s'insereix en una tradició de literatura de viatges a Nord-Amèrica que va arrelant amb força a l'Europa de després de la Segona Guerra Mundial. Una literatura que arrenca amb l'obra d'André Maurois, un dels grans divulgadors de la cultura nord-americana d'ençà dels anys 1940. Que continua, en l'àmbit peninsular, amb els llibres de Josep M. Poblet (*Tres mesos i un dia a Nova York*, 1947), Julián Marías (*Los Estados Unidos en escorzo*, 1956) i Àngel Zúñiga (*Norteamérica a la vista*, 1956). I que es completarà amb les cròniques de Rafel Tasis (*Amèrica del Nord avui*, 1967) i Terenci Moix (*Terenci als USA*, 1974), que reflecteixen els canvis culturals ocorreguts en el tombant dels anys 1960 i 1970.

L'objectiu de la meua comunicació és analitzar el tractament de l'imaginari nord-americà en l'obra de Pla des d'una doble perspectiva: 1) la seva escriptura a cavall entre l'autobiografia i el periodisme; 2) l'interès per Nord-Amèrica i la seva recreació literària en la tradició de cròniques de viatges de postguerra.

Il·luminacions de la musa moderna: el *Llibre verd* d'Apel·les Mestres i la literatura

Josep M. Domingo Clua (Universitat de Barcelona) i Anna Llovera Juncà (Universitat de Lleida)

La comunicació proposa una exploració sobre l'extens repertori icònic que amb el títol de *Llibre verd* Apel·les Mestres va anar elaborant a partir de 1874, en paral·lel a la seva activitat literària, publicística i d'il·lustrador professional. En concret, es tractarà d'observar el *Llibre verd* en funció de l'activitat literària de Mestres: d'observar-hi tant els seus posicionaments davant de les pràctiques literàries coetànies com les capacitats explicatives, *il·lustratives*, que les formalitzacions gràfiques de Mestres projecten sobre la seva pròpia poesia, començada a ser aplegada en volum, precisament, en paral·lel a l'obertura del *Llibre verd: Avant* (1875), *Microcosmos* (1876), *Cançons il·lustrades* (1879) —uns lliuraments que, com les caricatures de Mestres, responien als requisits comunicatius i publicístics de la nova esfera pública postrevolucionària.

El tema tractat és integrat en el marc de les recerques que sobre la literatura i el sistema literari catalans de la segona meitat del segle XIX duu a terme el Grup d'Estudi sobre la Literatura del Vuit-cents, de les quals una de les darreres realitzacions és el volum *De realisme. Aproximacions i testimonis*, a cura de J. M. Domingo i A. Llovera (Lleida, 2013).

La recepció crítica de la primera versió d'*Aloma*

Trinidad Escudero Alcamí (Universitat de València)

Mercè Rodoreda publica *Aloma* el 1938, després de resultar guanyadora del Premi Crexells de l'any anterior. Des d'aleshores fins als nostres dies, els estudis i les anàlisis sobre l'autora i la seua obra s'han multiplicat vertiginosament. És per això que no són pocs els estudiosos de l'obra de l'autora, com Maria Isidra Mencos (2001) o Marina Gustà (2005), que han reclamat la necessitat d'un estudi que analitze quina ha estat la recepció que han rebut les obres de l'autora al llarg d'aquests anys. En aquesta comunicació ens plantejem exactament això, analitzar quina ha estat la recepció crítica de l'obra de l'autora, centrant-nos exclusivament en *Aloma* i, més concretament, en la primera versió de la novel·la. Per a dur a terme aquesta tasca, seguirem una metodologia basada en la reconstrucció del corpus de treballs crítics dedicats a l'obra de l'autora, cosa que ens obligarà a consultar els repertoris bibliogràfics i les bases de

dades existents. A partir d'aquest corpus de textos crítics, inventariarem, classificarem i analitzarem la diversitat de les propostes, i n'elaborarem la interpretació des d'una perspectiva diacrònica.

Un viatge a l'alteritat: *Hores angleses*, de Ferran Soldevila Anna Esteve Guillén (Universitat d'Alacant)

El propòsit d'aquesta comunicació és aproximar-nos al dietari que Ferran Soldevila escrigué durant la seua estada a Liverpool, entre 1926 i 1927: *Hores angleses*, amb els instruments que ens aporten els estudis autobiogràfics, per subratllar el contrast intercultural de què dóna compte aquesta obra. Ens interessarà, doncs, mostrar com Soldevila entronca amb una llarga tradició d'escriptors (com ara Michel de Montaigne, Stendhal o Josep Pla) que deixen constància de les experiències viscudes en un entorn aliè i de les reflexions sobre la societat que observen i que els acull, amb la qual sovint no poden estar-se de comparar la pròpia, en un exercici de comparació i reflexió ric i necessari. Una de les funcions que Soldevila pretén complir amb aquestes *Hores angleses* no és altra que sumar-se a l'interès creixent que Anglaterra desperta entre la intel·lectualitat catalana en aquells anys vint i trenta del segle passat, motivat, entre altres factors, per considerar-lo encara un país per descobrir (aquest motiu determinarà el punt de vista que Soldevila adopta per a confeir l'obra: com a viatger i com a turista), ja que —com és habitual en aquest tipus de dietari— el viatge permet el descobriment de l'alteritat com a via per a arribar a conèixer la pròpia identitat; en aquest cas, més que no la personal —que també— la identitat col·lectiva: «difícilment coneixerà al seu poble aquell qui no conegui altre poble que el seu. Li mancaran, senzillament, els termes de comparació damunt dels quals establir els seus judicis». Així doncs, sense desatendre aspectes tan rellevants com la modernitat de la prosa de l'historiador en què destaca la presència d'una ironia elegant en la mirada i l'expressió, tan noucentista, ens centrarem a interpretar el diàleg constant que estableix entre els costums i caràcters de Catalunya i Anglaterra.

A més a més, amb aquesta aportació pretenem contribuir a eixamplar l'escassa i relativament recent bibliografia existent sobre aquesta obra (en què destaquen estudis importants com ara la introducció de l'edició per Adesiara d'Alan Yates i Joaquim Nadal (2011) o l'aportació de Teresa Iribarren (2007).

Constantí Llobart, admirador de Víctor Balaguer Josep Enric Estrella Garcia (Universitat de València)

Constantí Llobart fou un dels dinamitzadors més destacat de la Renaixença a València. L'interès per les dimensions que assolí aquest moviment a Catalunya, l'impulsà a seguir de prop la trajectòria de personatges destacats d'aquest moviment cultural,

com és el cas de Víctor Balaguer.

L'objectiu és donar a conèixer aspectes de la relació personal que mantingueren ambdós escriptors, en la dècada de 1870-1880, a partir de la correspondència —inèdita— de Constantí Llombart a Víctor Balaguer, que es troba servada a la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, a Vilanova i la Geltrú.

En concret, es tracta de 24 cartes enviades per Llombart a Balaguer, les quals versen sobre aspectes personals, col·laboracions literàries i l'interès de Llombart per divulgar la biografia de Víctor Balaguer a les planes de la revista *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*. En elles, Llombart demostra l'admiració i el respecte que sentia envers aquest personatge rellevant de la Renaixença.

Miquel de Palol i la revista *Catalanitat*: un periodista republicà ***Esther Fabrellas Vinardell* (Universitat de Granada)**

Miquel de Palol i Felip (Girona, 1885-1965) va ser un dels escriptors més influents en el desenvolupament de la cultura gironina del primer terç del segle XX. Poeta, dramaturg, novel·lista, periodista i polític, va participar activament en tots els moviments culturals i intel·lectuals que sorgiren a la ciutat de Girona durant aquest període, sempre mirant cap a la ideologia republicana.

Poeta reconegut, impulsor de múltiples revistes, per exemple *Catalanitat* (1910-1911), defensor de l'estètica modernista i del republicanisme, Palol va ser un intel·lectual que va contribuir activament a la modernització d'una ciutat provinciana com la Girona de principis del segle passat. A través dels seus articles periodístics, l'escriptor va denunciar la majoria d'incongruències i retards que patia la seva ciutat natal, contribuint així al desenvolupament de la ciutat moderna que ara mateix coneixem.

A la comunicació es presentaran els temes més importants que el gironí va cultivar en els seus articles periodístics: la crítica a les institucions governamentals, tant les espanyoles com les catalanes, la religió, el caciquisme, el periodisme i la reflexió social.

Tot i que va escriure en diaris com *El Poble Català* o *L'Esquella de la Torratxa*, el text se centrarà en els articles escrits a la revista gironina *Catalanitat*. Els articles d'aquest setmanari són claus, i fonamentals, per entendre la posterior trajectòria política de l'escriptor en el si de la ideologia catalanista. Els textos també ens serveixen per confeccionar una imatge històrica de la Girona d'aquella època.

Més enllà dels textos, i de la figura de l'escriptor Miquel de Palol, a la comunicació, també, s'analitzarà la trajectòria de la publicació escollida i la revista paral·lela que sorgí paral·lelament: *Ciudadanía* (dirigida per Prudenci Bertrana).

La metodologia emprada per l'elaboració del text ha estat la consulta directa dels origi-

nals de la revista *Catalanitat* que es conserven a l'Arxiu Històric de Girona trobats dins del fons Miquel de Palol. No hem d'oblidar que el gironí va ser el director d'aquesta publicació. Aquesta investigació és fruit de la tesi doctoral *Miquel de Palol: un intel·lectual oblidat* (1910-1930), llegida a la Universidad de Granada el dia 11 de juliol del 2014.

La ironia i el xafardeig a *Vida privada* de J. M. de Sagarra

***Maria Antònia Font Fernández* (Universitat de Barcelona)**

Els protagonistes de la novel·la principal de Sagarra es diuen Lloberola. Aquest cognom sintetitza un dels components essencials de *Vida privada*, la ironia: el llop és el prototipus d'animal ferotge i no es caracteritza precisament perquè sigui petit. Els Lloberola, malgrat l'aparença (l'ascendència noble) són ganduls, covards i poc rellevants en la vida social de Barcelona, aspectes que s'apunten repetidament al llarg de la novel·la.

El títol, així mateix, exposa un altre component essencial de l'obra, la xafarderia: la voluntat de Sagarra era escriure un retrat de la societat de la seva època. En aquest marc, les festes de les classes aristocràtiques i nobles serveixen per fer pública la vida privada de les persones, que sovint llueixen el millor d'elles mateixes a costa de destruir la imatge dels altres.

En aquest treball, analitzem els procediments que va fer servir l'autor per transmetre la ironia i el xafardeig. Les conclusions principals a què hem arribat són les següents: (1) els ressons irònics es concentren en les descripcions físiques o psicològiques dels personatges; (2) Sagarra sovint construeix metàfores amb animals petits per jugar amb els conceptes de *grossària*, *inflor* i *poder*; (3) els símbols culturals d'alguns animals abonen el terreny per als sentits irònics; i (4) metafòricament, els rumors corrompen imatges, s'escampen en l'aire o es mengen (no debades, menjar és, en part, fragmentar aliments).

La ironia com a estratègia de subversió: dones i homes en Caterina Albert i Mercè Rodoreda

***Maria Àngels Francés Díez* (Universitat d'Alacant)**

Aquesta proposta té, com a objectiu principal, estudiar des d'una perspectiva comparatística l'ús de la ironia com a estratègia de subversió en les primeres obres de Mercè Rodoreda i en Caterina Albert (en la novel·la *Solitud*, de 1905, entre d'altres), sobretot pel que fa a les relacions entre els sexes i els rols de gènere. En efecte, tal com alguns estudiosos han assenyalat (per exemple, Roser Porta en *Mercè Rodoreda i l'humor* (1931-1936), 2007), Rodoreda cobreix d'una fina pàtina d'ironia gran part dels temes que generen conflicte i discussió en l'època, com ara el que afecta la condició de la

dona, i de Caterina Albert també és coneguda, tal com assenyala Francesca Batrina («Felip Palma i Víctor Català: la subversió de la ironia de Palmira Ventós i de Caterina Albert», 2002), la visió càustica al voltant de temes com la institució matrimonial i les dones que desafien les normes socials imperants (la bruixa; la que busca el desig fora de la convencionalitat, etc.). Per tant, en aquesta proposta mirarem de centrar la nostra anàlisi en la manera com les autores esmentades observen des d'un punt de vista crític els papers assignats a homes i dones en la societat del primer terç del segle XX. Així, mirarem d'arribar a conclusions que defineixen la posició dels personatges de les seues novel·les, i ens plantejarem fins a quin punt és convenient identificar aquestes posicions amb les de les autores, aspecte que ha generat no poca polèmica entre els especialistes, a propòsit de les relacions d'Albert i Rodoreda amb els moviments feministes de principis de segle.

Fonts i tradició en els milacres vicentins de Vicent Boix

Joan Vicent Fuertes Zapata (Universitat d'Alacant)

Vicent Boix i Ricarte (Xàtiva, 1813 - València, 1880) és un dels historiadors valencians del XIX més coneguts i la seua activitat cal relacionar-la amb els inicis de la Renaixença a València. Entre altres coses, va ocupar el càrrec de president honorífic de Lo Rat Penat i el seu afecte i admiració per tot allò que fos valencià el va portar a escriure història i literatura en castellà, però, també, algunes peces literàries en la nostra llengua. La seua obra més coneguda va ser la *Historia de la ciudad y reino de Valencia* (1845-1847), però pocs coneixen que va ser autor d'algunes poesies en català, a més de quasi una dotzena de *milacres* també en la llengua del país. El gènere teatral que rep el nom de *milacres* es vincula a la figura de sant Vicent i, segurament, els seus orígens caldria situar-los als segles XVI i XVII, malgrat que evolucionarien i donarien els símptomes de major vitalitat al XIX, època en què escriurà Boix. La tradició popular valenciana havia atorgat sovint la capacitat de fer miracles i prodigis a sant Vicent Ferrer, el sant local que més devoció ha tingut a les nostres terres al llarg dels segles, on la figura del sant ha perviscut en les anècdotes locals i, en aquest sentit, ha despertat tradicions que, de vegades, han passat a la literatura en forma de representacions teatrals senzilles que, a voltes, han comptat amb la col·laboració d'autors de renom. Aquelles manifestacions literàries dialogades són els milacres, que es basen en l'escenificació d'un fet miraculós per part de fra Vicent Ferrer. Les obres d'aquest gènere escrites per Vicent Boix són onze peces: *Els bandos de València o la paraula de sen Visent Ferrer* (València: Joan Fenoll Bordonado, 1855), *Els hòrfens de sen Visent* (València: Josep Maria Ayoldi, 1860), *El pendó de València* (València: Josep Mateu Garín, 1860), *L'oràcul de Caspe* (València: M. Piles, 1861), *El metge prodigiós* (València: Josep Mateu Garín, 1861), *Lo rey y l'apòstol* (València: Josep Mateu Garín, 1862), *Lo àngel y lo diable* (València: J. Peydró, 1865), *La pau de Molvedre* (València: Salvador Martínez, 1865), *La creu de la*

Peña (València: Salvador Amargós, 1868), *Lo toch de somatén* (València: Josep Doménech, 1870) i *Los de fora y los de dins* (València: Llibreria de la Viuda i fill de Mariana, 1880). En la present comunicació em propose veure quines foren les fonts d'aquelles obres, que recullen anècdotes de la vida del sant medieval i, d'altra banda, veure si van influir en obres posteriors, cosa que significa ubicar correctament l'obra teatral de Boix en una tradició molt concreta i encara poc estudiada.

Dramaturgs «bilingües» en el temps de postguerra

Enric Gallén (Universitat Pompeu Fabra)

La implantació del franquisme va produir grans canvis en el funcionament general de la cultura catalana i, concretament, en el teatre. En el primer franquisme, autors desapareguts (i alguns de supervivents) van ser representats en espanyol, sobretot fins a la represa de 1946, quan els dramaturgs desapareguts i vius es van tornar a escenificar en català. Paral·lelament, a cavall del primer i el segon franquisme, va aparèixer un grup d'autors nascuts en els anys vint i trenta, que escriuien exclusivament en espanyol, si bé n'hi va haver que conreaven també el català. A partir dels anys seixanta, alguns d'aquests dramaturgs van esdevenir escriptors exclusius en llengua catalana. La comunicació pretén descriure el tema, tot establint-ne la història, la nòmina i la característica dels autors implicats.

La petjada valenciana en *Nostra parla*

Anna Garcia Escrivà (Universitat de València)

En aquesta comunicació analitzem les aportacions dels lletraferits valencians a la revista *Nostra parla*, publicada entre els anys 1916 i 1923. La revista, de caràcter mensual, era l'òrgan difusor de l'entitat homònima, en la qual s'aplegaven illencs, rossellonesos, principatins i valencians amb la finalitat de reivindicar la unitat de la llengua i de promoure'n el conreu literari. També reclamaven una millora d'estatus per al català; així, en aquells números hi havia una secció fixa en què es destacava l'embranchida que a poc a poc prenia el català arreu del món, com ara per la traducció d'obres catalanes a altres llengües o la valorització d'alguns dels nostres escriptors en exposicions a l'estranger.

En *Nostra parla* també hi havia un espai reservat per a la creació literària, amb poemes d'autors com Josep Carner o assaigs sobre identitat, història, cultura, generalment amb un clar rerefons patriòtic, perquè també es tenia la voluntat de posar de manifest que illencs, rossellonesos, principatins i valencians constituïen —de fet hi havia una apartat específic per als actes o naixements d'agrupacions nacionalistes— un mateix poble (González i Vilalta 2006) i conreaven una mateixa llengua i literatura.

En aquest context, es constitueix la secció valenciana de l'entitat, en la qual Adolf Pizcueta, Lluís Cebrián Ibor o Francesc Almela i Vives assumeixen càrrecs de rellevància (Graña i Zapata 1995). També mantenen contacte amb la secció Ignasi Villalonga i Ernest i Eduard Martínez Ferrando —que fins i tot hi va veure publicats fragments de la seua *Síntesi de criteri valencianista* (Martínez Ferrando 1918).

L'interès, de la investigació és, doncs, donar compte i valorar les aportacions d'aquests intel·lectuals i escriptors, agents també de l'articulació del nacionalisme al País Valencià (Cucó 1999), així com retrobar, a través de les cròniques que es publicaven en la revista, els actes d'afirmació valencianista i les activitats de caire literari d'arreu del domini lingüístic.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Cucó, Alfons (1999 [1a ed. 1971]) *El valencianisme polític. 1874-1939*, Catarroja, Afers.

González i Vilalta, Arnau (2006) *La nació imaginada: els fonaments dels Països Catalans*, Catarroja, Afers.

Graña i Zapata, Isabel (1995) *L'acció pancatalanista i la llengua*, Nostra Parla (1916-1924), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Martínez Ferrando, Eduard (1918) *Síntesi de criteri valencianista*, Barcelona, Joven-tut Valencianista.

El teatre líric en llengua catalana: el cas valencià

Hilari García Gázquez (Universitat de València)

L'objectiu general d'aquesta comunicació és oferir una visió del teatre musical en català al País Valencià entre els anys 1859 i 1943. Les dues dates són ben significatives en aquest àmbit, atès que evidencien, d'una banda, l'obertura d'un dels períodes més prolífics de la música escènica en català a terres valencianes (en 1859 s'estrena *Un casament a Picanya*, amb llibret de Francesc Palanca i Roca, i música de Joan Garcia Català, que és la primera sarsuela en valencià) i, de l'altra, la cloenda d'aquests quasi cent anys de sarsueles i revistes i l'inici d'un nou temps líric (amb l'estrena en 1943 de la primera òpera en valencià, *La filla del rei Barbut*, amb llibret de Manuel Segarra i música de Matilde Salvador).

A més, amb la presentació d'aquesta proposta de comunicació pretenem fer un poc de llum en un camp poc atès pels investigadors. En efecte, si el sainet i el teatre popular dels segles XVIII i XIX han estat fins fa relativament poc de temps un terreny quasi verge en estudis, en el cas del teatre musical del segle XIX (sarsuela, sainet líric, balada, astracanada musical, òpera bufa, etc.) aquesta mancança resulta més evident i sorprenent. Sobretot sorprenent, perquè aquestes formes de teatre líric en català tin-

gueren una gran acollida de públic durant el període descrit i comportaren l'ús de la llengua catalana en unes manifestacions artístiques de massa. No cal dir que la llengua d'aquestes obres parteix de la parla popular i està als antípodes del model idiomàtic de la poesia de la Renaixença. Però és potser aquesta circumstància una de les claus de l'èxit d'aquelles representacions, encara que, malauradament, també és tal vegada una de les causes per les quals han caigut en l'oblit en anys posteriors.

Per tant, en la comunicació, a més d'aportar informació sobre aquestes obres i el seu entorn, assajarem una hipòtesi que intente explicar l'auge i la caiguda del teatre líric en català al País Valencià, analitzarem l'impacte social de l'ús del valencià en els escenaris, les seues implicacions culturals i les seues repercussions, alhora que inclourem noves dades sobre algunes de les sarsueles en català més destacades d'aquells anys. Tot plegat, un treball que pretén reivindicar i dignificar els gèneres del teatre líric en català dels segles XIX i XX, bandejats avui dia dels circuits teatrals comercials, però amb una presència ben arrelada en els escenaris i en el públic d'aquells anys. Només per això últim ja mereixen la consideració de ser revisats des d'una òptica crítica a fi d'analitzar i valorar la importància d'aquestes expressions de la literatura i la cultura populars per a la permanència i la vitalitat de la llengua catalana en èpoques successives.

Sobre els títols en la literatura catalana de postguerra (1939-1959)

Josep Vicent Garcia Raffi i Anna Maria Devís Arbona (Universitat de València)

A hores d'ara, ningú no dubta de la importància dels paratextos en el procés de significació de l'obra que embolcallen (Genette 1982, 1990; Salvador 1988, 1994; Devís 1991, 2001; Lluch 2009). En aquest sentit adquireix especial rellevància l'espai peritextual (títols, pròlegs, il·lustracions...). En el present estudi ens centrarem en la valoració dels títols com a unitat textual més enllà de la seua consideració paratextual; concretament, ens detindrem en els títols pertanyents a la literatura catalana de la primera postguerra, publicats entre 1939 i 1959. Així, doncs, alguns dels objectius que hi abordarem seran:

- Valorar l'entitat textual dels elements paratextuals.
- Analitzar la importància dels títols en l'espai peritextual.
- Contrastar fins a quin punt els títols esdevenen elements discursius de primer ordre en la mesura que aporten dades al període de la literatura catalana referida.

Les conclusions ens permetran constatar com els títols poden incloure tota una xarxa d'articulacions semiòtiques que van, des de les més paleses referències intertextuals fins a les més amagades claus de significació literària. La seua consideració se'ns presenta, doncs, com a recomanable, si no necessària, per al coneixement del fet literari

i ha aportat dades de gran interès a l'estudi del període de la literatura catalana a què pertany.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Devís Arbona, A. (1990) «El pròleg: una relació de poder», *Lletra de canvi*, 25, pp. 24-28.

— (2001) *El llindar literari*, València, Edicions Tres i Quatre.

Genette, G. (1982) *Palimpsestes. La littérature au second degré*, París, Éditions du Seuil.

— (1990) «Cap llindar no és per aturar-s'hi», *Lletra de canvi*, 25, pp. 32-34.

Lluch, G. (2009) «Dades per a l'anàlisi de narratives per al lector infantil i juvenil», *Caplletra*, 46, pp. 121-148.

Salvador, V. (1984) *El gest poètic*, Picanya, Edicions del Bullent.

— (1994) «Els límits del discurs literari», *Articles*, 1, pp. 15-26.

De com la música es fa paraules. La música en la poesia de Màrius Torres

Irene Klein Fariza (Universitat de València)

La nostra recerca se centra en la relació de la poesia de Màrius Torres amb la música, com un dels seus temes fonamentals, anunciat i repetit pels diferents investigadors i artistes que s'han apropiat a la seua obra, com Mercè Boixareu (1968), Margarida Prats (1986) o Pau Casals, que «en escoltar els seus poemes durant els freds més durs de l'exili, reconeixia en ells la mètrica de Bach, i la de Mozart, i la de Beethoven» (Joaquim Rabaseda 2010: 69).

Seguim, per a aquest propòsit, una metodologia d'anàlisi del discurs, revisant, això sí, les influències que va tindre la música en la vida del poeta. Prenem com a corpus la poesia de Màrius Torres que està relacionada amb la música. En aquest sentit, avancem que un 35,6% de la seua obra poètica està relacionada amb la música, la qual es pot dividir en poemes amb títol i contingut musical, poemes amb contingut musical i poemes amb una forma musical al títol, però sense contingut musical.

El treball, però, no es limita a copsar el contingut musical, sinó que també estableix les connexions formals, estructurals, retòriques i estètiques de dues arts intrínsecament relacionades entre si. D'aquesta manera, demostrem la materialització de la concepció que Màrius Torres tenia de la música, lligada a la poesia des del seu fonament, com a composició artística que necessita una elaboració formal i com a exercici d'aprofundiment interior i d'enriquiment espiritual.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Boixareu, Mercè (1968) *Vida i obra de Màrius Torres*, Barcelona, Selecta.
- Prats, Margarida (1986) *Màrius Torres: l'home i el poeta*, Barcelona, Edicions del Mall.
- Rabaseda i Matas, Joaquim (2010) «l abans del poema, una música», *L'Avenç*, 253, pp. 68-69.

Paròdia i identitat a *L'home que es va perdre* de Francesc Trabal Moisés Llopis i Alarcon (Universitat de València)

L'any 1929, Francesc Trabal va publicar *L'home que es va perdre*, la seua primera novel·la en solitari i un model de la modernitat del gènere, gràcies a les diferents estratègies literàries i al seguit de tècniques renovadores que Trabal hi va saber aplicar i que la crítica dels anys 20 i 30 li va saber reconèixer. Tanmateix, l'experimentació novel·lística de Trabal, que en *L'home que es va perdre* es desgrana mitjançant l'ús d'innombrables referències literàries que alerten el lector de la condició de ficció, no ha gaudit fins ara d'una atenció que permeta explicar amb profunditat el funcionament d'aquest mecanisme d'una importància transcendental en aquesta novel·la.

Nou anys abans, el 1920, el pintor i escriptor francès Francis Picabia, una de les veus més representatives del dadaisme, publicava *Jésus-Christ rastaquouère*, una proclama des d'on es menysprea la santedat de l'art i la de l'artista com a redemptor, des d'una perspectiva amoral que vol anar més enllà dels dogmatismes de la religió catòlica imperant. Per això, la veu del text adoptarà un seguit d'estratègies per superar el parany de la moralitat i el tedi i per rompre l'ordre lògic de les accions humanes, entre les quals hi ha precisament la de perdre's, precisament per salvar-s'hi.

La proposta de comunicació que presentem té la intenció d'analitzar la relació que la novel·la de Trabal té amb el text picabià, i amb la mateixa figura de l'escriptor francès, el nom del qual pren Trabal per al seu protagonista. L'anàlisi del joc paròdic entre aquestes dues obres permetrà llegir *L'home que es va perdre* com una novel·la que connecta directament amb els moviments d'avantguarda europeus, mitjançant la transformació lúdica d'altres textos, per a construir una proposta pròpia, original i renovadora.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Apollinaire, G. (1918): *Calligrammes. Poèmes de la paix et de la guerre* (1913-1916), París, Mercure de France. [Versió digital de l'original disponible a <<https://archive.org/details/calligrammespo00apol>>.]
- Bach, M. (1999): «La Mirada a Sabadell (I), de la revolta avantguardista...», *Serra d'Or*, 473, pp. 49-53.
- et al., eds. (2002): *La Colla de Sabadell. Entre el Noucentisme i l'Avantguarda*, Sabadell, Fundació La Mirada.

Balaguer, J. M. (1996): «Francesc Trabal i la paròdia de la novel·la», dins M. Casacuberta, M. & M. Gustà (eds.), *De Rusiñol a Monzó: humor i literatura*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 67-87.

Trabal, F. (1983 [1929]): *L'home que es va perdre*, Barcelona, Quaderns Crema.

Genette, G. (1982): *Palimpsestes: la littérature au second degré*, París, Editions du Seuil.

Antoni d'Espona i de Nuix (Vic 1849-1917), traductor de la *Commedia* Josep Llorenç i Blat (Universitat de Girona)

L'interès de la comunicació rau en el fet que la traducció d'Antoni d'Espona i de Nuix, de la *Commedia*, és l'única versió en tercines i en català que no ha estat impresa i que ha romàs oblidada en alguns indrets ara per ara encara parcialment desconeguts. Una proposta de publicació d'aquesta traducció, per raó de la celebració del *VIè Centenari de la mort de Dant Alighieri*, presentada a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, en sessió de 19 d'agost de 1920, conformada aquell dia pels senyors Fabra, Segalà, Nicolau, Ruyra i Carner, va acordar de començar l'examen del text manuscrit que se'ls féu arribar. Poc havia transcorregut un any, durant el qual s'havia examinat la dita obra, que la proposta va ser rebutjada en sessió de 19 de maig de 1921, on eren els senyors Fabra, Segalà, Nicolau, Ruyra, Griera i Bofill, els quals van assumir que «s'acorda per unanimitat no publicar-la perquè salvant els mereixements que implica una tan àrdua tasca, no té, literàriament, valor d'exemplaritat actual ni representativa del temps de la seva producció.» Ara per ara, només hi ha accés públic a un petit fragment, mecanoscrit, conservat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, sembla que a partir d'una donació anònima d'algú que el va trobar enmig del carrer, després de l'espoliació que va patir la casa Espona abans dels anys 40.

L'objectiu del treball és, d'una banda, presentar al XVII Col·loqui la totalitat de la traducció completa o, si més no, d'aquells fragments que hagin estat recuperats als arxius, biblioteques, hemeroteques o dipòsits documentals dels hereus de la família Espona (després de l'edició crítica prèvia a partir d'allò conservat). Aquesta aportació delimitarà, d'altra banda, els trets generals de la traducció que van aconsellar-ne la no edició per l'IEC. Antoni d'Espona i de Nuix mantenia, sembla, una estricta militància conservadora i catòlica àmpliament lligada a l'Esbart de Vic (Jacint Verdaguer, entre d'altres dels fundadors). Els membres de la Secció Filològica que van contradir-ne la publicació tenien, ja se sap, una més que contundent formació lingüística, literària i dantista (Ruyra, Nicolau d'Olwer, Carner van participar destacadament en la celebració del VIè Centenari, amb petites traduccions, conferències i articles periodístics).

La metodologia consistirà, en primer lloc, a localitzar, estudiar i integrar en un text els fragments i les versions existents, cosa que, tot plegat, permetrà l'edició crítica; tot

seguit, menant una estratègia comparativa amb les recreacions, traduccions parcials i anotacions sobre la *Commedia* fetes pels avaluadors de la Secció Filològica, cercar les divergències de criteri amb tan mal resultat *post mortem* per a l'autor, que no compartia els punts de vista del noucentisme. Evidentment, era massa gran i havia fet tard.

Les conclusions explicaran les causes de la no edició de la *Commedia* d'Espona.

La retòrica de la ironia en la narrativa femenina del període d'entreguerres

***Dolors Madrenas* (Dominiques de l'Ensenyament) i *Joan M. Ribera Llopis* (Universitat Complutense de Madrid)**

La promoció d'escriptores dels anys 20 i 30 suposa, qualitativament i quantitativa, una fita en la incorporació de la dona en la vida literària. Sobretot narradores, però també poetes, dramaturgues i articulistes, l'atenció a la seva obra ens documenta tant els nivells d'aquell accés sociocultural com els signes d'una escriptura de gènere i els models literaris atesos.

En col·laboracions precedents hem estudiat diversos aspectes del perfil i de la producció de Carme Monturiol (1893-1966), Aurora Bertrana (1899-1974), Anna Murià (1904-2002), M. Teresa Vernet (1907-1974), Mercè Rodoreda (1908-1983), Rosa M. Arquimbau (1910-1992), Elvira A. Lewi (1910-s. d.)... i en aquesta ocasió abordarem els indicis / recursos d'ironia que, d'acord amb les pautes de la narrativa d'entreguerres, projecten sobre temes, protagonistes i llenguatge configuradors dels seu *corpus* generacional.

La narrativa fantàstica de Joan Santamaria

***Toni Maestre Brotons* (Universitat d'Alacant)**

En la literatura catalana, el gènere fantàstic està fortament associat al conte, un aspecte que revela el caràcter subsidiari tant de la fantasia com de la narrativa breu. Sovint, en referir-nos a la literatura fantàstica catalana, els noms convocats són Calders, Pedrollo, Perucho, Sarsanedas, Rodoreda i, darrerament, Sánchez Piñol. Tanmateix, hi ha autors que cultiven el gènere des de finals del segle XIX, si bé no de manera especialitzada per raons diverses ja apuntades per Víctor Martínez-Gil, com ara la influència del Noucentisme en la concepció d'una literatura basada en un cànon burgès que afavoreix el realisme en detriment de la fantasia o la precarietat del mercat editorial català, entre altres. De fet, Joan Santamaria, en el pròleg a la segona edició de les seues *Narracions extraordinàries* (1938), indica la novetat que suposa el llibre en la literatura catalana, com també les crítiques rebudes relacionades amb la «moral» i els «bons costums», en contrast amb l'èxit de públic lector. De tota manera, abans d'aquest escriptor, altres

com Raimon Casellas o Maria de Bell-Lloch introdueixen l'element fantàstic en algunes narracions, i més endavant el segueixen E. Martínez Ferrando o Cèsar A. Jordana. Aquests últims escriuen narracions fantàstiques alhora que es publiquen traduccions dels principals escriptors del gènere en anglès i francès.

En aquesta comunicació, pretenc analitzar els elements de la narrativa gòtica presents en les *Narracions extraordinàries* de Joan Santamària, unes històries clarament influïdes per Edgar A. Poe, publicades en quatre reculls de 1915 a 1922 i que posteriorment va reeditar en 1938. Així, es tracta de rescatar de l'oblit un autor que emmarca nítidament les seues narracions en la tradició del gènere, com també contribuir a esbossar una línia evolutiva de la fantasia en la literatura catalana.

Experiència i trauma en *Tres presoners* (1957) d'Aurora Bertrana Isabel Marcillas Piquer (Universitat d'Alacant)

Aurora Bertrana (1892-1974) va ser coneguda especialment pels seus llibres de viatges *Paradisos oceànics* (1930) i *El Marroc sensual i fanàtic* (1936), quan aquest gènere encara no tenia una tradició arrelada en la nostra literatura; no obstant això, l'autora, un cop retornada de l'exili, oferí amb els seus textos noves mostres d'innovació temàtica que s'allunyaven de la visió exòtica de cultures llunyanes i aproximaven el lector a una Aurora Bertrana preocupada per l'impacte personal de la guerra en aquells que, d'una manera o altra, en foren protagonistes. Així, aquesta comunicació cerca d'apropar-se a l'estudi de *Tres presoners*, publicada per Albertí Editor l'any 1957, d'una forma transversal i multidisciplinar, a través dels paràmetres proposats per estudis recents del trauma.

Literatura i filologia: la posició dels lletraferits renaixencistes valencians davant els postulats de la filologia romànica sobre el valencià Adrià Martí i Badia (Universitat de València)

La recuperació de la unitat literària de la llengua catalana i la qüestió de la identitat i del nom de la nostra llengua prenen una considerable importància al segle XIX arreu dels territoris de parla catalana. A partir de la meitat del Vuitcents els romanistes germànics funden la filologia romànica i constaten que el català és el nom de la llengua pròpia dels països de llengua catalana, diferent de l'occità i sense res a veure amb el llemosí amb què era conegut des de principis del segle XVI. Aquests postulats respecte a la identitat i el nom de la llengua catalana són ràpidament rebuts i acceptats al Principat de Catalunya, de la mà de lletraferits com Antoni de Bofarull i Manuel Milà i Fontanals, el qual reeixí a desmuntar el llemosinisme onomàstic i, amb bon criteri filològic, denuncià, ja el 1858, la impropietat de la denominació «llengua llemosina».

El fet va coincidir amb la restauració, a València i a Barcelona, dels Jocs Florals, amb motiu del centenari de la mort d'Ausiàs March (1859). Els lletraferits i els poetes jocfloralistes d'arreu del domini lingüístic (Verdaguer, Aguiló, Balaguer, Llorente, Llobart, etc.) reivindicaren la necessitat de restaurar una llengua literària unitària i el nom de «llengua catalana». Ben aviat es plantejà fora de Catalunya la necessitat de recuperar el nom històric de la llengua, qüestió molt lligada a la filologia. A les Illes Balears i a la Catalunya Nord els postulats de la filologia romànica foren rebuts positivament amb molt poques excepcions, gràcies —en el cas balear— a prohoms com Marià Aguiló i Fuster, i Tomàs Forteza i Cortès. Però no així al País Valencià, on Teodor Llorente i Carmel Navarro, entre d'altres, s'hi van oposar, malgrat la reiterada petició de lletraferits com Balaguer. En canvi, Llorente i Llobart van coincidir en la necessitat de conrear una llengua literària comuna. Aquesta problemàtica va suscitar una sèrie de debats en la premsa periòdica i en algunes revistes literàries. I fins i tot Llobart va proposar la celebració d'un congrés de lletraferits de tot l'àmbit lingüístic (1888) per a cercar una solució acceptable per tothom, que no arribà a realitzar-se, possiblement per l'oposició de Llorente.

Una vegada plantejat i contextualitzat el problema, l'objectiu de la meua comunicació serà donar compte d'aquests debats, alguns molt poc coneguts, dels seus protagonistes i dels seus arguments, la qual cosa ens permetrà conèixer, comprendre i valorar millor els èxits i les mancances de la Renaixença valenciana.

Per a realitzar aquest treball comptaré amb les aportacions d'investigadors i historiadors de la literatura, de la cultura i de la filologia del segle XIX com Jorba, Ginebra, Ferrando, Roca, Marfany, Massot, Marcet, Sanchis Guarnier, Solà, Simbor i Archilés, entre altres.

La generació valenciana de la Segona República: literatura i periodisme de la modernitat

Lluís Meseguer (Universitat Jaume I)

Amb el títol factici referit a la vitalitat literària del País Valencià del primer terç del segle, la comunicació pretén mostrar la convivència d'ideologies i d'estètiques vinculades als quatre períodes literaris contemporanis: la Renaixença, el modernisme, el noucentisme i les avantguardes. Si bé hi ha estudis sobre els diversos àmbits (autors concrets, el període de la República...), manca un estudi de conjunt sobre el període. Tal convivència es manifesta en el desplegament de la llengua literària —i de la poètica, i de la crítica— dins un moment històric de difusió de la normativa i la institucionalitat de la llengua (en un procés intel·lectual i cívic que, com és sabut, culmina en el moment de la signatura de les «Bases ortogràfiques», anomenades «Normes de Castelló» (datades simbòlicament al desembre del 1932), que representen les vicissituds de dos discursos

sociolingüístics entrelaçats: el de la unitat dels valencians i, és clar, el de la unitat de la llengua. Tanmateix, cal considerar aquell moment històric com un instrument per als dos camps de la llengua i la cultura: l'educació i la comunicació. I el desplegament de la «llengua literària» es pot comprovar en els estudis historiogràfics, assagístics i pedagògics; en la poesia autònoma; en la prosa narrativa i periodística, i en algunes propostes del camp de l'espectacle (en un moment històric, en què la literatura senzillament no existeix allunyada de les arts i la comunicació). En termes discursius, la literatura dels autors valencians es vincula (a) als *corpora* literaris i comunicatius populars del País Valencià, i alhora a sectors socials més amplis; (b) la relació amb l'evolució de diversos sectors literaris de Catalunya (per imitació, per mobilitat —autors valencians residents a Barcelona—, i per la difusió d'algunes iniciatives i obres valencianes en la societat catalana); i també amb el món literari del Madrid de les generacions del 1915 i el 1927; i (c) la voluntat genèrica de cosmopolitisme i de vinculació a Europa. Aquestes són les marques discursives de la «modernitat». A més de l'eclecticisme estètic, i la precarietat de difusió de la literatura i el periodisme, un instrument esdevé certament notable en el camp literari valencià: les revistes en valencià. Resulta remarcable la necessitat d'una (encara inèdita) tipologia de la presència periodística de la llengua catalana en els espais comunicatius concrets: la presència en els mitjans massius en castellà; les revistes culturals de difusió popular (intergenèriques, poètiques, narratives, teatrals...); les revistes d'estudi; i les revistes de base o enfocament polític. La difusa coherència de les més de 60 títols que es poden adduir d'aquelles dècades no ha d'amagar la progressiva constitució de *La República de les Lletres* al País Valencià (certament interrompuda: la revista de tal títol és del 1935, i la derrota de la República arriba a les comarques del nord al juny del 1938, i a la capital, el 1939). Tot i referir-se la reflexió a les dues dècades de convivència de la «generació del 1930», el corpus d'anàlisi tindrà en compte textos desatesos d'alguns autors —especialment, Carles Salvador.

El nom propi *Dau al Set* (1948) o la ironia diabòlica

Josep Mir Pérez (Universitat de València)

Aquesta comunicació tracta un succés singular del programa avantguardista general. Ens acostem, doncs, només a un esdeveniment concretíssim d'aquesta gran *constellation*. Una acció, com ara, molt marginal, molt terminal, molt atzarosa, però, per això mateix potser, molt reeixida, exemplar: l'acte de parla que denominà la revista *Dau al Set*, dut a terme pel col·lectiu format per Puig, Brossa, Tàpies, Ponç, Cuixart, Tharrats... Atenem, doncs, el relat que dels fets fa Arnau Puig, i pel crèdit que li dona esser-hi un dels actors. Després, una vegada obtingut l'estrany objecte lingüístic que inventà aquella, aleshores, colla de xicots: el nom propi «Dau al Set», tot i considerant-ne les circumstàncies i el context històric —polític, social i cultural—, fem una petita comparatística literària dins del camp semàntic del *tesseract iacere*, del *tirar els daus*, considerat

com a tòpic literari. March: «A joc de daus us acompanyaré»; Mallarmé: «Un coup de dés jamais n'abolira le hasard», i el nostre nom propi *Dau al Set*. A la fi, en traiem una, de senzilla conclusió: «*Un coup de dés jamais n'abolira le hasard*», si no cau al set.

L'atzarosa emissió del sintagma «Dau al Set» no és el resultat d'una racionalitat racionalista, sinó dialèctica. No fou pas una resposta metafísica, sinó irònica. Car, només negant les coses i negant la percepció que en tenim, podem afirmar-nos-en i afirmar els valors dels mots que diem. Cal que ens distanciem de les aparences per deixar lloc a l'emergència de l'aparició del sentit. La concreció d'aquesta exigència fou, doncs, la proposició d'un objecte o d'un succés absurd o impossible que negués, per la seua mateixa emergència, tots els objectes del consens col·lectiu, però que alhora es negués a si mateix. Aquest doble negació esdevé una afirmació que pot anar sobre la direcció semàntica en sentit contrari, però. És a dir, tot produït l'objecte absurd i dotat de la propietat d'ens real o cosa, podem, en un ordre de llenguatge superior, denotar el mot des de la cosa, invertint així el sentit del llenguatge natural. La realitat —el consens lingüístic— s'amplia, així, i s'allibera dels dogmes i dels principis. La capacitat creativa —la capacitat de fer realitat— ha invertit, doncs, el sentit. Ara ja no és el llenguatge vulgar de la comunicació que imposa la seua parcialitat ideològica, sinó que des dels objectes de la realitat ampliada un hom pot dubtar dels vells mots i renovar-los.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Blanchot, M. (2005) *El libro por venir*, Madrid, Trotta.
- Behler, E. (1996) *Ironie et modernité*, París, PUF.
- Castells, V. (1998) *Dau al set. Cinquanta anys després*, Barcelona, Parsifal Edicions.
- Paz, O. (1978) *Apariencia desnuda. La obra de Marcel Duchamp*, Mèxic, Ediciones Era.
- Puig, A. (1998) *Històries de Dau al Set. Cinquanta anys*, Barcelona, Thassàlia.
- Schoentjens, P. (2001) *Poétique de l'ironie*, París, Seuil.
- Tharrats, J. J. (1999) *Dau al set i la seva època*, Barcelona, Parsifal Edicions.

La casa com a espai simbòlic en tres poemaris de Vicent Andrés Estellés

Irene Mira Navarro (Universitat d'Alacant)

L'objectiu d'aquesta comunicació és analitzar l'espai domèstic representat en tres obres de Vicent Andrés Estellés, els poemaris *La nit* (1956) i *Primera soledad* (1956) i el poema «Coral romput» (1957), que se centren en l'univers temàtic de la mort i, concretament, la de la primera filla del poeta als tres mesos d'edat, l'any 1956. Pretenem, doncs, analitzar-hi, des d'una perspectiva simbòlica, la construcció de l'espai domèstic com a element central d'aquestes obres, des de la perspectiva de les teories sobre

l'espai encapçalades per Gaston Bachelard i Henri Lefebvre, i l'arquitecta i historiadora de l'arquitectura Beatriz Colomina.

En efecte, la casa hi és un element clau, i es presenta de maneres diferents segons el temps on se situa el jo poètic. Les coordenades espai-temps es transformen en funció de la mort de la nena: la casa, com a espai, i la nit de la mort d'Isabel Andrés Lorente, com a punt temporal, hi esdevenen, doncs, el punt d'ancoratge al present des d'on escriu el poeta i des d'on es desplaça el jo poètic al passat i al futur recreats en els poemes. El fet tràgic bascularà la simbologia de la casa en sentit negatiu o positiu segons si s'hi recrea el temps posterior o anterior a la mort.

La conclusió que podem esbossar és que en aquestes tres obres Vicent Andrés Estellés conforma un univers simbòlic al voltant de la casa i dota l'espai domèstic d'una entitat fonamental per a entendre el procés del dol pel traspàs de la filla. La casa esdevé així un símbol des d'on escriu el poeta i a partir del qual construeix tota la seua obra poètica. Entendre la importància de l'espai domèstic és clau per a entendre com Vicent Andrés Estellés representa i construeix, en els seus poemaris, la realitat social i política del món que l'envolta.

Els models narratius a *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* (1875-1884) *Guillem Mollà Bononad* (Universitat Autònoma de Barcelona)

La comunicació es divideix en dues parts: a la primera s'analitzen les peculiaritats que tingué el moviment de la Renaixença al País Valencià i, més concretament, el ressò que assoliren els deu números de la publicació *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, que entre els anys 1875 i 1884 impulsà Constantí Llombart. A la segona, s'extrauen i descriuen els contes que hi varen ser publicats; i se'ls classifica, segons les seues característiques, en cinc models narratius: realista, costumista, històric, humorístic i moral. Prèviament, però, s'hi fa una explicació teòrica de cadascun d'aquests cinc models, explicació que es fonamenta en les aportacions d'estudiosos com ara Georges Bafaro i Jean-Pierre Aubrit. Posteriorment, s'analitzen una a una les narracions i s'adscriuen a un determinat model, sempre en funció dels diversos elements que les caracteritzen i les defineixen, i que ajuden a determinar-ne la filiació. El procés s'acompanya de nombrosos exemples que il·lustren la diversitat dels models narratius i que confirmen *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* com una de les publicacions més interessants i variades —també des del punt de vista literari— del període històric a què pertany.

Finalment, cal dir que, sense menysprear els estudis historiogràfics tradicionals al voltant de la Renaixença, el treball s'emmarca en les noves línies d'aproximació i anàlisi que, a propòsit de la literatura catalana del Vuit-cents, han impulsat en les darreres dècades estudiosos com ara Joan Lluís Marfany, Albert Rossich i Josep M. Domingo; i també, i pel que fa al País Valencià, Vicent Simbor i Rafael Roca.

Epistolari entre Francesc Matheu i Víctor Català (1902-1934)

Irene Muñoz Pairet (Universitat de Girona)

L'objectiu d'aquesta comunicació és analitzar la relació epistolar entre l'editor i poeta Francesc Matheu i l'escriptora Víctor Català. En conjunt, són 292 cartes datades entre 1902 i 1934.

A través de l'epistolari, en primer lloc, la intenció és estudiar el període en què Víctor Català va col·laborar a «Il·lustració Catalana», dirigida per Francesc Matheu, entre 1903 i 1917: per què hi va col·laborar, què hi va publicar, quan, i amb quines condicions. També es resseguirà el procés d'edició del poemari *Llibre Blanc*, de Víctor Català, publicat el 1905 a l'editorial Il·lustració Catalana.

En segon lloc, a través de la correspondència, es pretén examinar la col·laboració de l'escriptora a la revista *Catalana*, que va dirigir Francesc Matheu entre 1918 i 1921, i el procés d'edició de la novel·la *Un film* a les pàgines d'aquesta publicació, entre 1918 i 1921.

Finalment, s'analitzarà la influència de Francesc Matheu pel que fa a la relació de Víctor Català amb els Jocs Florals de Barcelona, l'Acadèmia de la Llengua Catalana i l'Acadèmia de Bones Lletres.

La correspondència entre Francesc Matheu i Víctor Català està publicada a *Epistolari de Víctor Català*, vol. I (Irene Muñoz i Pairet, ed.), Editorial Curbet, Girona, 2005. Se citarà la correspondència d'aquest volum. També se citaran documents del fons de Francesc Matheu, conservat a la Biblioteca de Catalunya.

El paper de les dones folkloristes en l'estudi de literatura popular catalana a Catalunya (1853-1959)

Carme Oriol Carazo (Universitat Rovira i Virgili)

L'objectiu de la comunicació és analitzar el paper que van tenir les dones folkloristes en l'estudi de la literatura popular catalana a Catalunya entre els anys 1853 i 1959. Aquestes dates acoten un període que va des de la publicació del llibre *Observaciones sobre la poesia popular con muestras de romances catalanes inéditos* de Manuel Milà i Fontanals, considerat un treball de referència en l'interès que es va desvetllar al segle XIX pels estudis de literatura popular a Catalunya, fins al 1959, que correspon a l'any de la mort de Joan Amades, el darrer folklorista que aborda l'estudi de la literatura popular catalana des d'una perspectiva considerada clàssica d'acord amb els estàndards actuals.

L'estudi es beneficiarà dels avantatges metodològics que proporciona la base de dades BiblioFolk (<<http://bibliofolk.arxiudelfolklore.cat>>), que dóna suport al projecte «Repertori Biobibliogràfic de la Literatura Popular Catalana» i que, per tant, permet accedir a un gran nombre de dades sobre aquest període.

Amb la comunicació es pretén donar a conèixer les aportacions realitzades per les dones folkloristes, els treballs que van publicar, les influències que van rebre, les motivacions que les van dur a implicar-se en aquesta tasca, els projectes en què van participar, etc. Tot això amb la voluntat de contribuir a un major coneixement de la història dels estudis de literatura popular catalana en aquest període.

Josep Carner davant la *nonsense literature* anglesa

Marcel Ortín Rull (Universitat Pompeu Fabra)

Pels volts de l'any 1925, Josep Carner va haver de renovar públicament la seva defensa de l'humor i la ironia, contra algunes veus que s'hi havien alçat en contra, singularment la de Josep M. Junoy. La pràctica literària de Carner en aquell moment és, entre altres coses, una reflexió sobre els límits del llenguatge, un qüestionament constant de la possibilitat de dir les coses d'una manera planera i directa. Es pot situar en aquest context el seu interès per portar a la literatura catalana la tradició de *wordplay* de la literatura anglesa, i en particular la de l'anomenada *nonsense literature*. Partint de l'anàlisi d'algunes de les traduccions que en va fer Carner (de textos de Lewis Carroll i Edward Lear, per exemple), la comunicació mirarà d'articular les raons de fons que poden explicar aquest interès, més enllà de la simple curiositat cultural.

10 pt La tria lingüística de Joan Fuster en els seus inicis poètics

Salvador Ortells Miralles (Universitat de València)

La comunicació versarà sobre la tria lingüística que efectuà Joan Fuster, entre el català i el castellà, en els seus inicis poètics. Ens cenyirem a les col·laboracions en què es donà a conèixer com a poeta en la premsa escrita valenciana, entre 1945 i 1949; en concret als poemes que publicà en l'almanac del diari *Las Provincias* i en les revistes *Verbo*, *Esclat* i *Víspera*. El període temporal establert obeeix al fet que, en 1945, es va produir el seu debut poètic a l'almanac de *Las Provincias*, i, en 1949, publicà l'últim poema en *Verbo*. Tot i que publicà poemes posteriorment en revistes catalanes (*Ariel*), de l'exili (*La Nostra Revista*) i diaris valencians (*Levante*), ho va fer de manera esparsa. Per aquest motiu, ens centrem en els anys i les publicacions abans esmentades.

Tot seguit, argumentarem que el català fou, des del principi, la llengua escollida per Joan Fuster com a vehicle per a la creació poètica. Per a demostrar-ho ens valdrem, principalment, de les correspondències (inèdites) mantingudes amb José Albi —un dels seus amics íntims de joventut i alhora el director de la revista literària *Verbo*— i amb el poeta i lingüista Carles Salvador, així com de la cronologia del poemes apareguts en les publicacions citades.

En última instància, aportarem l'existència de dos poemes de Fuster (inèdits i en català) escrits en aquests anys, i algunes versions (també inèdites i en català) de poemes

que Fuster publicà en castellà en *Verbo* per imperatiu d'Albi. Amb tot aquest material, mantindrem la tesi que la llengua predominant en els inicis poètics de Joan Fuster fou el català.

La polèmica sobre el valencianisme en *El Pueblo* en 1927 i la posició d'Artur Perucho Badia

Josep Palomero (Acadèmia Valenciana de la Llengua)

El periodista Artur Perucho i Badia (Borriana, 1902 - Mèxic DF, 1956), des de 1922 publicà regularment en *El Pueblo* comentaris literaris, reflexions d'actualitat, anàlisis polítics i evocacions diverses. A causa de la seua amistat personal amb el director, Félix Azzati, *El Pueblo* sempre fou el seu diari de capçalera per damunt de qualsevol altre mitjà dels molts en què va col·laborar: *La Correspondencia de Valencia*, *El Progreso*, *El Demócrata*, *La Gaceta Literaria*, *Taula de lletres valencianes*, *La Nostra Terra*, *La Nova Revista*, *Joia*, *La Publicitat*, *D'Ací i d'Allà*, *Diario de Barcelona*, *Acció Valenciana*, *Avant*, *El Camí*, *Mirador*, *La Rambla de Catalunya*, *La Rambla*, *Revista de Catalunya*, *Diari del Migdia*, *El Imparcial*, *La Libertad*, *Luz*, *El Liberal*, *El Heraldo*, *El Luchador*, *El Mercantil Valenciano*, *Moments*, *Estampa*, *Mundo Obrero*, *La Vanguardia*, *Verdad*, *Frente Rojo*, *Treball*. I, exiliat a Mèxic, publicà en les revistes *Tiempo*, *Auge*, *Mañana*, *Revista de América*, *Artes de México*, *Nuestra Música*, *Novelas de la pantalla*, *Mirador*, *Nuestra Música i 33 1/3*, així com en els diaris *El Nacional*, *Excelsior* i *Atisbos*, entre d'altres. El febrer de 1927 Félix Azzati va provocar involuntàriament en *El Pueblo* una polèmica sobre el valencianisme que es desencadenà a partir del seu article «Sin renacimiento espiritual no hay Valencia posible» i que va durar tot l'any. Hi van intervenir moltes persones: Francesc Puig Espert, Alberto Carsi, Ismael Roselló, Salvador Sendra, Emilio Fornet, Sanmartín Fita, «Claudio Lantier», «Armando Duval», «Guillem» (pseudònims), i tots van expressar el seu ideal de valencianisme. Artur Perucho, que al principi se'n va mantindre al marge, va participar al final del debat i va posar fi a la polèmica, acusant els altres de fer especulacions inútils i exigint-los que passaren a l'acció, per la qual cosa va exposar en què consistia per a ell el valencianisme i va aconseguir que el director d'*El Pueblo* li acceptara publicar els primers articles en valencià. Perucho va aprofitar la seua intervenció per a definir-se com a republicà i valencianista, posicions ideològiques que considerava indissociables. Amb el temps, evolucionà del republicanisme federal, d'esquerres i catalanista, a l'ideal comunista, conviccions que abandonà en l'exili. Amb aquesta comunicació es pretén documentar aquella polèmica i la posició del jove Perucho, aleshores activista infatigable del valencianisme catalanista.

El certamen literari de l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de València en commemoració de la introducció de la impremta (1874)

Víctor Pastor Banyuls (Universitat de València)

El llibre *Obres o Trobes en lahors de la Verge Maria*, imprés a València el 1474, es considera la primera obra literària que s'ha imprés a l'Estat espanyol, és per això que el 1874 l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de València va celebrar el quart centenari de la introducció de la impremta a través d'un certamen literari en què s'implicaren les més notables personalitats municipals i provincials. Ara, a través d'aquest treball, aportem informació sobre els actes, les notícies i les polèmiques sorgides al voltant de la data commemorativa i parem especial atenció a la sessió literària celebrada al paranimf de la Universitat València el 20 de desembre de 1874, al qual varen trametre obres poetes d'arreu dels Països Catalans de ressò entre els cercles culturals de l'època. Amb l'estudi que oferim, en conseqüència, pretenem esbossar el context literari i cultural de la Renaixença valenciana de primeries dels anys setanta del segle XIX, és a dir, el context, de clima polític convuls, previ a l'aparició de l'entitat cultural Lo Rat-Penat. Així mateix, mitjançant aquests papers, percebem el poeta Vicent W. Querol més enllà de la poesia, atès que, com a president de l'Ateneu, identifiquem un literat i alhora un agitador cultural interessat per la literatura, la historiografia i, en definitiva, per la cultura del seu país.

La seducció del mite: Apel·les Mestres i la Gran Guerra

Maria Planellas Saumell (Universitat de Barcelona)

Al començament de la Gran Guerra, els artistes i escriptors catalans ja estaven posicionats a favor d'un i altre bàndol; Apel·les Mestres, aliadofil aferriat, va deixar constància de la seva visió del conflicte en dos volums poètics, *Flors de sang* i *Atila* (rebatejat com a *Àtila* a les darreres edicions). Tot i que el context intel·lectual barceloní ha estat estudiat fins a l'exhaustió, la meua comunicació pretén parar atenció en un text que ha quedat als marges del focus crític, i analitzar «Atila» tot resseguint l'ús del mític cabdill dels huns que tan popular va esdevenir durant la Primera Guerra Mundial per representar el kàiser, i de la ironia com a mecanisme de distanciament d'una realitat cruenta i inacceptable.

Jaume Collell i un manuscrit català (s. XVI) de Sardenya. Història i llengua (i un pròleg significatiu)

Joan Requesens Piquer (Societat Verdaguer)

Es tracta de la presentació i breu comentari històric i lingüístic a l'edició d'un manuscrit català localitzat a Roma i que Jaume Collell va editar el 1889. Es remarca l'interès del canonge per la troballa i el valor que li donà, sobretot a la llengua, testimoni d'antigor i de riquesa lèxica. Aquesta comunicació se suma al conjunt d'edicions de manuscrits que Collell va editar al llarg de la seva vida com a contribució al renaixement català. Complementàriament, s'edita un pròleg seu al llibre de mossèn Anton Vila, *Els arxius-parroquials. La seva importància, ordenació, classificació y catalogació dels seus documents*, en què valora cadascun dels passos d'aquesta feina i encoratja, especialment els capellans, a dedicar-s'hi per conservar i divulgar el patrimoni documental.

Solitud: una novel·la de terror?

Dèlia Ribas Pedrol (Universitat de Barcelona)

El text de Víctor Català ha estat sempre una font inesgotable d'anàlisi per als estudiosos que volien trobar-hi lectures simbòliques i psicològiques, emparant-se habitualment en el marc de la novel·la modernista rural, i d'ençà dels anys 80-90 la crítica que treballa des dels estudis de gènere hi ha obert encara noves vies d'accés. Fa l'efecte, doncs, que la novel·la respon favorablement a tots aquests intents i no cessa de fugir-ne alhora, oferint sempre noves alternatives.

Sense desestimar cap de les lectures prèvies, la meua intenció és aplicar al text una llum diferent: analitzar amb deteniment tot allò que comparteix amb la literatura gòtica, fantàstica i de terror del segle XIX, com per exemple el tema recurrent del doble, la tensió sublim de la muntanya, l'espectralització de l'altre i la naturalesa com una força hostil que agredeix els individus.

Literatura culta i literatura de consum valenciana en el primer terç del segle XX

Faust Ripoll Domènech (Universitat d'Alacant)

En estudiar la producció literària valenciana del primer terç del segle XX ens adonem del divorci entre la literatura culta i la literatura popular de consum. Són dues produccions que transcorren en paral·lel, de vegades enfrontades, i que no arriben a convergir, a pesar d'alguns intents puntuals. A diferència del que ocorre a Catalunya, on aquestes literatures arriben a confluir a finals del XIX, al País Valencià la separació es

manté constant fins i tot més enllà del 1939. Per què les elits valencianistes no aconseguen connectar amb el gran públic? Quines conseqüències té aquest fenomen per a la creació d'una sòlida tradició literària autòctona?

Cent anys de rondalles meravelloses a la premsa catalana: 1859-1959 ***Mònica Sales de la Cruz (Universitat Rovira i Virgili)***

La premsa catalana ha estat, des dels seus orígens, un aparador per donar difusió a diferents coneixements relacionats amb els diferents àmbits del saber. Gràcies a la feina d'investigació duta a terme a través dels projectes d'investigació finançats «Repertori Biobibliogràfic de la Literatura Popular Catalana: el cicle romàntic (1778-1893)» (HUM 2006-13121/FILO), «La literatura popular catalana (1894-1959): protagonistes, actituds i realitzacions» (FF 2009-08202/FILO) i «La literatura popular catalana en la segona meitat del segle XX: documentació, estudi i difusió» (FFI2012-31808), diversos investigadors dels Països Catalans, encapçalats per la Dra. Carme Oriol (Universitat Rovira i Virgili), hem pogut analitzar com aquesta premsa catalana ha estat també aparador per al folklore i l'etnopoètica i com ha difós el gènere propi d'aquesta literatura oral que s'ha anat transmetent al llarg dels anys de generació en generació.

A través de l'anàlisi acurada de la premsa catalana és possible anar traçant les línies evolutives de la literatura oral (inici i consolidació) i de veure l'interès que aquest àmbit del saber ha despertat des de sempre entre els investigadors o erudits de les diferents èpoques. Des dels inicis de la premsa, els materials propis de la literatura oral han estat objecte d'estudi i han estat presents entre les pàgines d'aquestes publicacions setmanals, desenals, quinzenals, mensuals o anuals i podem observar com entre tota aquesta quantitat de pàgines analitzades s'hi amaguen textos vinculats amb els diversos gèneres de la literatura oral: rondalles, llegendes, acudits, endevinalles, parèmies, cançons, etc.

D'entre tots aquests gèneres esmentats, s'ha escollit fer especial èmfasi en la rondalla per donar continuïtat a altres estudis duts a terme anteriorment i que tracen el paper que aquests relats han tingut a la premsa dels segles XIX (especialment) i XX. Per a aquest estudi particularment, d'entre totes les rondalles localitzades i analitzades, es donarà prioritat a les rondalles meravelloses, aquelles en les quals l'heroi o l'heroïna protagonitzen aventures en el món meravellós. Conegudes arreu del continent europeu, i també arreu del món, han estat sempre presents en l'imaginari col·lectiu, sobretot dels més menuts, i es caracteritzen per l'ús de fórmules inicials i finals, diàlegs estereotipats, repeticions i presència d'objectes i personatges meravellosos.

A través d'aquesta investigació, podem veure quins han estat els arguments que s'han anat publicant a la premsa durant aquests cent anys (1859-1959) d'interès per la literatura popular i, especialment, d'interès per la rondallística catalana.

La revista *Cataluña*: un intent d'acostar la realitat catalana als territoris castellanoparlants

Emili Samper Prunera (Universitat Rovira i Virgili)

L'1 d'octubre de 1907 apareix a Barcelona *Cataluña: revista quincenal ilustrada*. Editada per la casa editorial Vda. de Luis Tasso, i sota la direcció de Cels Gomis i Mestre (1841-1915), la revista neix amb l'objectiu d'oferir una visió real de Catalunya a les terres castellanoparlants. Es pretén, d'aquesta manera, donar a conèixer la realitat catalana, evidenciar els greuges patits pels catalans i divulgar els motius que els porten a fer les seves reivindicacions. Tipogràficament, la publicació té una presentació excel·lent i els articles s'acompanyen de fotografies de gran qualitat. De periodicitat quinzenal, la revista té una curta durada i es publica fins al 15 de setembre de 1908, amb un total de vint-i-quatre números.

Com el seu mateix títol indica, el castellà és la llengua vehicular triada en la redacció dels continguts de la revista. El motiu, justificat pel mateix director al segon número, no és altre que el de donar a conèixer la nostra realitat fora de les terres de parla catalana. No es rebutja el castellà com a llengua, tot i que sí que es manifesta de manera frontal el seu rebuig com a imposició als actes oficials i a l'ensenyament.

Cels Gomis i Mestre, de qui enguany es commemora el centenari de la seva mort, és l'ànima d'aquest projecte. A més d'exercir-ne la direcció, publica articles de caire divers, centrats en personatges rellevants (com Valentí Almirall), en institucions que coneix de primera mà (com la Biblioteca Pública Arús) o en territoris propers (com el Camp de Tarragona). La seva tasca com a director fa que estableixi contacte amb diferents escriptors importants d'aquesta època, com Víctor Català o Joan Maragall, als quals demana la seva col·laboració per a la revista.

L'objectiu d'aquesta comunicació és estudiar l'aparició d'aquesta revista, analitzar-ne els continguts (amb especial atenció als que publica el seu director), així com buscar les causes de la seva curta durada. També es posarà en context el paper de Cels Gomis com a director tenint en compte el conjunt de la seva extensa obra (folklòrica, política i pedagògica). Això permetrà veure quins motius van impulsar la creació d'una revista feta per autors catalans des de Catalunya i de temàtica catalana, però escrita en castellà i adreçada a un públic forà.

La ironia en *Gaeli i l'home Déu*, de Pere Calders

Sonia Sellés Soler (Universitat de València)

El tema que hem escollit per a la comunicació és «La ironia en *Gaeli i l'home Déu*, de Pere Calders». Hem triat la ironia en Pere Calders perquè sense aquest recurs literari no podem entendre la seua obra, i hem triat la novel·la *Gaeli i l'home Déu* perquè no

només la datació de creació de l'obra (l'any 1938) s'emmarca dintre de la temàtica «Poètiques de la ironia en la literatura dels anys 20 i 30», sinó també perquè, d'aquesta manera, podrem analitzar el Calders més desconegut, el Calders novel·lista, alhora que podrem comprovar com la ironia vertebrava tota la novel·la, de forma que podem parlar de la ironia com una constant, la constant més important, de l'obra de Pere Calders.

Gaeli i l'home Déu n'és, només, un exemple; però el podem extrapolar a la resta d'obra caldersiana i podem afirmar, per tant, que la ironia que apareix en les obres de formació de l'escriptor català s'estén a tota la resta de la seua obra i que, de fet, la ironia anirà perfeccionant-se a mesura que avancen les etapes d'escriptura de Pere Calders.

Per a dur endavant la nostra anàlisi, partirem de les teories dels principals teòrics de la ironia com són Muecke, Schoentjes, Hutcheon, Genette o Ballart, encara que hem adaptat el model d'anàlisi a les característiques literàries de Calders i, per això mateix, a les teories i possibilitats proposades pels principals estudiosos de la ironia, n'hem afegit altres com, per exemple, les descripcions exagerades dels personatges que desequilibren la realitat i creen, d'aquesta manera, la ironia.

Les conclusions que pretenem extraure del nostre treball es basen, per tant, en la importància que té el recurs irònic en la poètica caldersiana, ja des del principi de la seua producció. Així doncs, la ironia forma part de la realitat, de la creació, dels personatges i dels fets. En definitiva, de la vida. Una vida que Pere Calders passa pel seu filtre personal i, per això, la carrega amb aquesta mirada irònica tan peculiar. Ara bé, parlem d'una ironia que no pretén crear situacions irrisòries, sinó transgredir els codis que comparteix amb els lectors per tal que ens plantejem la forma de veure i entendre la realitat, i mostrar-nos una humanitat en la qual la realitat i la possibilitat (o, fins i tot, la fantasia) no estan clarament delimitades perquè tot forma part d'una mateixa realitat, la que ell viu. Per tant, el lector té un paper totalment actiu i ha de descodificar correctament la ironia caldersiana per a poder entendre les seues obres.

Adolf Pizcueta i la innovació de la literatura catalana al País Valencià (1927-1931)

Santi Vallés Casanoves (Universitat de València)

A l'octubre de 1927, deu mesos després de la publicació de *La Gaceta Literaria* (1927-1932), apareixia a València el primer número de la revista *Taula de Lletres Valencianes* (1927-1930), una publicació que en plena dictadura de Primo de Rivera es convertia en un espai de reflexió per a les arts i les lletres, i en una oportunitat per a la difusió de les avantguardes. Escriptors, pintors i periodistes participen en una revista que aspira a renovar de dalt a baix la vida cultural valenciana. Entre aquest grup de poetes i artistes, hi destaca Adolf Pizcueta, una *rara avis*, un home d'acció, un polític, un intel·lectual, que, des de la discreció i el treball callat, va ser determinant perquè aquesta publicació

arribara a tindre la importància que va assolir. Primer, com a col·laborador i redactor, i, després, com a director durant gran part de la vida de la revista, Pizcueta va ser un dels responsables que *Taula* es convertira en punta de llança del valencianisme cultural i polític del moment.

Com a continuador de la tasca de direcció encetada pel poeta Enric Navarro, Pizcueta va saber confegir a *Taula* el seu caràcter d'avançada tant pel que fa a les noves tendències literàries com pel que respecta a la campanya de conscienciació que des de les seues pàgines va portar endavant a favor de la normativa lingüística i en contra del caos ortogràfic al qual es veien abocats aleshores editorials i publicacions periòdiques. No debades, Pizcueta fou l'autor de la crida «Als escriptors valencians i a les publicacions valencianes», l'editorial publicat en les pàgines de *Taula* al juliol de 1930 que marca, sens dubte, l'inici d'un procés de codificació lingüística que havia de materialitzar-se, dos anys després, en les Normes de Castelló de desembre de 1932. Un acord que fou possible gràcies, en gran part, a la iniciativa i el tarannà d'una personalitat que com la d'Adolf Pizcueta contribuï, durant les acaballes dels anys vint i els primers anys de la dècada dels trenta, a fer realitat la major part d'iniciatives adreçades a renovar el panorama cultural valencià.

Tant per la seua capacitat d'organització com pels articles que publicà, Pizcueta és una peça clau no sols per a explicar el procés de modernització de la literatura valenciana i en valencià (amb la seua implicació en iniciatives com ara *Nostra Novel·la* o en el debat a l'entorn d'una renovació del teatre valencià), sinó també per a entendre la seua influència en la consolidació de projectes editorials com ara *L'Estel* (1928-1936). Gràcies al suport econòmic de personalitats del món de l'empresa com ara Ignasi Villalonga o Joaquim Reig, Pizcueta és l'artífex d'un projecte que des de les seues primeres novetats editorials es converteix en el referent del valencianisme cultural i polític dels anys de República. Dos exemples clars d'aquesta voluntat renovadora i modernitzadora de *L'Estel* són, precisament, el llibre amb què es donà a conèixer al 1928, *L'espill a trosos*, de Francesc Almela i Vives, i l'antologia *La poesia valenciana en 1930*.

La sarsuela manuscrita *La clavariesa*, de Josep Garcia i Capilla, en el context teatral valencià del segle XIX

Miquel Àngel Vara i Armenteros (Universitat de València)

La Clavariesa. Sarsuela belingüe en un acte y en vers és un text de caràcter popular del qual desconeixem edició i que va ser estrenat el 28 de gener de l'any 1891 al teatre de la Princesa de València amb música del mestre Vicent Peydró, una de les figures més destacades en la música valenciana de finals del XIX i principis del XX, sobretot en l'àmbit teatral.

Segons Vicent Simbor, «els estudis de la literatura catalana contemporània durant el

període de 1789 a 1892 és el que manté uns buits bibliogràfics més amplis i d'urgent atenció [...] on el teatre és segurament el gènere més oblidat dels estudis universitaris.» De fet, l'interés per part dels investigadors per la parcel·la que suposa el teatre d'aquesta època ha estat molt ocasional i ben pocs estudiosos s'hi han acostat; tan sols autors com Bernat i Baldoví o Eduard Escalante han merescut l'atenció per part d'aquells.

La sarsuela manuscrita *La clavariesa* pertany a un tipus de bibliografia «encara molt més oblidada que el teatre *stricto sensu* i no sols als estudis universitaris. Un exemple notable del que diem és la magna obra *Història de la literatura catalana* en què es dediquen unes poquíssimes pàgines al gènere. És cert que està considerat un gènere literari menor però la gran quantitat de textos és prou impressionant per a començar a incorporar aquest corpus a l'atenció dels investigadors de la literatura catalana.» (Thomas Eufinger).

Amb aquest treball ens plantegem, bàsicament, dos objectius. El primer és contribuir, en la mesura de les nostres possibilitats, a la difusió de l'obra de Garcia i Capilla, un autor pràcticament desconegut que encara està per estudiar. Un altre objectiu que voldríem assolir és posar a l'abast del lector interessat l'anàlisi literària d'un text, en principi inèdit, que contribuïska a la dinamització i animació del coneixement d'un període que només els darrers anys ha despertat l'atenció d'un grapat d'investigadors.

La metodologia utilitzada s'ha basat en la localització de les obres a partir de diversos repertoris bibliogràfics, en la indagació en la premsa de l'època i en l'anàlisi del testimoni literari a partir de la proposta feta per Rosselló (2011). Ens sembla que l'obra de Capilla no està desproveïda d'interés, car és ben sabut que la literatura popular pot reflectir la societat millor que l'historiador, ja que ens ofereix l'escala de valors dels grups socials.

L'estudi del teatre valencià del XIX és un procés, encara llarg, que necessàriament ha de permetre revisar la concepció que tenim d'aquest període, un bon exemple del qual és Garcia i Capilla.

Adelaida Ferré i Gomis, folklorista

Laura Villalba Arasa

Les dones accedeixen al folklore en el mateix moment en què accedeixen a l'educació, a la formació i al món cultural. A Catalunya és en les darreres dècades del segle XIX i les primeres del segle XX quan comencem a trobar diverses dones que es dediquen a la disciplina folklòrica; a més, a casa nostra s'hi ha de sumar el context històric d'una època de construcció d'un projecte nacional que se serveix del folklore com un dels signes identitaris. A això s'ha d'afegir la tasca duta a terme per Rossend Serra i Pagès

(Barcelona 1863 - Barcelona 1929), que va formar un nombrós estol de dones folkloristes. Aquesta tasca va desenvolupar-se amb l'arribada dels primers anys del segle XX i amb el canvi d'orientació del folklore cap a una perspectiva més pedagògica i, per tant, més institucionalitzada.

Hereva d'aquesta nova orientació folklòrica, deixebia del folklorista Serra i Pagès i filla de la burgesia intel·lectual i catalanista dels darrers anys del segle XIX i els primers del XX trobem el nom d'Adelaida Ferré i Gomis. A pesar dels seus mèrits en diversos àmbits, ha estat una dona poc estudiada en la història en general i encara menys en la seua faceta com a folklorista. Amb motiu justificat, de Ferré només es conserven els materials que va entregar a Rossend Serra i Pagès, els que —possiblement gràcies a ell— va anar publicant en revistes i els que posteriorment van passar a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya.

Els materials de folklore que Adelaida Ferré va recollir —uns 1.500 documents— i els articles i estudis que va fer es troben repartits, bàsicament, entre les pàgines de publicacions catalanes del primer terç del segle XX, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona —tant en el Fons Personal Rossend Serra i Pagès com en el Fons Sara Llorens i Carerras— i l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. De tot el folklore que va recollir destaquen, quantitativament, l'oracioner, l'enigmística, la cançonística i la rondallística.

L'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer la figura d'Adelaida Ferré i Gomis en el camp del folklore alhora que reivindicar-ne la faena. Així, després de fer un repàs pel perfil biogràfic de la folklorista, és necessari resseguir el seu interessant perfil folklòric: des dels inicis, com a alumna de folklore a l'Escola d'Institutrius i Altres Carreres per a la Dona, fins a la seua eclosió com a folklorista. A partir d'aquí cal donar conèixer els materials que va recollir a partir de 1904 i, de manera regular, durant aproximadament una dècada.

Epistolari entre Jaume Bofill i Mates i els escriptors del País Valencià ***Alaitz Zalbidea Berenguer* (Universitat de València)**

La comunicació tractarà les relacions del escriptors del País Valencià amb Jaume Bofill i Mates a principis del segle XX a partir de la seua correspondència privada, concretament dels escrits rebuts per l'autor català. L'epistolari consta de dènou cartes, set telefonemes i un telegrama i comprén des de 1916 fins a 1932. Els documents enviats estan escrits per diversos autors, i es conserven inèdits al Fons Jaume Bofill i Mates, dipositat a la Biblioteca de Catalunya.

Els autors de les cartes, telefonemes i telegrames són Francesc Aguirre i Verdaguer, Manel González i Martí, Martínez Ferrando, Francesc Puig i Espert, Solà, Maximilià Tous, Valop Martí i Ignasi Villalonga i Villalba. La correspondència inclou també una

carta d'Acció Cultural Valenciana signada pel secretari Ferreres, una altra de Joventut Valencianista, signada per M. Aguirre a València, tres cartes de l'organització Lo Rat Penat i un telefonema de l'organització Unió Valencianista.

Aquests documents no només ens donen compte de les estretes relacions entre el catalanisme i el valencianisme polític, sinó també nombroses curiositats de tipus lingüístic, així com també apologies a la llengua que comparteixen.

Resums de la sessió temàtica

«Poètiques de la ironia en la literatura dels anys 20 i 30»

Coordinador: *Francesco Ardolino* (Universitat de Barcelona)

Cent anys de literatura catalana: 1859-1959

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

La ironia tropical de Josep Carner

Jordi Malé Pegueroles (Universitat de Lleida)

L'objectiu del text és estudiar l'aplec d'articles de Josep Carner *En els tròpics*, la major part dels quals van ser enviats des de les Amèriques, mentre hi exercia de cònsol, a la premsa barcelonina entre 1924 i 1926, a més d'uns quants escrits durant un primer viatge per Sud-amèrica el 1915. S'analitzaran els recursos lingüístics i literaris emprats per Carner i també la fina ironia amb què representa ambients i escenes de les terres tropicals durant aquells anys.

Les narracions de Salvador Espriu entre la ironia i el grotesc

Patrizio Rigobon (Universitat Ca' Foscari de Venècia)

Aquesta contribució pretén estudiar la declinació peculiar de la ironia espriuana tal com es presenta dins les narracions incloses en *Aspectes* (1934), amb la intenció de definir, fins on sigui possible, l'específic cànon irònic del poeta de Santa Coloma de Farners. També es farà referència a les obres posteriors i anteriors de la mateixa dècada, amb una mirada concreta cap a la novel·la breu *Laia*.

Dalí i el concepte llatí de la ironia

Vicent Santamaria de Mingo (Associació Catalana de Crítics d'Art)

En la seva primera publicació a la revista sitgetana de *L'Amic de les Arts*, titulada «Sant Sebastià», Dalí comença amb una referència a la ironia. Què entén Dalí per ironia? Quin paper juga aquest concepte en la seva estètica de la Santa Objectivitat? Per què s'hi atura amb tanta insistència? Al llarg de la nostra aportació intentarem de respondre a aquestes preguntes i analitzarem amb detall aquest mateix concepte de la ironia que després tornarà a aparèixer a principis del anys trenta quan Dalí comenci a elaborar la seva teoria surrealista sobre les visions paranoiques i la intervenció de la subjectivitat en la percepció de la realitat exterior.

La ironia en la poesia de Josep Maria de Sagarra dels anys 20 i 30 ***Magí Sunyer Molné* (Universitat Rovira i Virgili)**

En el marc de la sessió temàtica «Poètiques de la ironia en els anys 20 i 30», aquesta proposta d'intervenció vol examinar la funció de la ironia en les dues dècades en què la poesia de Josep Maria de Sagarra va assolir la maduresa. Fou quan el poeta va mostrar una capacitat de polsar registres tan diferents com els dels llibres de cançons i balades, amb grans dosis d'experimentació, la poesia narrativa d'*El Comte Arnau* i, en una sorprenent adaptació als nous corrents europeus, va enregistrar l'impacte del surrealisme, assumit de manera molt personal, a *La rosa de cristall*. Atesa la perspectiva de l'anàlisi, caldrà dedicar una bona atenció a la poesia directament satírica, publicada a la premsa. L'examen d'aquesta poesia des d'aquest punt de vista pot permetre treure conclusions sobre la posició poètica de Sagarra respecte als seus amics noucentistes, ironistes màxims del moment poètic.

Resums de les comunicacions

Multilingüisme i interculturalitat

Coordinador: *Miquel Nicolás*

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

Per a una teoria normativa de la política lingüística: aportacions des de l'àmbit català

Guillem Alexandre Amengual Bunyola (Universitat de les Illes Balears)

Què constitueix una política lingüística justa? Aquesta pregunta és l'eix del debat sobre la justícia lingüística, tema d'investigació que ha acaparat l'atenció d'un nombre important d'investigadors de la filosofia i la teoria política, el dret o la sociolingüística. Val a dir que només fins fa relativament poc la teoria política i la filosofia política s'han ocupat, parcialment i de manera desigual, de la relació establerta entre la política lingüística i la diversitat de llengües. Actualment, però, es pot constatar un augment de l'interès per aquesta qüestió, sobretot en la interfície o confluència entre la sociolingüística i les esmentades disciplines.

En la present comunicació es mostraran alguns temes clau del debat sobre la justícia lingüística (multilingüisme i diversitat lingüística, drets lingüístics, globalització, l'anglès com a *lingua franca*), i es farà una síntesi de les aportacions més rellevants a l'hora de bastir una teoria normativa de la política lingüística des de l'òptica dels territoris de parla catalana.

El concepte de *Literatur der Betroffenheit* i altres models teòrics alemanys per a l'estudi de la literatura de l'emigració i la seva eventual aplicació a l'escriptura d'autors catalans d'origen estranger

Pilar Arnau Segarra (Universitat de les Illes Balears)

La literatura catalana sorgida de la immigració d'escriptors d'origen estranger és molt recent. Probablement per aquest motiu encara no disposem d'un aparell teòric propi, la qual cosa ens obliga a recercar en altres territoris literaris. L'objectiu d'aquesta comunicació és, en primer lloc, presentar diversos mètodes teòrics alemanys que sistematitzen la literatura migrant. En aquest context, focalitzarem especialment les tesis que Franco Biondi i Rafik Schami etiquetaren com a *Literatur der Betroffenheit* (1981) a partir de les quals s'ha configurat tot un aparell teòric sobre la interculturalitat, el multilingüisme literari i la literatura de les migracions. Aquest concepte teòric ha evolucionat en els darrers 30 anys gràcies a les aportacions, entre d'altres, de teòrics, crítics literaris i escriptors procedents de la immigració, com ara Immacolata Amadeo, Carmine Chiellino

o Suleman Taufiq, però també a les contribucions de crítics acadèmics alemanys com Elisabeth Bronfen, Bernd Stratthaus, Karin Soko o Harald Weinrich. En segon lloc, el nostre objectiu és reflexionar sobre l'eventual aplicació d'aquests mètodes a l'escriptura d'autors com Pius Alibek, Najat El Hachmi, Laila Karrouch o Lucia Pietrelli.

Italocatalans i francocatalans davant del català: identitats, usos i ideologies lingüístiques en famílies mixtes de Catalunya

Francesc Bernat Baltrons i Rosa Maria Torrens Guerrini (Universitat de Barcelona)

Més enllà de la comunitat castellanoparlant, a Catalunya hi ha altres grups lingüístics exògens provinents de països veïns o propers com França i Itàlia. En aquest sentit, tenim constància de la presència de petites, però significatives, colònies de francesos i italians des de fa molt de segles al Principat. Com és d'esperar, una part d'aquestes persones ha acabat aparellant-se amb catalans o catalanes i s'ha instal·lat definitivament al país, amb la qual cosa s'han format unitats familiars amb unes combinacions lingüístiques que no han estat encara prou estudiades des de la sociolingüística, sobretot des del punt de vista qualitatiu.

El nostre objectiu és presentar les dades d'un estudi en curs, fet a partir d'entrevistes semidirigides, en el qual hem analitzat i comparat les identitats, ideologies i usos lingüístics declarats d'un conjunt de famílies italocatalanes i francocatalanes amb fills en edat escolar. Els nostres estudis s'emmarquen dins els projectes EVOTRANLING (finalitzat) i GLOBINMED (vigent) de la Universitat de Barcelona, centrats en l'estudi qualitatiu de diferents tipus de parelles lingüísticament mixtes i dirigits pel Dr. Emili Boix-Fuster.

L'interès del nostre estudi, per tant, rau no només en l'anàlisi del comportament lingüístic declarat de dues petites comunitats al·lògenes en un marc familiar mixt amb catalanoparlants, sinó també en l'estudi de les seves identitats etnolingüístiques i ideologies lingüístiques. S'establiran també els punts de contacte i les diferències entre els resultats obtinguts en els dos grups.

Ideologies i trajectòries sociolingüístiques de neoparlants del català en famílies bilingües a Catalunya

Emili Boix-Fuster (Universitat de Barcelona) i Anna Paradís (Universitat Autònoma de Barcelona)

En primer lloc, se situa el camp de recerca emergent de la política lingüística familiar. En segon lloc, es descriu el context demolingüístic català actual amb domini del grup de

primera llengua castellana, al costat d'un cert poder d'atracció per part del grup de primera llengua catalana, la qual cosa es concreta en nombres importants de neoparlants del català. En tercer lloc, es presenten les dades: les ideologies i trajectòries de catorze entrevistes semiestructurades en què parlants de llengua primera llengua castellana de famílies bilingües català/castellà adopten (fan seva) en major o menor grau la llengua i la identitat catalanes, amb les quals es troben en contacte en la vida quotidiana i privada. Finalment, en la conclusió, es valoren les implicacions que aquests neoparlants tenen en l'evolució sociolingüística de la Catalunya contemporània.

Comunitat lingüística i conflicte lingüístic: revisió d'uns termes sociolingüístics respecte al discurs valencià

Hanna Budig (Universitat de Bamberg, Alemanya)

En la ponència enfoquem un cas concret de conflicte lingüístic i identitari dins d'una mateixa comunitat lingüística, en aquest cas la catalana: el fenomen del secessionisme lingüístic a València. En vista d'interpretacions competitives d'una identitat històrica, cultural i lingüística a l'espai de parla catalana, es fa una revisió crítica dels conceptes sociolingüístics de *comunitat lingüística* i de *conflicte lingüístic*, que són confrontats amb la perspectiva de la teoria del discurs. Amb els conceptes de *comunitat de discurs* i de *discurs d'identitat*, guanyats des d'aquest punt de vista, s'insinua una perspectiva d'investigació que pren en consideració tant els aspectes socials com també els cognitius i lingüístics del conflicte.

La comunitat lingüística catalana viu un temps molt intens pel que fa al debat ideològic sobre la llengua pròpia. Després d'uns anys d'un cert ensopiment, ens trobem en un moment marcat per les fortes aspiracions sobiranistes de Catalunya, on es debat sobre l'oficialitat lingüística d'un futur estat independent, i per uns atacs a la llengua especialment intensos, de vegades sense precedents, al País Valencià i a les Illes Balears. Atacs que han estat contestats amb contundència per l'anomenada «societat civil», amb una transversalitat també sense precedents quant als grups socials actius en la defensa de la llengua.

En aquest context, resulta molt interessant d'esbrinar la relació entre el nivell d'ús de la llengua i l'autodefinició ideològica dels parlants, incloent-hi la identitat social: caldrà comprovar si les tendències observades en els darrers anys es mantenen o si han canviat en paral·lel als canvis socials i ideològics que estan experimentant les nostres societats. Un dels grups socials més interessants d'analitzar és el dels estudiants universitaris, tant per l'edat com per la mateixa circumstància de l'adaptació al nou context universitari i també, per què no dir-ho, perquè constitueixen el planter de la futura elit professional.

En aquesta comunicació presentem el resultat d'una enquesta sociolingüística passa-

da a vora 600 estudiants de grau de les principals universitats de Barcelona, València i Palma. El qüestionari, al qual s'accedia a través d'una pàgina d'internet, contenia 67 preguntes que estaven classificades temàticament: sobre els nivells de coneixement i ús del català i del castellà, sobre les característiques demogràfiques i socials dels estudiants, sobre els sentiments d'identitat, sobre la unitat de la llengua catalana, o sobre el posicionament en una escala ideològica dreta-esquerra. Per a l'anàlisi de correlacions entre ideologies i usos lingüístics es va fer servir el paquet estadístic SPSS.

Com era previsible, els resultats són diferents entre les tres grans ciutats de la comunitat lingüística catalana, especialment en relació amb el nivell d'ús de la llengua en el context familiar a través de les generacions. Presenten però un tret en comú molt rellevant, que és precisament el retorn de l'adhesió a la identitat territorial/social/nacional pròpia com a variable fortament correlacionada amb el major ús del català.

Ciència, llengua i cultura: el cas valencià/català

Jordi Joan Cassany Bates (Universitat de Kiel, Alemanya)

La diversitat lingüística i cultural no només és un repte per a la societat sinó també per a la ciència, que troba en aqueix camp grans dificultats i riscs. Per una banda, l'objecte d'estudi, pertanyent a la realitat humana, és complexíssim. Per una altra banda, la seua investigació científica —que ha de cercar la veritat, amb objectivitat, neutralitat i honestat— pot veure's influïda, conscientment o inconscient, per opcions lingüístiques, culturals, ideològiques o per interessos particulars dels investigadors i de llur entorn. Per això, en aquesta àrea de la ciència és necessari vigilar possibles subjectivitats i parcialitats i tractar de corregir-les.

La nostra comunicació investiga si una premissa que considerem partidista (la correspondència entre llengua, literatura, cultura, nació i estat) influeix en el llenguatge científic relacionat amb la diversitat lingüística i cultural. Concretament, el nostre objectiu és examinar l'aplicació del gentilici *català* a la llengua, a la literatura i a altres expressions culturals fora de Catalunya. S'adequa aquest ús al grau de diversitat cultural existent? S'hi adequaria en cas d'independència de Catalunya? Comporta el risc de lectures ambigües o políticament connotades? Cal cercar un terme alternatiu més precís o neutre? Cal, de fet, més d'un terme, per a diferenciar entre llengua, literatura i cultura?

La metodologia que seguirem requerirà, abans de res, determinar quins són —si n'hi ha— els principis o requisits que han de complir (i els criteris addicionals que convé que seguisquen) la recerca i la terminologia científiques. Una qualitat convenient podria ser l'acceptabilitat per part de la comunitat científica així com de la societat. A continuació, verificarem si compleix efectivament aqueixos principis i criteris el terme *català* quan s'aplica a la llengua, a la literatura i/o a la cultura fora de Catalunya. En cas negatiu, cercarem altres alternatives onomàstiques (*catalanesc*, *català-valencià*, *català/valencià*,

bacavés...) i considerarem, si cal, neologismes basats en la terminologia referida a altres àrees i comunitats lingüístiques (*catalanés, catalànic...*). Finalment, determinarem si algun o alguns d'aquests tèrmins s'adeqüen millor que *català* als principis i criteris de la ciència.

Ens basarem en la teoria de la ciència, la teoria de la cultura, la sociologia de les llengües, l'anàlisi de les ideologies i la lingüística (diacrònica i sincrònica). A tal efecte tindrem en compte, entre altres, obres de Joan Fuster (1962), Guillem Calaforra (1999), Miquel Àngel Pradilla (2004), Juan Carlos Moreno (2008), Antoni Ferrando & Miquel Nicolàs (2011), Vicent Flor (2011), Agustín Rubio (2012) i Ferran Archilés (2013). Considerarem també les (no) correspondències entre llengua, literatura i cultura en l'entorn europeu i occidental, i les seues repercussions en la terminologia (per exemple, la distinció entre *castellà, espanyol* i *hispanic*).

En definitiva, partint de la premissa que no són absolutament homologables llengua, cultura i nació, en la comunicació analitzarem la influència que sobre la terminologia científica tenen els problemes identitaris socials entorn al català/valencià —tan patents en la qüestió dels noms— i tractarem de fer propostes vàlides per a la ciència, que podrien resultar conciliadores per a la societat.

La intercomprensió integrada com a via per potenciar el plurilingüisme

Esteve Clua Julve (Universitat Pompeu Fabra)

La controvèrsia entre el manteniment de la diversitat lingüística, com a patrimoni de tota la humanitat, i les necessitats d'intercomunicació entre comunitats que tenen llengües diferents ha acompanyat l'espècie humana al llarg de la història, però avui dia és cada vegada més tangible per a un nombre més elevat de persones i grups lingüístics. Es pot dir que la necessitat imperiosa de conèixer altres llengües, que anteriorment era una característica de les comunitats amb llengües *minoritàries* o *minoritzades*, és viscuda avui dia, en un context sociolingüístic nou, per moltes altres comunitats amb llengües *nacionals* o *centrals*.

Davant l'actual ampliació de les àrees i de les necessitats de comunicació humana, sembla que hagi arribat l'hora de superar l'atzucac entre diversitat lingüística i intercomunicació. Cal que ens replantegem l'organització de les comunicacions interlingüístiques en els diferents àmbits (des del global fins al local, passant pel supraestatal, l'estatal i el regional), en el sentit d'aconseguir una organització més harmoniosa de la interrelació entre els diferents grups lingüístics humans des de la diversitat lingüística i no contra la diversitat lingüística.

En aquest sentit, el paper de la intercomprensió lingüística com a via per potenciar el

plurilingüisme i permetre la intercomunicació, sense renunciar a les llengües menys poderoses, és cada cop més rellevant. I en el marc d'aquesta disciplina considerem primordial la intercomprensió integrada, és a dir, el treball de la intercomprensió en el si de l'ensenyament reglat (primària i secundària) amb mètodes que no pretenen ensenyar llengües sinó ensenyar a través de les llengües. Aquest és el cas del mètode Euromania, que té l'aplicació més destacada a les nostres escoles.

INTERÈS DEL TEMA ESCOLLIT

Una mostra de l'interès que suscita a Europa la intercomprensió lingüística es pot veure clarament en els documents del Consell d'Europa: *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar* i *Le CARAP (Un marc de referència per als enfocaments plurals de les llengües i cultures)*. En aquest darrer text es prioritza clarament la intercomprensió integrada ja que el terme enfocaments plurals fa referència a la utilització de llengües diverses en el procés d'aprenentatge.

OBJECTIUS I METODOLOGIA

L'objectiu és presentar algunes de les estratègies d'intercomprensió integrada més rellevants. A partir de llengües romàniques com el francès, l'espanyol, l'italià, l'occità, el portuguès i el romanès, es treballen diferents continguts curriculars de diverses àrees de coneixement.

La metodologia utilitzada en aquests processos formatius es fonamenta en la intercomprensió integrada, adreçada a estudiants de secundària de països de parla catalana.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Caddeo, Sandrine & Marie Cristine Jamet (2013) *L'intercomprehension: un autre approche pour l'enseignement des langues*, París, Hachette.

Clua, Esteve, Pilar Estelrich, Horst G. Klein & Tilbert D. Stegmann (2003) *Euro-ComRom - Els set sedassos. Aprendre a llegir les llengües romàniques simultàniament*, Aachen, Shaker Verlag.

Escudé, Pierre & Pierre Janin (2010) *L'intercompréhension clé du plurilinguisme*, Paris, Clé international.

Escudé, Pierre et al. (2008), *Euromania*, Tolosa, CRDP Midi-Pyrénées.

Tendències recents en la (re)definició de la competència lingüística oral: aplicació a dades de competència en escolars a Catalunya

Llorenç Comajoan Colomé (Universitat de Vic), Mariona Casas (Universitat de Vic) i Montserrat Vilà (Universitat Autònoma de Barcelona)

El concepte de *competència lingüística* ha evolucionat al llarg dels segles XX i XXI i s'ha definit de maneres distintes segons les diferents concepcions teòriques del que implica tenir coneixement lingüístic. Seguint Hulstijn (2010), podem traçar l'evolució del concepte en quatre moments. En primer lloc, l'estructuralisme (per exemple, Lado 1961) va proposar definir la *competència lingüística* a partir de les quatre habilitats (escriure, llegir, comprendre i parlar). En segon lloc, com a contrapartida de la noció chomskiana de *competència*, Hymes (1972) va proposar el terme *competència comunicativa*, que Canale & Swain (1980) van subdividir en tres competències: gramatical, sociolingüística i estratègica. Aquest model és el que encara és vigent en diversos àmbits, particularment el de l'ensenyament de llengües. En tercer lloc, als anys 90, Bachman & Palmer (1996, 2010) van desenvolupar el model comunicatiu de la competència lingüística i van proposar un model explícit d'ús de la llengua, que defineix l'habilitat lingüística a partir de dos components: la competència lingüística i la competència estratègica. Finalment, Hulstijn (2011) va reprendre la noció de *competència lingüística* i la defineix a partir de dos components separats: la competència lingüística central i la perifèrica. Mentre que en la central hi ha els components lingüístics més clàssics (fonètic, fonològic, morfosintàctic i lèxic) en la perifèrica situa les competències metacognitives (en part, contra Bachman & Palmer). A més, Hulstijn distingeix entre dos tipus d'habilitat lingüística: la cognició lingüística bàsica (coneixement implícit i elements freqüents) i la cognició lingüística alta (extensió de la bàsica, amb elements i processos menys freqüents). A més de l'evolució que dona Hulstijn (2010), cal afegir-hi l'interès recent en temes de multimodalitat (per exemple, Payrató 2014).

A partir de l'evolució del concepte de *competència lingüística*, es proposa el repte de descriure la competència lingüística oral d'un corpus de dades longitudinals de 52 alumnes en el moment en què cursaven sisè de primària i quart d'ESO als centres escolars de Manlleu. Les dades provenen del projecte RESOL (finançat pel MINECO; investigador principal: F. Xavier Vila, UB) i el projecte ALCODI (finançat pel MINECO; investigador principal: Llorenç Comajoan, UVic). En concret, els alumnes van realitzar una prova de competència oral interactiva en català en què havien de participar en un joc de rol fent de venedors d'una botiga d'animals. A partir de l'evolució del concepte de *competència lingüística* es planteja quin model és el més pertinent per descriure la seva competència oral i es relaciona amb les definicions de competència lingüística que figuren als currículums escolars actuals de primària i secundària a Catalunya. Durant la comunicació, es presenten les dades de competència oral dels alumnes i es debaten les diferents maneres de descriure la seva competència tenint en compte

l'evolució del concepte i els marcs teòrics. Finalment, es fa una proposta metodològica per a l'avaluació de la competència basada en el Marc Comú Europeu de Referència i el disseny de rúbriques (Puigdomènech 2014).

Alumnes plurilingües amb L1 àrab i català a Lleida: variació fonètica, actituds i usos

Imma Creus Bellet (Universitat de Lleida) i Josefina Carrera-Sabaté (Universitat de Barcelona)

Parlar de multilingüisme avui significa endinsar-se en un estudi complex, multidimensional i divers. Primer, perquè és un fenomen que s'ha estès globalment i que s'ha propagat a través de la tecnologia i, segon, perquè en estudiar-lo, cal considerar variables tan diferents com el contacte entre llengües i la quantitat d'aquestes, les tipologies de parlants, els nivells de proficiència de les llengües, els usos lingüístics, així com canvis socials i d'usos de les llengües (vegeu Singleton *et al.* 2013). En aquest sentit, doncs, una possible exploració de parlants plurilingües implica observar-ne els usos lingüístics, les actituds i la variació lingüística que es detecta en les seves produccions lingüístiques en la llengua que aprenen.

El treball que presentem es proposa seguir aquesta línia d'anàlisi, a partir de les diferències acústiques observades en vocals mitjanes per part d'adolescents que parlen lleidatà, però que integren dos grups: uns tenen el català com a L1 i, els altres, l'àrab (Carrera-Sabaté 2013). De manera més específica, se centra a analitzar la relació entre els resultats acústics d'aquestes produccions vocàliques i els usos i les actituds lingüístics d'aquests adolescents lleidatans. Els resultats inicials permeten establir una relació entre la variació de l'obertura de les vocals mitjanes dels parlants amb L1 àrab, respecte als que tenen el català com a llengua materna, i alguns comportaments interessants relatius a l'ús lingüístic i a les actituds que mostren. En el primer cas, es tracta d'una avaluació subjectiva del seu nivell competencial, mentre que pel que fa a l'anàlisi d'actituds, s'ha aplicat una enquesta sociolingüística amb variables que inclouen dades relacionades amb els diferents components (conatiu, cognitiu i afectiu) de les actituds.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Carrera-Sabaté, Josefina (2013) «Vocals tòniques del lleidatà en entorns multilingües», *Treballs de sociolingüística*, 23, pp. 117-132.

Singleton, David, Joshua A. Fishman, Larissa Aronin, Muirís Ó Laoire, eds. (2013) *Current Multilingualism: A New Linguistic Dispensation*, Berlín, Walter de Gruyter.

La percepció de multilingüisme d'Espanya a Rússia

Gala Denissenko (Universitat de Relacions Internacionals de Moscou [MGIMO])

El multilingüisme i l'existència a Espanya, juntament amb el castellà, de les altres llengües reconegudes oficialment a escala estatal i que es denominen llengües cooficials es converteix per a aquella gent russa que no té res a veure amb la cultura i la llengua espanyoles en un descobriment i, fins i tot, un veritable xoc lingüístic. Fins fa molt poc, quan en els mitjans de comunicació van aparèixer les primeres notícies sobre la possible celebració del referèndum d'autodeterminació a Catalunya, per a l'opinió pública russa la imatge d'Espanya com un país lingüísticament homogeni era un lloc comú. No obstant això, en determinats sectors de la societat, sobretot en l'àmbit acadèmic-científic, la diversitat lingüística d'Espanya és un fet ben conegut, objecte de recerca científica a diverses universitats i altres institucions d'investigació (Universitat Estatal Lomonossov de Moscou, Universitat Estatal de Sant Petersburg, Universitat de Relacions Internacionals de Moscou [MGIMO], Universitat de Lingüística de l'Acadèmia de Ciències de Rússia, etc.).

L'objectiu d'aquesta comunicació és analitzar el concepte de *multilingüisme* i deixar veure les manifestacions del plurilingüisme espanyol a través de la seva percepció a Rússia, cosa que ha estat possible gràcies als contactes interculturals prou actius últimament. L'anàlisi del material es farà amb la comparació del funcionament de les llengües cooficials i les seves funcions en l'àmbit lingüístic dintre d'Espanya i Rússia, perquè ambdós països són multilingües i cadascun té la seva pròpia experiència que no coincideix amb la de l'altre. En la nostra recerca ens basarem en les investigacions de lingüistes russos (G. Stepanov, B. Narumov, T. Alisova, I. Chelysheva, etc.) i també en treballs ben coneguts a Europa (J. Fishman, E. García Gómez i R. del Moral).

Pràctiques i discursos sobre les llengües dels estudiants de secundària d'origen immigrant a Castelló de la Plana

Avel·lí Flors Mas (Universitat Oberta de Catalunya i CUSC-UB)

L'arribada de notables contingents de població immigrada durant els primers anys del segle XXI ha modificat substancialment la composició d'escoles i instituts del País Valencià en relació amb l'origen cultural i lingüístic de l'alumnat, cosa que ha afegit complexitat al panorama vigent fins aleshores, amb presència d'alumnes catalanoparlants, castellanoparlants i bilingües inicials. En aquest context canviant, la reflexió sobre l'impacte d'aquestes noves migracions en la dinàmica de contacte de llengües o sobre possibles canvis curriculars i organitzatius per a adaptar-se a l'heterogeneïtat creixent de l'alumnat no ha ocupat, segurament, l'espai que haguera pertocat. Tanma-

teix, ha quedat encara més en segon pla l'anàlisi de les experiències d'aquests xiquets i adolescents en el seu procés d'incorporació lingüística a la societat d'acollida, marcat de manera especial per l'escolarització i per les polítiques lingüístiques que regeixen el sistema educatiu valencià.

Aquesta comunicació proposa, doncs, obrir una escletxa en la comprensió dels comportaments lingüístics d'aquests adolescents, actors presents i futurs en l'ecosistema lingüístic valencià contemporani. Les dades que es presentaran provenen d'un corpus d'entrevistes en grup amb estudiants de 4t d'ESO de sis centres d'ensenyament secundari de Castelló de la Plana i el Grau de Castelló, dutes a terme durant els primers mesos de 2014. La comunicació se centrarà en l'anàlisi de les entrevistes amb participants nascuts a fora de l'Estat, en què destaca la presència de romanesos, marroquins i llatinoamericans (els grups més nombrosos també en el conjunt de la ciutat). Tots els participants han estat escolaritzats a la ciutat, tot i que durant un període de temps variable, alguns en programes d'ensenyament en valencià (PEV) i d'altres en programes d'incorporació progressiva (PIP) (i doncs, presenten graus diferents d'exposició formal a la llengua minoritzada).

Es prendrà com a punt de partida l'anàlisi dels seus *discursos*, entesos com a maneres de representar aspectes del món social (Fairclough 2003), amb l'objectiu de descriure, en primer lloc, com aquests adolescents interpreten la dinàmica de contacte de llengües català-castellà en la societat d'acollida i el paper que hi juguen les seues llengües primeres; i en segon lloc, com els participants es representen a ells mateixos com a parlants, quan descriuen els seus propis repertoris i pràctiques lingüístiques i es posicionen en relació amb aquestes llengües en contacte. Un dels objectius de la comunicació serà l'anàlisi de les connexions entre aquestes pràctiques i discursos en un nivell *micro* i els elements de context més amplis, fent especial èmfasi en la composició demolingüística dels centres d'ensenyament i de Castelló de la Plana i en els programes d'ensenyament (PEV o PIP) dels quals han pres part els adolescents.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Fairclough, Norman (2003) *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*, Londres / Nova York, Routledge.

Els «altres catalans» a *Carrer Bolívia* de Maria Barbal. L'ús de la llengua en la construcció dels personatges **Montse Gatell Pérez (Universitat Oberta de Catalunya)**

INTERÈS DEL TEMA

Carrer Bolívia literaturitza un dels fenòmens més importants del segle XX per a la configuració de la identitat catalana: les diverses onades migratòries que van portar a Ca-

talunya centenars de milers de persones de diferents punts de l'Estat espanyol i que, a banda de l'impacte sobre l'economia, la productivitat i la demografia, incideixen també sobre la idiosincràsia de la llengua que els nouvinguts assimilen o rebutgen en funció de l'encaix que troben en la societat d'acollida. L'interès del treball és analitzar de quina manera l'ús de la llengua és fonamental en la caracterització dels personatges i es converteix en un instrument per a l'articulació de la tensió entre els espais viscuts i també entre els diferents models socials, models de llengua i els mateixos personatges.

OBJECTIU

L'objecte d'estudi d'aquesta comunicació és analitzar, des del punt de vista sociolingüístic, de quina manera els usos de la llengua són una de les eines que Barbal fa servir per a la construcció dels personatges de la novel·la i demostrar que aquesta plasma com el xoc d'identitats es reflecteix, de manera central, en els diferents usos de la llengua, i que el parlar dels personatges defineix la seva personalitat i participa de la seva creació psicològica.

METODOLOGIA

Ens caldrà començar amb la contextualització de l'onada migratòria de l'Estat espanyol a Catalunya (Barcelona, principalment) a l'entorn de la dècada dels seixantes del segle XX. L'exercici és necessari per aprofundir més endavant en el comportament dels personatges de *Carrer Bolívia* davant la llengua catalana i el seu ús. La lectura de la novel·la ens remet necessàriament a l'assaig de Francesc Candel, *Els altres catalans* (1964), de qui hem manllevat el títol, ja que els personatges que emigren des de Linares, Jaén, al Besòs, encaren el prototipus d'homes i dones de què Candel parla al seu assaig. L'anàlisi textual de l'obra barbaliana ens permetrà demostrar que la novel·la és un document de ficció vàlid per a comprendre un complex fenomen històric que ens ajuda a entendre l'heterogeneïtat de la societat catalana d'avui.

Qui perd la llengua perd el seu país (alguns aspectes interculturals del món occità-català)

Elena Grinina i Galina Romanova (Universitat de Relacions Internacionals de Moscou [MGIMO])

La finalitat d'aquesta comunicació és oferir una visió des de fora dels processos realitzats en idiomes minoritaris que es troben envoltats pels idiomes majoritaris.

Entre els problemes que tenen els filòlegs cal esmentar tres aspectes: com conservar la pròpia personalitat lingüística davant de l'ímpetu de l'ús que domina pertot arreu; com desenvolupar la seva personalitat lingüística adaptant la llengua a les necessitats del món modern i canviant; quina posició adoptar dins el marc de la situació polidialectal.

El punt de partida és la idea de la personalitat lingüística, desenvolupada pel molts lingüistes russos (Yu. Karaulov, Yu. Rylov, etc.). És un concepte històric, els arrels de la qual es troben en el passat de la ètnia, els seus mites, creences, folklore. Les tradicions es transmeten de generació en generació.

La personalitat lingüística defineix la seva visió del món comparant-la amb la visió d'altres ètnies. El contrast entre les cultures ens ajuda a comprendre les propietats més significatives de tots aquests fenòmens, cosa que fa molt patent en el procés de traducció. Per exemple, el gènere gramatical del substantiu influeix directament en la percepció de la imatge. Per exemple, la paraula *lluna* crea en la llengua catalana una imatge femenina amb totes les seves atribucions, mentre que en rus hi ha dues paraules (*луна f* i *месяц m*), però en folklore no s'utilitza més que una del gènere masculí (*месяц*) que crea una imatge d'un home audaç i perillós.

És ben conegut que hi ha tres opinions possibles sobre una personalitat: el que pensa ella mateixa, el que pensen els altres d'ella, el que pensa la pròpia persona d'altres. Per a l'investigador estranger són admissibles solament dues, és a dir, pot estudiar les opinions de la persona sobre altres i que pensen els altres d'ella, però no pot comprendre que pensa la pròpia persona d'ella mateixa. Aquests testimoniatges escrits són la base de la nostra investigació.

Des del punt de vista de la lingüística hi ha diverses maneres de desenvolupar la personalitat lingüística, entre les quals ens semblen més destacades la metàfora, la interpretació dels manlleus dels altres idiomes i la construcció de nous vocables que expressen nocions noves. El paper primordial el fa el mecanisme de la metàfora que permet unir les arrels històriques amb la modernitat.

Una de les nostres conclusions és que les idees que tenim no caracteritzen solament els nostres veïns, sinó nosaltres mateixos, perquè la nostra manera de parlar i de portar-se ens sembla normal com si fos una mesura universal. Per exemple, els russos consideren que els catalans són molt treballadors i tenen molt seny, mentre que als russos a vegades ens falten aquestes qualitats.

Per concloure, *voldríem subratllar* que l'*aspiració* de molts catalanistes i occitanistes de conservar la majoria de les característiques de les seves varietats dialectals, cosa que testimonia el respecte mutu i la mentalitat oberta malgrat les dificultats possibles d'enteniment, *produeix una gran admiració*.

Plurilingüisme literari ahir i avui: algunes reflexions

Georg Kremnitz (Universitat de Viena)

Quan Ramon Llull comença a escriure en català, el seu plurilingüisme és merament funcional: utilitza la llengua que li sembla prometre la millor recepció (és per això que

escriu en àrab quan els receptors potencials utilitzen aquesta llengua). Durant la dècada dels anys vint els autors trien entre la llengua del país —en aquest cas el català— i la llengua de les corts, el castellà. Sabem que molts autors utilitzen per als seus textos literaris les dues llengües. Les decisions, doncs, de merament funcionals passen a ésser també simbòliques i sobretot de prestigi (a Portugal, aquest bilingüisme de prestigi acaba immediatament després de la recuperació de la independència política el 1640). A la Renaixença, amb els nacionalismes naixents a Europa, les tries de llengua obeeixen, d'una banda, a criteris funcionals, però, de l'altra banda, també i sobretot a opcions ideològiques, i aquesta contradicció resta viva fins a la fi de la dictadura franquista (cf. Vallverdú 1968, 1975). Avui, la tria de la llengua de catalanòfons obeeix a criteris diversos: inscripció al context català, expectatives d'una recepció més àmplia, etc. Hi ha autors catalans i catalanòfons que escriuen únicament en castellà, d'altres utilitzen les dues llengües per les seves produccions, segons criteris no sempre clars; també n'hi ha altres que escriuen només en català. D'altra banda, assistim, com a molts espais europeus, a l'afluència d'autors originaris d'altres societats que escriuen únicament o parcialment en català. Com exemples cito només Pius Alibek (iraquí), Najat El Hachmi (marroquina) o Simona Škrabec (eslovena). A la comunicació voldria fer un repàs de les condicions de tria de la llengua literària a través dels segles.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Kremnitz, Georg (2004) *Mehrsprachigkeit in der Literatur. Wie Autoren ihre Sprachen wählen*, Viena, Praesens. [Segona edició, en preparació.]

Vallverdú, Francesc (1968) *L'escriptor català i el problema de la llengua*, Barcelona, Edicions 62. [La segona edició de 1975 conté alguns canvis.]

Les Llengües Regionals d'Europa Occidental (= LleROc) com a tipus configuracional. Per a una tipologia areal sociolingüística de les llengües minoritàries

Hans Ingo Radatz (Universitat de Bamberg, Alemanya)

El concepte modern de *nació* és una noció d'encuny clarament europeu que sorgí històricament d'una autoidentificació cultural dels pobles europeus a partir de les seves llengües. La «nació lingüística» constituïa el germen d'un concepte que havia de dur a la constitució dels moderns estats nació europeus. Tanmateix, no tots els grups lingüístics europeus van arribar a definir-se com a «nació lingüística» ni totes les nacions lingüístiques europees van arribar a poder constituir-se en estat. És aquesta l'altra cara de la moneda de les nacions europees i de les seves respectives «llengües nacionals»: al marge de les llengües d'estat persisteixen a Europa un bon nombre de «nacions lingüístiques sense estat» per a les quals proposem la denominació *Llengües Regionals d'Europa Occidental* (= LleROc). Tant per la seva història com per la seva situació so-

ciolingüística a dins dels seus respectius estats, la seva relació amb la nació titular i la seva funció identitària, aquestes llengües formen un tipus ben particular de configuració multilingual. Argumentem que els esmentats paral·lelismes farien desitjable un estudi comparatiu d'aquestes llengües sota l'aixopluc conceptual del seu tipus compartit.

La reversibilitat lingüística del valencià: un estudi de cas a la Valldigna **Àngela Lahosa Enguix (Universitat de València)**

En aquest treball es proposa l'anàlisi de deu famílies nouvingudes a Tavernes de la Valldigna, la Safor, en què la transmissió de la llengua ha estat en direcció inversa, és a dir, de fills a pares. Aquest estudi s'ha fet a partir d'una anàlisi qualitativa (Olabanuega 2012) i d'una mostra que, si bé no pretén aportar dades estadístiques, dóna compte de la realitat sociolingüística de la localitat.

Al País Valencià, concretament a la comarca de la Safor, la transmissió intergeneracional del valencià ha estat clau per al manteniment de la llengua: malgrat l'augment dels índexs de castellanització a partir de la postguerra, el nombre de valencianoparlants continua sent superior al dels castellanoparlants (Fabà & Montoya 2012).

Dintre d'aquesta comarca, cal fer menció especial a la Valldigna, subcomarca de què forma part Tavernes de la Valldigna. Es tracta, però, d'una territori en què, tot i les elevades taxes de població immigrant, els índexs de valencianoparlants han augmentat. Ara bé, la diferència, en aquest cas, rau en la forma en què ha tingut lloc aquesta transferència: de fills a pares.

Així doncs, no es parla de «revernacularització» ni de «recuperació» en el sentit més estricte sinó més aviat d'una «reversibilitat lingüística» de la introducció de la llengua (Fishman 2001), propiciada per les particularitats de l'ambient i del context sociolingüístic en què viuen. Aquest fenomen també ocorre en altres llengües, com és l'irlandès: tot i que les escoles són totes en irlandès, els pares dels alumnes fan l'esforç i aprenen la llengua per a parlar amb els fills (Harris 2006).

A la Valldigna, l'escolarització dels fills en valencià i l'atracció de la llengua de la zona n'han afavorit l'aprenentatge i, cada vegada, són més les famílies que deixen la seua L1 de banda per a donar un lloc prioritari a l'aprenentatge i ús del valencià, tant dins com fora de la llar.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Díaz de Rada, Vidal (2005) *Manual de trabajo de campo en la encuesta*, Madrid, CIS.

Fabà, Albert & Brauli Montoya (2012) «La transmissió lingüística intergeneracional del català al País Valencià. Una perspectiva territorial», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 53, pp. 211-231. [<http://www.raco.cat/index.php/Caplletra/article/view/267984>], data de consulta: 17-01-15.]

Fishman, Joshua A. (2001) *Can Threatened Languages be Saved? Reversing Language Shift, Revisited: A 21st Perspective*, Clevedon, Multilingual Matters.

Harris, John *et al.* (2006) *Irish in Primary Schools: Long- Term National Trends in Achievement*, Dublín, The Stationary Office.

Montoya, Brauli & Antoni Mas (2011) *La transmissió familiar del valencià*, València, AVL.

Ruiz Olabanuega, José Ignacio (2012) *Teoría y práctica de la investigación cualitativa*, Bilbao, Universitat de Deusto.

Ideologies lingüístiques dels líders comunitaris panjabis a Catalunya **Imanol Larrea Mendizabal** (Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada [IULA] i Grup de Recerca en Espais Interculturals, Llengües i Identitats [GREILI])

La diversitat cultural i lingüística de Catalunya s'ha incrementat enormement durant els últims anys. Actualment hi són presents comunitats que fins fa pocs anys eren desconegudes al nostre entorn. La arribada d'immigrants a Catalunya ha estat de tal dimensió que el futur del català, almenys en part, dependrà d'ells. Una d'aquestes comunitats nouvingudes és la de les persones d'origen pakistanès i indi. Tot i tenir nacionalitats diferents, la majoria d'indis i pakistanesos que viuen a Catalunya comparteixen la mateixa llengua, el panjabi, ja que són originaris del Panjab, regió que va quedar dividida en els dos països amb la creació de Pakistan en 1947. L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar les ideologies lingüístiques dels líders comunitaris panjabis, tant de nacionalitat índia com pakistanesa, a Catalunya per tal d'esbrinar com afecten les ideologies sobre les llengües del país d'origen en les ideologies sobre les llengües del país d'arribada. S'han entrevistat adults d'origen panjabi que no han participat en el sistema educatiu català i que són referents de la seva comunitat en funció de la seva participació a diverses entitats religioses o culturals i als mitjans de comunicació. L'anàlisi qualitativa de les entrevistes dona l'oportunitat d'aprofundir en les ideologies de parlants de la mateixa llengua originaris de dos països on el tractament de la diversitat lingüística i l'estatus de la llengua pròpia, el panjabi, és totalment diferent.

L'estudi de la variació sintàctica en català: on som i cap on anem? **Ares Llop Naya i Anna Pineda Cirera** (Universitat Autònoma de Barcelona)

I. CONSIDERACIONS PRÈVIES

Els estudis sobre la variació dialectal del català presenten una descompensació evident: s'han estudiat principalment la fonologia, la morfologia i la lexicologia. En el cas de l'àmbit sintàctic, no s'hi han dedicat obres ni projectes específics, com constata Rigau (1998).

II. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Per examinar en quin punt es troba l'estudi de la variació sintàctica del català, és útil recórrer a la *metodologia per fases* (*layered methodology*), que estableix una anàlisi amb un aprofundiment progressiu als fenòmens sintàctics (vegeu-les a Cornips & Poletto 2007).

Podem considerar que el català es troba en una fase preliminar: s'han fet generalitzacions descriptives de les propietats generals de la llengua, i se n'han estudiat algunes variants sintàctiques. Tanmateix, el panorama de la variació sintàctica catalana és encara un territori per explorar. Un dels factors que ho expliquen és la dispersió de les dades: no hi ha un corpus sintàctic anotat dels parlars catalans que constitueixi una font de dades directa i unitària. També és important l'heterogeneïtat dels fenòmens sintàctics, que impliquen la planificació de diferents estratègies d'obtenció de dades. Així, en el cas de variables vinculades a una forma lèxica, es pot fer un aprofitament secundari de les dades recollides (més o menys sistemàticament) en les obres de referència del català (*GCC*, *DCVB*, *DECat*, *GNV*), i en els materials del Portal Alcover o en corpus de naturalesa diversa (COD, CTILC).

III. INTERÈS

Bucheli & Glaser (2002) exposen tres motius que expliquen el valor de l'estudi d'aquesta parcel·la de la gramàtica: (I) l'interès lingüístic de la detecció d'isoglosses en el camp de la sintaxi, (II) l'interès de les dades dialectals sintàctiques per comparar el català des del punt de vista tipològic, i (III) el valor de la diversitat dialectal en la codificació lingüística.

IV. PROPOSTA

L'objectiu de la comunicació, reprenent el plantejament de la metodologia per fases, és continuar avançant en la prospecció de fenòmens de variació, exemplificant-ho amb la negació emfàtica (*No vinc*, *(No) vinc {pas/cap/brenca}*, *Jo {poc/pla} que vindré*) i amb les alternances de cas (*{El/Li} truco*, *{El/Li} peguen*), per d'aprofundir en les propietats sintàctiques del català i visibilitzar-lo en el marc de la recerca en sintaxi dialectal a Europa. Per arribar-hi, però, és indispensable la constitució d'un corpus orientat a l'anàlisi de les qüestions sintàctiques, base per a l'elaboració d'un atlas sintàctic «que no ha de ser entès com un museu que conserva peces d'un tresor perdut sinó com un mirall que reflecteix la riquesa sintàctica del català» (Rigau 1998).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bucheli, Claudia & Elvira Glaser (2002) «The Syntactic Atlas of Swiss German Dialects: empirical and methodological problems», dins Sjef Barbiers, Leonie Cornips & Susanne Van der Kleij (ed.), *Syntactic Microvariation*, Amsterdam, Meertens Institute Electronic Publications in Linguistics.

Cornips, Leonie & Cecilia Poletto (2007), «Field linguistics meets formal research:

How a microparametric view can deepen our theoretical investigation (sentential negation)», ms. ICLaVE, 4, Universitat de Xipre.

Rigau, Gemma (1998). «La variació sintàctica: Uniformitat en la diversitat», *Caplletra*, 25, pp. 63-82.

Una aproximació al tractament dels conceptes sintàctics en el marc legal referent a l'ensenyament de llengües

Alícia Martí Climent (Universitat de València)

Aquesta proposta de comunicació naix de la reflexió sobre la pràctica diària al voltant de l'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua. Perquè sovint quan fem classe de llengua ens trobem amb dificultats en l'alumnat que comporten un canvi en la programació prevista; però, a més, suposen una revisió crítica de les teories subjacents en els llibres de text. És per això que volem fer una anàlisi del tractament dels conceptes sintàctics mitjançant l'estudi del marc legal vigent en l'Educació Secundària Obligatoria respecte a l'ensenyament de les dues llengües oficials del territori valencià (castellà i català), ja que aquest marc determina l'elaboració dels llibres de text que són l'eina més habitual a les aules.

Actualment disposem de diferents aportacions sobre l'ensenyament de la gramàtica (Camps 1998, 2000 i 2005) i es destaca la necessitat d'una gramàtica pedagògica (Zayas 2004). A més, en un context educatiu plurilingüe és necessari subratllar la importància de la lingüística contrastiva (Gràcia 2006) i del tractament integrat de les llengües (Guasch 2010), i la seua concreció en el model d'educació plurilingüe del sistema educatiu valencià (Pascual 2006).

En aquest estudi, ens centrem en la terminologia lingüística en l'ensenyament secundari (Macià & Solà 2000). Mirem de descriure i analitzar el tractament dels conceptes sintàctics en el marc legal vigent. Observem una barreja indiscriminada d'escoles i també la falta de coherència i rigor, entre altres qüestions, a les quals possiblement cal atribuir el fracàs de l'ensenyament de la gramàtica.

Estellés traduït: aspectes multilingües i interculturals

Aina Monferrer Palmer (Universitat Jaume I)

En aquesta comunicació pretenem revisar les traduccions de la poesia d'Estellés (especialment a l'espanyol i a l'anglès) pel que fa al text i al context, tot centrant-nos en aquells elements en què es fa explícit el desajust entre llengües i contextos culturals.

Els principals aspectes que trobem que impliquen una discontinuïtat entre dues llengües i dues cultures a l'hora de traduir el vers estellesià són els següents: a) els mots i

les expressions intraduïbles, en el sentit que formen part de l'estil del poeta i, per tant, cal traslladar-les al text traduït (especialment, l'ús genuí dels adverbis en *-ment* i de l'adjectivació, els elements col·loquials i dialectals, etc.); b) com traduir la intertextualitat d'Ausiàs March en la poesia del burjassoter en tant que tret característic ineludible del seu estil (la intertextualitat de March en Estellés és un fet polièdric i, com veurem, pot ser difícilment traslladable a la cultura de destinació); i c) la marca ideològica en algunes de les edicions, monogràfiques o miscel·lànies, de traduccions de poemes d'Estellés.

Finalment, ens plantejarem la relació entre universalitat, traducció i canonització dins la literatura catalana a través del cas concret d'aquest poeta valencià i partint de la premissa que ningú no és profeta a la seua terra.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Andrés Estellés, Vicent (1977) *Veinte poemas de Vicent Andrés Estellés*, Madrid, Dulcinea. [Trans. Marco, Eduardo.]

— (1984) *Antología. Vicent Andrés Estellés*, Madrid, Visor. [Trans. Andrés Estellés, Vicent.]

— (1992) *Nights that make the night: selected poems of Vicent Andrés Estellés*, Nova York, Persea Books. [Trans. Rosenthal, David.]

— (2000) *Cancionero del Duque de Calabria*, Barcelona, Debolsillo. [Trans. Dachs, Ramon.]

— (2002) *Primer libro de las églogas*, València, Denes. [Trans. Moreno, Antonio.]

— (2003) *Ciudad susurrada al oído*, València, Denes. [Trans. Granell, Marc.]

— (2004) *Livre des merveilles*, Beuvry, Maison de la Poésie Nord / Pas-de-Calais. [Trans. Calvo, Amador.]

— (2002) *Primer libro de las églogas*, València, Denes. [Trans. Moreno, Antonio.]

Goytisolo, José Agustín (1996) *Veintiún poetas catalanes para el siglo XXI*, Barcelona, Lumen, pp. 282-310.

Mallafre, Joaquim (1991) *Llengua de tribu i llengua de polis: bases d'una traducció literària*, Barcelona, Quaderns Crema.

Marco, Josep (2002) *El fil d'Ariadna. Anàlisi estilística i traducció literària*, Vic, Eumo.

Monferrer, Aina (2012) «Estilística i traducció poètica. Estil i model de llengua en Vicent Andrés Estellés», *Fòrum de Recerca*, 17, pp. 751-770. [<http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/77008/-serveis-scp-publ-jfi-XVII-traduccion-2.pdf?sequence=1>].

— (2013) «Les traduccions de Vicent Andrés Estellés a l'espanyol.», *Visat*, 15. [<http://www.visat.cat/traduccion-literatura-catalana/cat/ressenyas/135/17/0/0/0/vicent-andres-estelles.html>].

Ramis, Josep Miquel (2014) *Autotraducció. De la teoria a la pràctica*, Vic, Eumo.

Rosenthal, David (1992) «Translator's foreword», dins *Nights That Make the Night. Selected Poems of Vicent Andrés Estellés*, Nova York, Persea Books.

Salvador, Vicent & Manel Pérez Saldanya, eds. (2013) *L'obra literària de Vicent Andrés Estellés: gèneres, tradicions poètiques i estil*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Donar a Shakespeare noves identitats en el context català: estudi d'un cas particular

Vicent Montalt (Universitat Jaume I), Pilar Ezpeleta (Universitat Jaume I) i Miguel Teruel (Universitat de València)

El nostre punt de partida és un fet evident, però sovint poc considerat: un interès en traducció implica preocupació per la diferència (no sols lingüística, sinó també cultural), i fer atenció renovada a la veu de l'altre. Comprenem que els reptes per als adaptadors i traductors, marcats per les complexitats lingüístiques i culturals de la perspectiva global de Shakespeare, són de fet oportunitats, tant en text com en escena, de descobrir noves possibilitats (tant globals com locals) en les obres teatrals de Shakespeare. En especial per a aquells personatges que, per la seua naturalesa, raça, religió i/o nacionalitat podrien ser considerats *outsiders*. El propòsit d'aquest estudi és doble:

- 1) Descriure la metodologia seguida per la comissió per a la traducció al català d'una antologia d'escenes de Shakespeare per a una producció que es va representar al festival Temporada Alta Festival de Girona en novembre de 2013 a càrrec de Sergi López i Jorge Picó. L'espectacle es va titular «Shakespeare a Benicàssim» i va ser concebut com a exploració de la condició d'estranger, i de l'alteritat a través de la traducció i la reanimació. Farem èmfasi en especial en com el material font inclòs en l'espectacle va ser negociat entre traductors, actors i director, i en com es va prendre en consideració l'audiència en la selecció d'escenes i personatges. Començarem descrivint els primers estadis de la producció, i passarem després al conjunt del procés, fins a la recepció de l'espectacle per la crítica.
- 2) Explorar la manera en què la política d'identitat nacional va ser tractada dins del context, molt sensible i ric, de les audiències catalanes en aquest període de la seua evolució nacional. El famós monòleg de Hamlet «To be or not to be», recitat dues vegades: la primera en espanyol, la segona en català, amb petits girs des del seu significat original; la comunitat de Gonzalo dins *The Tempest*, o l'escena dels quatre capitans en *Henry V* girant entorn el tema de nacionalitat en són alguns exemples —juntament amb passatges de *The Merchant of Venice*, *Othello* i *Richard II*— que tractarem en la nostra comunicació.

Lectura fàcil per a nouvinguts: una eina possible per a l'ensenyament del català com a L2

Montserrat Morales i Payà (Universitat de València)

Llegir és una habilitat que permet compartir idees, pensaments i experiències. L'accés a la lectura és una necessitat social i un dret reconegut en diversos textos legals nacionals i internacionals, entre d'altres, les *Directrius europees per a generar informació de lectura fàcil* (ILMSH European Association 1998). A la fi que una gran part de la població pugui accedir-hi, l'Associació de Lectura Fàcil (ALF) ha impulsat durant més d'una dècada iniciatives (Mayol & Salvador 2012) perquè es publiquen documents i llibres de lectura fàcil (LF).

Els materials de LF s'adrecen a persones amb dificultats lectores que poden ser permanents (discapacitats psíquiques i físiques, senilitat...) o transitòries (immigració, incorporació tardana a la lectura, escolarització deficient...). El context intercultural actual urgeix de metodologies i materials (Conill 2002) que faciliten el procés d'ensenyament i d'aprenentatge del català com a segona llengua i, en aquest sentit, es poden fer servir materials de LF que s'adeqüen a les necessitats educatives de l'alumnat nouvingut.

En l'article presentem la revisió de publicacions que tracten sobre LF, sobretot els estudis d'entitats, com ara l'ALF o la Universitat de Barcelona, que treballen amb materials de LF i en fan difusió. En aquest context conceptual es planteja la possibilitat d'aprofitar els materials per a facilitar la lectura en català a l'alumnat nouvingut.

“Vols *agua*?” Barreja de codis en el llenguatge dels adults dirigit als infants: un cas de pidgin al català extremomericional

Vicent-Josep Pérez i Navarro (IES Canonge Manchón, Crevillent)

L'estudi ha estat fet a Crevillent. Situat a la frontera lingüística, ha mantingut la transmissió del català, però voltat de circumstàncies especialment desfavorables a la llengua, afegides a les que afecten el conjunt del sistema, perquè la desertització lingüística ha estat molt intensa al seu voltant. Tanmateix, amb una població propera als 30.000, Crevillent té un 30% de catalanoparlants i és encara el català la llengua d'ús del jovent. Com que l'ambient sociolingüístic és cada vegada més desfavorable al manteniment d'un codi sense interferències, el contingent de parlants joves, molt important en termes absoluts, té pocs referents on emmirallar-se per tal de reforçar i mantenir el model de parla. A Crevillent s'han donat, doncs, circumstàncies propícies a la hibridació del codi lingüístic català-castellà. És la mateixa mena d'hibridació que afectà el romà, per influència del toscà, i l'anglès per influència del francès. El terme *pidgin* per a referir-nos al cas de Crevillent l'hem manllevat d'un altre exemple d'hibridació lingüística: els criolls caribenys. Aquesta barreja, últim estadi d'una llengua molt de temps minoritzada, seria

el futur lingüístic de Crevillent si no hi hagués interrupció abrupta de la transmissió. El pidgin de Crevillent apareix a la primera dècada del segle XXI, en la parla de persones de tercera generació dirigida als més menuts de la família, els néts. L'ús barrejat de català i castellà pels qui haurien de ser els models de correcció pot tenir també com a conseqüència que els manyacs acaben en molts casos per adoptar el castellà com a llengua pròpia. La recollida de materials lingüístics s'ha fet directament del parlar dels grans dirigit als infants. El que observem és una barreja de morfologia catalana, sintaxi castellanitzada i unitats lèxiques nominals castellaneres. Frases com ara *Vols aqua?* o *Fa frío* no són ja excepcions a la norma, sinó la norma mateix. Mirarem de descriure aquest sistema de comunicar-se, resseguir-ne les causes i descriure'n els àmbits d'ús i la seua influència sobre el model de llengua futur i el seu paper instigador de la interrupció de la transmissió generacional.

Aspectes sociomorfològics del segment velar en algunes formes verbals a Manresa

Laia Royo Casals (Universitat de Barcelona)

Un dels trets característics del segment velar /g/, que apareix en alguns verbs de la II conjugació, és la tendència a l'expansió. Tanmateix, la velarització no presenta el mateix grau d'intensitat ni d'extensió en totes les varietats del català. En el cas del parlar de Manresa, un dels trets morfofonològics que més caracteritza aquest parlar és la presència del segment velar en la primera persona del singular del present d'indicatiu (ex. *vaic*) i en la primera, segona i tercera del singular i tercera del plural del present de subjuntiu (ex. *vaigui*) dels verbs irregulars *anar*, *fer*, *veure* i *haver*. L'objectiu principal d'aquest treball és mostrar, des de la perspectiva de la sociolingüística de la variació (veg., entre d'altres, Labov 1972, 2001, 2010; Boix & Vila 1998), la possible incidència de les variables socials edat i gènere i de la consciència lingüística en la variació que presenta aquest segment a Manresa.

Les dades analitzades s'han recollit mitjançant una conversa semidirigida, un qüestionari i un test de percepció. Els informants analitzats són vint-i-quatre joves de 4 a 23 anys, catalanoparlants i nascuts a Manresa.

En el treball, es mostrarà que els resultats il·lustren que les variables socials edat i gènere incideixen en la variació del segment velar, però només en el context comunicatiu formal i en el present d'indicatiu. Quant a l'edat, els parlants de 4 a 7 anys són els que fan més ús de les formes verbals velaritzades, atès que encara no han entrat en contacte amb la llengua estàndard. En l'adolescència, però, es torna a fer ús de les formes velaritzades, les quals alternen amb les variants estàndard, perquè els adolescents tenen la voluntat de diferenciar-se lingüísticament de la resta de grups generacionals. Amb relació al gènere, sembla que les dones tendeixen a fer un ús més elevat de les formes velaritzades que els homes, especialment en l'etapa de l'adolescència.

D'acord amb Labov (1972), entre d'altres, les dones es corregeixen molt més que els homes en contextos formals, malgrat que en la parla informal es consideren com les impulsores d'una variant innovadora. De manera singular, en la nostra recerca hem trobat, per contra, que no hi ha diferències relatives al gènere en el context informal, mentre que en el formal les dones tendeixen a utilitzar més les formes tradicionals que els homes. Les dones són conscients que, dins de la varietat del català central, les formes del tipus *vaic*, *faic* i *veic* són característiques de Manresa i que en altres localitats, com ara Barcelona, no s'utilitzen. La pertinença a un grup geolingüístic podria ser una de les raons que explicaria el major grau de conscienciació de les dones en relació amb la velarització d'aquestes formes verbals.

En conjunt, doncs, la presència del segment velar en la primera persona del singular del present d'indicatiu i en la primera, segona i tercera del singular i tercera del plural del present de subjuntiu a Manresa sembla estar motivada pels factors externs següents: l'edat, el gènere, el context comunicatiu i la consciència lingüística.

El dir i el fer lingüístic dels tortosins: entre la voluntat i la confusió **Aurélie Saffroy (Universitat de Nancy II)**

Les situacions de contacte o conflicte de llengües apareixen com una realitat universal. Aquesta pluralitat lingüística i cultural és una constant de Catalunya, a través de la presència de bilingüisme entre la llengua de l'estat i la llengua pròpia del territori.

En aquest context de bilingüisme, és interessant estudiar des d'un punt de vista sociolingüístic la comarca del Baix Ebre per caracteritzar els hàbits lingüístics dels habitants d'aquesta zona que han provocat la creació d'una identitat pròpia. En efecte, per la seva ubicació geogràfica, en aquesta zona es combina l'ús del castellà i del català, alhora que també hi ha un fort contacte amb les varietats valencianes, cosa que explica moltes de les característiques de la varietat lingüística tortosina i l'interès que suscita des del punt de vista sociolingüístic. La relació que s'estableix en aquesta zona entre llengua, els altres i el procés identitari és molt particular i de vegades origina un cert grau de confusió lingüística i de comportament que presenta un gran interès sociolingüístic.

L'interès del nostre estudi es troba en l'observació dels contextos en què s'utilitzen les llengües catalana i espanyola, mirant al mateix temps quina idea tenen els interlocutors de la utilització d'aquestes llengües. Així l'objectiu d'aquesta comunicació serà confrontar el dir i el fer dels interlocutors del Baix Ebre quant a la utilització de les llengües per destacar les ideologies lingüístiques més rellevants entre els parlants d'aquesta zona, que es troba al bell mig de les terres de parla catalana.

La variació dialectal de les construccions clivellades i pseudoclivellades en català

Noèlia Sánchez Candela (Universitat Autònoma de Barcelona)

I. INTRODUCCIÓ

Les construccions clivellades són aquelles que va fer cèlebres el poeta J. V. Foix al vers «És quan dormo que hi veig clar». Tradicionalment, s'han definit com a recursos per a «focalitzar un element d'una oració» (Solà 2008) i són presents en les llengües romàniques i en moltes altres llengües tipològicament molt diferents.

En català, en general, distingim dos tipus principals de construccions de clivellament: les clivellades (1) i les pseudoclivellades (2), i aquestes darreres presenten, encara, tres subtipus, depenent de l'ordre en què apareixen els elements que les formen:

- (1) *És quan dormo [que hi veig clar]*
- (2)
 - a. *És quan dormo [quan hi veig clar]*
 - b. *[Quan hi veig clar] és quan dormo*
 - c. *Quan dormo és [quan hi veig clar]*

II. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

En català, s'han ocupat de la classificació i denominació de les construccions de clivellament: Bonet & Solà (1986), Cuenca (1991), Wheeler *et al.* (1999), entre d'altres, i dins la *Gramàtica del català contemporani* (2008), Solà, Vallduví o Bonet.

Amb tot, comptem amb poques dades dialectals del fenomen. La presència de (pseudoclivellades arreu del domini lingüístic és desigual: part del valencià no compta amb clivellades pròpiament dites (1), i en balear les clivellades interrogatives tenen una ocurrència molt major i en un nombre de contextos més ampli que en la resta de dialectes:

- (3) *Digues de pressa què és que hem de fer*
(Rondalla: «En Tià de Sa Real i es tresor d'Artà», Alcover [1950])

III. PROPOSTA

El comportament dels dialectes del català pel que fa a l'ús i l'estructura de clivellades i pseudoclivellades ens pot oferir dades molt interessants que es podrien extrapolar a altres llengües romàniques:

- D'una banda, no és casual que part del valencià no accepti, precisament, les clivellades (1); una construcció que presenta particularitats estructurals molt més específiques que les pseudoclivellades (2).
- D'altra banda, el clivellament en les interrogatives parcials, que en algunes llengües és opcional i, per tant, actua com un recurs de focalització, en altres llengües,

com el francès, ha patit un procés de gramaticalització, esdevenint, així, l'opció neutra d'interrogació (*Qu'est-ce que c'est?*). En les varietats insulars del català el clivellament en les interrogatives és un fet habitual. Sembla, però, que el balear es trobaria en un estadi a mig camí entre la interrogació marcada que suposa una clivellada i el cas francès en què la clivellada és l'opció neutra d'interrogació. Aquest punt intermedi ens podria il·lustrar sobre el procés d'evolució que aquestes construccions han patit en altres llengües.

En definitiva, aquest treball pretén fer un estudi de la variació dialectal de les clivellades i pseudoclivellades en català, explicar què produeix aquesta variació i com ens pot ajudar a entendre l'estructura i el comportament d'aquestes construccions en altres llengües del món. Per assolir el nostre objectiu farem servir dades provinents de diverses fonts: des dels recursos que ens ofereix internet (principalment diaris en format electrònic i blogs) fins al buidatge dels textos del *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*.

La fraseologia multilingüe: un repte per a la interculturalitat

***Elena Sánchez López* (Universitat d'Alacant)**

Si hi ha un element de la llengua que es trobe especialment lligat a un idioma i a una cultura és la fraseologia. De fet, un dels trets que caracteritza gran part de les unitats fraseològiques és la idiomàtica, que s'assoleix al llarg del procés de fraseologització. Aquest procés es produeix, en cada cas, en la llengua i cultura on s'inserirà i viurà la unitat posteriorment. Al llarg d'aquesta comunicació, descriurem breument les fases del procés de fraseologització, així com les característiques de la unitat que dona com a resultat. No hem d'oblidar que, com que cada llengua recorre aquest camí de forma individual, els resultats finals poden ser molt diferents i poden ser font de confusió, especialment en situacions de multilingüisme i interculturalitat.

Ateses les condicions en què es produeix, podem avançar que el resultat final del procés de fraseologització són unes unitats especialment representatives de la llengua i cultura on s'han creat. Aquest fet implica que comparar unitats fraseològiques en diversos idiomes siga una activitat molt enriquidora i imprescindible si volem arribar a una bona comprensió entre persones de distintes llengües, tot i que s'ha de fer amb els paràmetres adequats perquè resulte una anàlisi productiva. En la comunicació tractarem de fer una caracterització global de les unitats fraseològiques, parant especial atenció a la forma i l'estructura, al significat fraseològic (denotació, connotació i pragmàtica) i al referent historicocultural. Sotmetrem a aquesta dissecció expressions en diverses llengües europees i, posteriorment, en farem un acarament, cosa que ens permetrà detectar amb facilitat els punts en comú i les divergències pel que fa a les llengües triades.

Aquesta anàlisi contrastiva, que prendrà com a base una descripció molt acurada, ens permetrà entendre millor les expressions emprades en altres llengües i, per tant, les altres llengües i cultures.

Les tries lingüístiques a la Franja des de tres perspectives d'anàlisi de xarxes: les interaccions, les tríades i els rols

Natxo Sorolla (CUSC-UB)

Tradicionalment, la sociologia de la llengua ha analitzat les tries lingüístiques a partir dels *atributs* dels individus, tals com els sociodemogràfics, les competències lingüístiques i les actituds. La nostra proposta situa les *interaccions socials* en el centre del fenomen comunicatiu, perquè la comunicació no només requereix d'un emissor, sinó també d'un receptor. Aquesta proposta entronca amb la recerca sociolingüística que incorpora l'anàlisi de xarxes socials, ja siga en l'estudi de processos de substitució lingüística (Gal 1979), del comportament sociolingüístic de les comunitats immigrades (Li 1994) o en l'estudi variacionista (Milroy 1987), que molt recentment ha incorporat les oportunitats metodològiques desenvolupades en l'anàlisi de xarxes (Bartoo 2010; Gallagher 2012).

En la nostra recerca, amb 245 alumnes de diferents poblacions de la Franja, hem detectat un punt d'inflexió en l'hegemonia del català com a llengua col·loquial. Així, s'ha passat d'una societat plenament catalanoparlant en la quotidianitat (Sorolla Vidal 2005, 2014a) a una situació en què el castellà disputa al català el paper de llengua endogrupal entre catalanoparlants (Sorolla Vidal 2014b).

En la nostra investigació proposem i comparem tres perspectives d'anàlisi de les tries lingüístiques d'aquests alumnes, per tal d'ataüllar els avantatges i inconvenients que s'associen amb cadascuna d'elles:

- L'anàlisi centrat en les interaccions, que permet definir quins dels atributs de l'emissor i el receptor són els que permeten que la relació entre dos individus siga en català o en castellà, o fins i tot, que la pròpia relació existisca (Lusher, Koskinen & Robins 2012).
- L'anàlisi centrat en les tríades d'actors, que permet l'anàlisi de la convergència i la divergència lingüística en les configuracions de tres persones, de màxim interès en l'anàlisi estructural.
- L'anàlisi dels rols sociolingüístics, que observa les tries lingüístiques en el seu context cultural i permet desxifrar les normes sociolingüístiques socialment compartides (Doreian & Mrvar 2009; Nooy, Mrvar & Batagelj 2005: 257; Sorolla Vidal 2014b).

La transmissió lingüística intergeneracional a Castelló de la Plana i la Franja. Una anàlisi comparada

Natxo Sorolla (CUSC-UB) i Avel·lí Flors Mas (Universitat Oberta de Catalunya i CUSC-UB)

L'anàlisi de la *transmissió intergeneracional* de les llengües ha ocupat, històricament, una posició central en l'estudi de l'evolució del contacte de llengües en societats bi- i multilingües (Fishman 1991, 2001), com ho són la castellanenca i franjolina de l'inici del segle XXI. En aquest marc, el cas del català havia estat considerat una *excepció* entre les llengües europees minoritzades, a causa del notable manteniment de la transmissió intergeneracional de la llengua (Woolard 1992: 23; Vila 2008; Sorolla 2012). Amb tot, diferents recerques han assenyalat l'existència de processos avançats de *trencament de la transmissió* en les zones perifèriques del domini, com ara Alacant (Montoya 1996), Guadamar (Mas 2011), la Catalunya del Nord (Baylac-Ferrer 2009) o l'Alguer (Chessa 2012).

Per als casos que ens ocupen, al *País Valencià* es produeix un contrast significatiu entre, d'una banda, ciutats mitjanes i zones rurals, amb manteniment de la transmissió del català i fins i tot una certa atracció de nous parlants (Fabà & Montoya 2012); i de l'altra les quatre principals àrees urbanes (València, Alacant, Elx i Castelló), amb processos més o menys avançats de trencament de la transmissió (Montoya & Mas 2011, Forner 2009, Querol 2008). En el cas de la *Franja*, tot i que les recerques demolingüístiques en població adulta no han detectat un trencament de la transmissió intergeneracional del català (Sorolla 2005), sí que s'ha detectat un important debilitament en la norma d'ús del català entre catalanoparlants en la població jove, que afavoreix una incorporació significativa del castellà a les relacions endogrups (Sorolla 2014). Aquesta comunicació es proposa, precisament, connectar les anàlisis ressenyades en primer lloc (centrades en les generacions nascudes al llarg del segle XX) amb l'estudi de les generacions més joves, per a radiografiar l'evolució de la transmissió i tractar d'entendre com hi impacten les canviants condicions econòmiques i sociolingüístiques d'una societat en trànsit cap a la modernitat tardana (Heller & Duchêne 2012).

Així doncs, la comunicació se centrarà en la transmissió de les llengües a la *generació nascuda en la segona meitat dels 90*. Els informants són estudiants de secundària de Castelló de la Plana i de les comarques més poblades de la Franja (Baix Cinca i la Llitera), respectivament, i l'estudi s'emmarca en el projecte RESOL (Comajoan *et al.* 2013). L'anàlisi se centrarà en els usos lingüístics familiars declarats pels (pre)adolescents enquestats, i s'hi tindran en compte les seues llengües inicials, els usos lingüístics amb progenitors i germans, així com la llengua inicial dels progenitors i la llengua usada entre ells. També s'incorporarà a l'anàlisi altres variables associades amb els usos familiars, com ara els coneixements i la confiança lingüística, els usos en les xarxes socials de companys de classe i amics, les actituds lingüístiques o l'origen geogràfic familiar.

Un diàleg neoplatònic en el *Romanç d'Evast e Blanquerna* de Ramon Llull

Ramon Torné Teixidó (Universitat Oberta de Catalunya)

La rica i multiforme presència dels corrents neoplatònics (i neoplatonitzants) tot al llarg dels segles medievals i del Renaixement europeu es fa present arreu en obres d'escriptors que, de manera més o menys deliberada, se'n feien ressò en les seves pàgines. Ramon Llull no es va desentendre d'aquests corrents, ben al contrari. Junta-ment amb els corrents aristotèlics, es féu receptor de les idees neoplatòniques en voga. Així passa amb el diàleg entre sobre Natana i Blanquerna sobre l'amor carnal i l'amor espiritual, al qual volem dedicar la nostra atenció.

Representacions lingüístiques en una escola italiana de Barcelona i la noció de dialecte en la ideologia lingüística d'origen

Nicola Vaiarello (Universitat de Barcelona / CUSC, Centre Universitari de Sociolingüística Catalana)

Aquest estudi té com a objectiu investigar els processos a través dels quals una ideologia lingüística de tipus nacionalista pot influir en les actituds i els comportaments lingüístics envers el català per part d'un grup d'estudiants d'una escola italiana de Barcelona. El subgrup que ha viscut la seva infantesa a Itàlia i que ha arribat a Barcelona en els últims anys tendeix a utilitzar més el castellà que el català. En la part qualitativa de l'enquesta, la qual està constituïda de 4 focus grups per un total de 22 estudiants, han sorgit algunes pràctiques discursives en les quals el català és vist com una llengua imposada per l'escola i, a més, com a dialecte. En l'enquesta s'explica com aquestes representacions (percepcions) del català són una conseqüència de la ideologia lingüística italiana i com la manca d'atribució de prestigi al català deriva de la ideologia lingüística d'origen (dels parlants?), en la qual la presència d'altres codis lingüístics a més del nacional s'explica a través del concepte de *dialecte*, és a dir, varietats socialment i territorialment marcades.

«No hi ha problema» O potser sí? Els discursos dels docents catalans de secundària sobre els reptes lingüístics a Catalunya

F. Xavier Vila (Universitat de Barcelona), Vanessa Bretxa (Universitat de Barcelona), Llorenç Comajoan (Universitat de Vic) i Josep Ubalde (Universitat de Barcelona)

Pressionats en bona mesura per un aparell politicomediàtic estatal que ha insistit, en diferents onades, a presentar el model lingüístic educatiu com una font de conflictes

socials greus, els principals actors socials del Principat —no sols polítics, sinó també acadèmics, educatius, intel·lectuals, moviments cívics, etc.— han tendit a tancar files entorn d'un discurs que ha emfasitzat l'èxit del model de conjunció en català i la seva manca de conflictivitat social. L'èxit d'aquest discurs és socialment incontestable, i les dades disponibles afirmen que una majoria aclaparadora dels catalans dona suport al model lingüístic escolar vigent (81% segons la darrera enquesta disponible).^{*} Ara bé, en aquest context de conflictivitat política i mediàtica, sovint la veu dels professionals de la docència (de llengües) entorn dels problemes dels ensenyaments lingüístics han quedat excessivament relegats a un molt discret segon terme. I, tanmateix, els reptes entorn de com gestionar la diversitat lingüística i cultural existeixen, i també existeixen les discrepàncies sobre com afrontar-los.

En aquesta comunicació ens proposem abordar essencialment quins són els grans reptes que expressen els docents de secundària pel que fa a la seva tasca en relació amb les llengües. La nostra presentació, procedeix d'un treball de recerca basat en 40 entrevistes a professors de secundària (membres de l'equip directiu, professors de llengües i tutors de 4t ESO). Les entrevistes s'han dut a terme a 14 instituts de quatre municipis: Mataró, Manlleu, Sant Just Desvern i Sant Joan Despí. En aquesta recerca revisarem les opinions del professorat sobre els nivells de domini de català, castellà i llengües estrangeres que assoleixen els seus alumnes i n'explorarem les llacunes, analitzarem quines són les mancances del sistema educatiu pel que fa a la formació lingüística, els sentirem discrepar —entre ells i respecte dels currículums i les autoritats— d'algunes de les propostes i els programes, resseguirem quins han estat els canvis més importants en el seu món al llarg de les darreres dècades, observarem quina és la seva opinió entorn de la seva funció com a creadors d'una ciutadania intercultural i plurilingüe, i veurem com es posicionen en relació amb els discursos polítics i legals entorn del model lingüístic vigent al país.

^{*}<<http://www.lavanguardia.com/politica/20131007/54388532838/81-catalanes-defiende-inmersion.html>>.

Resums de la sessió temàtica

«Ideologies lingüístiques, usos comunicatius
i estructures formals»

Coordinador: *Emili Boix* (Universitat de Barcelona)

Multilingüisme i interculturalitat

València
2015

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

Ideologies lingüístiques de nous parlants del català en famílies plurilingües

Emili Boix (Universitat de Barcelona)

En el marc del projecte GLOBLINMED (Globalització i plurilingüisme familiar en comunitats lingüístiques mitjanes) s'ha recollit un centenar d'entrevistes a cònjuges en famílies plurilingües, a través de les quals es recullen i es poden analitzar les ideologies lingüístiques, les quals són efectes indirectes de les polítiques lingüístiques i indicadors molt potents de la vitalitat etnolingüística subjectiva dels informants.

En aquesta comunicació es fa un *zoom* en les ideologies d'aquells cònjuges (n:13) de primera llengua castellana a Catalunya que s'han catalanitzat (són nous parlants) fins al punt que parlen català als seus fills. Entendre els factors que els han dut a fer aquesta tria, permet entendre per què el català té un cert punt d'atracció social, que compensa una mica el domini demolingüístic global de la llengua castellana.

La identitat: un valor en alça en l'ús del català

Raquel Casesnoves Ferrer (Universitat Pompeu Fabra) i Josep Àngel Mas (Universitat Politècnica de València)

La comunitat lingüística catalana viu un temps molt intens pel que fa al debat ideològic sobre la llengua pròpia. Després d'uns anys d'un cert ensopiment, ens trobem en un moment marcat per les fortes aspiracions sobiranistes de Catalunya, on es debat sobre l'oficialitat lingüística d'un futur estat independent, i per uns atacs a la llengua especialment intensos, de vegades sense precedents, al País Valencià i a les Illes Balears. Atacs que han estat contestats amb contundència per l'anomenada «societat civil», amb una transversalitat també sense precedents quant als grups socials actius en la defensa de la llengua.

En aquest context, resulta molt interessant d'esbrinar la relació entre el nivell d'ús de la llengua i l'autodefinició ideològica dels parlants, incloent-hi la identitat social: caldrà comprovar si les tendències observades en els darrers anys es mantenen o si han canviat en paral·lel als canvis socials i ideològics que estan experimentant les nostres societats. Un dels grups socials més interessants d'analitzar és el dels estudiants uni-

versitaris, tant per l'edat com per la mateixa circumstància de l'adaptació al nou context universitari i també, per què no dir-ho, perquè constitueixen el planter de la futura elit professional.

Presentem ací el resultat d'una enquesta sociolingüística passada a vora 600 estudiants de grau de les principals universitats de Barcelona, València i Palma. El qüestionari, al qual s'accedia a través d'una pàgina d'Internet, contenia 67 preguntes que estaven classificades temàticament: sobre els nivells de coneixement i ús del català i del castellà, sobre les característiques demogràfiques i socials dels estudiants, sobre els sentiments d'identitat, sobre la unitat de la llengua catalana, o sobre el posicionament en una escala ideològica dreta-esquerra. Per a l'anàlisi de correlacions entre ideologies i usos lingüístics es va fer servir el paquet estadístic SPSS.

Com era previsible, els resultats són diferents entre les tres grans ciutats de la comunitat lingüística catalana, especialment en relació amb el nivell d'ús de la llengua en el context familiar a través de les generacions. Presenten, però, un tret en comú molt rellevant, que és precisament el retorn de l'adhesió a la identitat territorial/social/nacional pròpia com a variable fortament correlacionada amb el major ús del català.

Una justificació ideològica de la no transmissió intergeneracional de la llengua. El cas d'Alacant

Brauli Montoya (Universitat d'Alacant)

La transmissió intergeneracional d'una llengua que es troba immersa en un procés de substitució lingüística es pot veure interrompuda perquè els parlants li atribueixen una qualitat baixa. Aquesta atribució respon a la difusió d'unes ideologies lingüístiques que han anat afermant-se durant anys en haver estat privada aquesta llengua dels usos formals. L'absència del sistema escolar i de les institucions públiques són els principals motius que han generat unes actituds negatives entre els parlants que els han dut a considerar aquesta llengua indigna per a ser transmesa a les futures generacions. Analtzarem com presenten aquestes raons els actors de la interrupció quan se'ls demana una justificació de la seua actuació lingüística.

Resums de les comunicacions

De la paraula viva a la paraula digital

Coordinadora: *Maria Josep Cuenca*

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

L'estàndard, la llengua escrita i l'era digital contra el català de Girona: influències, resistències i manifestacions

Eva Bosch Roura (Universitat de Barcelona)

Els treballs sobre dialectologia catalana han coincidit a considerar que el català viu una època de canvis ràpids i que les seves varietats tenen una forta tendència a l'anivellament dialectal (v. p. ex., Perea 2007 i Viaplana 1999). L'anàlisi dels resultats obtinguts en un estudi realitzat l'any 2012 sobre aspectes destacats de la fonologia de la comarca de la Selva (Bosch i Roura 2012) permet observar clarament aquesta tendència.

Tanmateix, les dades recollides també mostren que no tots els canvis es produeixen ni amb la mateixa força, ni pels mateixos motius. Així, les dades recollides permeten observar que la iodització tradicional ha sofert un retrocés importantíssim i generalitzat, que la realització sorda tradicional de les africades intervocàliques ([d.ɖ̞] > [t.t̞]) es manté entre els parlants més grans però presenta un comportament erràtic entre els parlants joves, clarament influïts per la llengua escrita, i, finalment, que els trets que es poden considerar propis del parlar específicament gironí, com ara la distribució de les vocals mitjanes anteriors ([e]-[ɛ]), resisteixen la tendència desdialectalitzadora de manera molt clara.

Per aprofundir en aquesta resistència dels trets gironins i veure si s'estenen a altres àmbits de la llengua i de la geografia gironina, en aquesta comunicació presentarem exemples trobats a través de les xarxes socials que són indicis clars de l'ús d'aquesta gironitat com a marca d'identitat lingüística conscient.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bosch i Roura, Eva (2012) *Aspectes fonològics del català de la Selva*, Universitat de Barcelona. [Tesi de màster.]

Perea, Maria-Pilar (2007) «Dedialectalization or the Death of a Dialect: The Case of the Catalan Subdialect Spoken in the Costa Brava», *Dialectologia et Geolinguística*, 15, pp. 77-89. [<DOI:10.1515/DIALECT.2007.006>.]

Viaplana, Joaquim (1999) *Entre la dialectologia i la lingüística: la distància lingüística entre les varietats del català nord-occidental*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

El «Refranyer Aguiló» : de la paraula documentada a la paraula digital **Germà Colón Doménech (Universitat de Basilea) i Gemma Boada Pérez** **(Institut d'Estudis Catalans)**

El *Refranyer Aguiló* és la col·lecció de parèmies que Marià Aguiló i Fuster va recollir al llarg de la seva vida en diversos indrets de tot el domini lingüístic català o que va obtenir de diferents personalitats destacades.

Després de la mort d'Aguiló, el seu fill Àngel lliurà cap a l'any 1920 l'aplec de materials a Rafael Patxot i Jubert, atesa la relació que havien tingut arran de l'*Obra del Cançoner Popular de Catalunya*. Durant la Guerra Civil, una part dels materials es quedà a Barcelona i la major part (que eren en unes carpetetes) es traslladà a Suïssa. Tothom pensava que aquests materials s'havien perdut, però, afortunadament, l'any 2008 van reaparèixer a Suïssa embolicats entre papers de diaris catalans i francesos. Els hereus de Rafael Patxot i Jubert els van fer arribar a l'Abadia de Montserrat i el pare Josep Massot i Muntaner en féu el catàleg, d'acord amb l'ordre alfabètic de les carpetes, que en són més de dues mil.

Tot seguit, el Centre de Cultura Popular i Tradicional de la Generalitat de Catalunya va digitalitzar les més de 40.000 fitxes. Gràcies a un acord entre l'Abadia de Montserrat i la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, actualment estem estudiant i transcrivint aquests materials amb la intenció de publicar-los a Internet.

L'objectiu d'aquesta comunicació és donar compte de l'estat del projecte, així com d'explicar la metodologia aplicada i mostrar, en primícia, el funcionament del *Refranyer Aguiló*.

El relatiu complement indirecte: usos i percepcions de 26 estudiants de primer curs del grau en Traducció i Interpretació de la UPF (1997)

Joan Costa Carreras (Universitat Pompeu Fabra)

El 1997 26 estudiants de l'aleshores llicenciatura de Traducció i Interpretació (TI) de la Universitat Pompeu Fabra van contestar, entre altres exercicis, un exercici d'omplir buits i tres enquestes de percepció sobre l'ús i la percepció dels relatius en català. Aquests 26 alumnes van ser triats entre l'alumnat de primer perquè van declarar haver rebut l'ensenyament en català i viure en català en les seves relacions socials primàries. En el moment de ser enquestats, havien acabat una assignatura sobre normativa catalana. L'exercici d'omplir buits contenia distractors de manera que no es veia que el meu interès eren els relatius i va ser contestat abans que les enquestes: una preguntava sobre quin creien que era el seu ús propi segons la situació comunicativa (informal o

formal); la segona sobre el grau de gramaticalitat que atribueixen a diferents variants de cada variable de relatiu, i la tercera, sobre quina formalitat els atribueixen. En aquesta comunicació es presentaran els resultats de la variable «relatiu complement indirecte», per a la qual es van plantejar les variants *a qui*, «*a+article+qual*», «*a+article+que*», *a qui li*, «*a+article+qual+li*», «*a+article+que+li*» i *que li*. Els resultats seran comparats amb els obtinguts (treball en premsa a *Journal of Multilingual and Multicultural Development*) per a la variable «subjecte coreferencial amb un antecedent», amb les variants «*article+qual+nom*», «*i+demostratiu*», «*article+qual*», «*nom+que*» i *que*.

Aquesta ponència tracta de la percepció que tenen 26 individus sobre l'ús que feien ells dels relatius segons la formalitat de la situació comunicativa, des dels àmbits més informals (propis de la «paraula viva» i certes «paraules digitals», espontànies, com ara els *whatsapps*) fins als més formals (propis de certes «paraules digitals», planificades, com ara pàgines web institucionals). Complementàriament, també analitza la percepció que tenien aquests individus de la distribució estilística formal dels relatius en general, al marge del seu propi ús.

Normativa sintàctica i informatius televisius: les corresponsalies

***Elga Cremades Cortiella* (Universitat Rovira i Virgili) i *Marina Antònia Pui-gròs Caldentey* (CESAG, Universitat Pontifícia Comillas)**

És sabut que una de les fases de qualsevol procés de planificació lingüística és, segons el model d'Einar Haugen (1983), la implementació —vehiculació o, en termes de Lamuela (1994), *realització*. Aquesta fase inclou tant un procés de difusió de la normativa codificada entre els principals agents «estandarditzadors» (administració, ensenyament, mitjans de comunicació) com un procés d'anàlisi del grau d'assimilació i d'acceptació d'aquesta normativa.

Recentment, diversos estudis —impulsats sobretot per Avalnorm, grup de recerca dirigit per Joan Costa Carreras— han posat de manifest la necessitat d'avaluar el grau d'implantació de la normativa en el cas del català, en tots els àmbits i en tots els nivells lingüístics. En aquest sentit, Ginebra (en premsa) destaca que, almenys fins fa relativament poc temps, «no hi ha[via] hagut pròpiament recerca en avaluació de la implantació de la normativa sintàctica», si bé és cert que diversos treballs aporten dades relacionades amb aquesta qüestió. I per posar remei a aquesta mancança cal aprofundir en l'anàlisi del discurs de l'administració, l'ensenyament i els mitjans de comunicació.

Això és, precisament, el que pretenem amb el treball que presentem, mitjançant el qual estudiem el grau d'assimilació d'alguns punts conflictius de la normativa sintàctica en un tipus de discurs formal dels mitjans audiovisuals —que, al cap i a la fi, constitueixen un dels referents principals per a la configuració de qualsevol estàndard. Menys controlat que el de l'eix central dels informatius però d'un grau de formalitat superior al

dels programes d'entreteniment, ens centrem en el discurs de les corresponsalies dels serveis informatius de TV3, que considerem un bon punt de partida per observar si la normativa sintàctica s'assimila. Concretament, focalitzem l'atenció en alguns dels trets que, segons Ginebra (en premsa), presenten més dificultats d'implantació, entre els quals destaquen el canvi i la caiguda de preposicions, la perífrasi d'obligació *haver de* + infinitiu, l'expressió de l'abstracció, el complement directe amb preposició, el règim de certs verbs o l'ús d'algunes preposicions.

Aquest estudi, doncs, té com a objectiu principal oferir una panoràmica descriptiva del grau d'assimilació de la normativa sintàctica en un tipus de discurs dels mitjans audiovisuals, un discurs que pot servir de primer indicador per observar el grau d'implantació de la normativa sintàctica en la nostra comunitat lingüística.

Formes d'expressió verbal i multimodalitat a *Estremida memòria*, de Jesús Moncada

Laura Farré Badia (Universitat de Barcelona)

L'estudi de les manifestacions lingüístiques de la no-verbalitat és un àmbit molt productiu (Poyatos 1994) que, tanmateix, en el cas del català, en conjunt, s'ha explorat poc. Dins el marc general de les ciències del llenguatge, l'aplicació específica en què s'inscriu la reflexió sobre la frontera verbal-no verbal és l'anàlisi multimodal. En concret, l'expressió lingüística dels components no verbals dels textos literaris, que són un reflex (escrit) de la paraula viva, ha de quedar necessàriament reflectida en l'estil literari, de manera que la seva anàlisi esdevé una part de l'estilística multimodal.

L'estil, que pressuposa un coneixement profund de les estructures lingüístiques i de les possibilitats de combinació que presenten, és sempre el resultat d'una tria que fa un autor, i per consegüent l'estil és forçosament personal. De fet, diversos autors (Darbyshire 1971: 11 i Cabré 1999: 100) han associat l'estil literari amb la identitat. Així, l'estudi de l'estil literari com a idiolecte d'un autor pot contribuir al desenvolupament d'una línia d'estudi que autors com Maingueneau & Salvador (1995: 1) anomenen *teoria lingüística de la literatura*.

L'objectiu principal d'aquesta comunicació és fer una anàlisi de les formes lingüístiques que pren la comunicació no verbal i de les funcions que té en una obra literària: *Estremida memòria*, de Jesús Moncada. Per fer-ho, s'han tingut en compte algunes de les particularitats que presenten els textos literaris: en especial, la situació de doble enunciació que és pròpia de la ficció i la planificació del discurs, i la seva relació amb l'oralitat (similituds i diferències entre el col·loquial oral i el pseudocol·loquial o col·loquial de ficció).

Un objectiu complementari de la comunicació és comprovar fins a quin punt les tries

estilístiques que fa Moncada a *Estremida memòria* (amb relació a l'expressió de la no-verbalitat) es poden relacionar amb la voluntat de l'autor de caracteritzar els personatges i, alhora, de fer distincions entre els diferents gèneres que hi ha en l'obra.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Cabré, Jaume (1999) *El sentit de la ficció. Itinerari privat*, Barcelona, Proa.

Darbyshire, Alec Edward (1971) *A grammar of style*, Londres, Andre Deutsch.

Maingueneau, Dominique & Vicent Salvador (1995) *Elements de lingüística per al discurs literari*, València, Tàndem.

Poyatos, Fernando (1994) *La comunicació no verbal. Nuevas perspectivas en novela y teatro y en su traducción*, vol. III, Madrid, Ediciones Istmo.

La novel·la a l'era de la comunicació digital

Teresa Iribarren Donadeu (Universitat Oberta de Catalunya)

Internet i la migració digital de la cultura estan transformant els sistemes literaris. Les actuals formes de creació, de distribució i de lectura es desenquadren cada vegada més de les tradicionals pràctiques culturals

l·ligades a l'edició en paper. Els canvis afecten totes les esferes del sistema: els gèneres s'hibriden, la cadena de producció editorial viu un traumàtic procés de transvasament a la textualitat digital, la disciplina dels estudis literaris tot just inicia l'abordatge de múltiples fenòmens creatius de nova factura alhora que incorpora eines digitals en les seves pràctiques metodològiques, mentre que la xarxa propicia que entre els protagonistes del gran gir, el lector i l'autor, pugui establir-se un dens entramat comunicatiu, més enllà de l'obra literària.

En el nostre treball volem identificar un dels nous fenòmens d'ordre creatiu que, per bé que està emergint amb força, encara ha rebut ben poca atenció hermenèutica. Ens referim a un fenomen que s'està desenvolupant dins de l'arena de la novel·la, el gènere que manté una relació especular més estreta amb la realitat: el tractament temàtic de la nova comunicació digital, en què paraula i imatge estan estretament imbricats.

Assajarem de demostrar que la novel·la catalana més recent, per bé que des del punt de vista formal, no està experimentant una transformació significativa de resultes de la migració digital del sistema literari; sí que des del punt de vista de la construcció dels personatges i de l'articulació de la trama la nova comunicació digital hi té una preeminència creixent. Sense ànim d'establir un catàleg, aportarem evidències que a hores d'ara ja comptem amb un corpus rellevant de novel·les que s'endinsen de ple en la plasmació, d'una banda, dels canvis que s'estan operant en les noves pràctiques textuais i, de l'altra, de l'íntim vincle que tenim amb els diferents ginyes d'escriptura i

de lectura, que ens permeten establir noves formes de comunicació que impacten en la nostra esfera intel·lectual i, sobretot, emocional. Fidel al dictat secular de la mimesi, la novel·la reflecteix de manera cada vegada més palmària pràctiques culturals tan esteses com són la pulsio escòpica vers les pantalles, l'afany de publicació de textos i la pràctica del bricolatge de naturalesa multimodal consagrat a la pròpia configuració d'una identitat pública a Internet. Així, les novel·les ens presenten uns personatges enderiats amb l'escriptura digital que habiten uns paisatges que tenen en comú la ubiqüitat de les pantalles.

El marc teòric dins del qual inscriurem la nostra reflexió és el de les noves textualitats digitals, en estreta relació amb els estudis sobre la societat de la informació. Des d'aquesta perspectiva teòrica desplegarem una anàlisi hermenèutica d'un corpus molt reduït de novel·les a tall il·lustratiu, com ara *Albert Serra (la novel·la, no el cineasta)* (2013), d'Albert Forns, *L'altra* (2014), de Marta Rojals, i *Dies de frontera* (2014), de Vicenç Pagès Jordà.

Motivació pragmàtica i canvi sintàctic dels verbs

***Mercè Lorente Casafont* (Institut Universitari de Lingüística Aplicada - Universitat Pompeu Fabra)**

En treballs recents s'analitzen neologismes verbals de la llengua catalana procedents de l'Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra; es tracta d'estudis primerencs pel que fa al detall de l'anàlisi dins d'una determinada categoria lèxica. Tot i que la creació de verbs és reduïda al costat de la de substantius i adjectius, les dades recollides són prou interessants tant pel que fa a la consideració de la noció de neologicitat com pel que fa a la detecció de tendències marcades en la seva formació. S'hi pot observar que els nous verbs segueixen només alguns dels processos morfològics disponibles, i també que varien entre si perquè els parlants els perceben més o menys neològics segons si són més o menys predictibles segons la gramàtica (Lorente 2013). A més, moltes d'aquestes unitats (les formades per conversió) són, de fet, noves alternatives sintàctiques que no poden arribar a ser considerades veritables neologismes lèxics (Ginebra 2015, en premsa).

Són dades destacables que la prefixació més productiva actualment té valor intensificador (*arxiesmentar, hiperanunciar*) i parcialment recategoritzador, que la sufixació genera tant verbs transitius causatius de canvi (*infantilitzar, ressetejar*) com d'altres formes menys predictibles (*pujolejar, tutoritzar, googlejar*) o que la conversió selecciona bases eventives (*explosionar, biopsiar*). D'altra banda, les principals novetats sintàctiques ens remeten a regles de causativització, intransitivització (*bombardejar*), passivització (*po·lemitzar-se*) o d'alternança acusatiu-datiu (*preocupar-lo/preocupar-li*).

En aquesta comunicació volem reflexionar al voltant de la motivació que afavoreix la

creació selectiva de determinats neologismes verbals o de determinades alternances sintàctiques. Partim de la idea que no hi ha un únic factor que condicioni la novetat lèxica o sintàctica, sinó que la innovació és deutora d'una conjunció simultània de factors de naturalesa diversa, sintacticosemàntics i pragmàtics.

L'anàlisi de les dades documentades per l'Observatori ens permetrà detectar tendències comunes o transversals en processos de formació diferents, des de l'adopció de manlleus, la prefixació, la sufixació, la conversió fins a la neologia semàntica. Tindrem en compte variables com l'agentivitat dels predicats, l'eventualitat de les bases, l'assignació de papers semàntics al costat de la gramaticalització lleugera d'afixos, l'augment de l'expressivitat o la lexicalització d'estructures fraseològiques per a la configuració de tendències. Intentarem relacionar els trets d'innovació amb alguns principis sobre la direccionalitat del canvi lingüístic.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Ginebra, Jordi (2009) «Un cas de neologia lèxica i sintàctica: els verbs formats amb el prefix auto-», dins Maria Rosa Lloret & Clàudia Pons (eds.), *Noves aproximacions a la fonologia i la morfologia del català. Volum d'homenatge a Max Wheeler*, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, pp. 217-242.

— (2015) «Neologia i gramàtica entre el neologisme lèxic i el neologisme sintàctic», *Caplletra*, 59. [En premsa.]

Lorente, Mercè (2013) «Endreçant neologismes verbals», dins Esteve Clua i Maria-Rosa Lloret (eds.), *Qüestions de morfologia flexiva i lèxica del català. Volum d'homenatge a Joaquim Viaplana*, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, pp. 279-293.

Treballem llengua i literatura amb les TIC. Aplicació didàctica en la formació del futur professorat de Secundària

Alícia Martí Climent i Pilar Garcia Vidal (Universitat de València)

Aquesta comunicació presenta l'experiència de treball per a projectes de llengua i literatura amb TIC duta a terme al Màster Universitari en Professor/a d'Educació Secundària de la Universitat de València durant els darrers cinc anys, concretament en la matèria «Complements per a la formació disciplinària, de l'especialitat de llengua i literatura catalana». L'objectiu fonamental que ens proposem és que el futur professorat aprenga a elaborar materials didàctics sobre llengua i literatura amb TIC per aplicar-los a les aules de secundària i de batxillerat.

L'enfocament metodològic plantejat consisteix en el desenvolupament d'un projecte de treball de llengua o de literatura amb la incorporació de TIC en un dels continguts del currículum de secundària i batxillerat de l'àrea de Llengua i Literatura aplicat a un nivell

o a una etapa educativa. Plantegem una sèrie de treballs que consisteixen en un conjunt d'activitats organitzades i seqüenciades en funció d'un resultat o producte determinat (una ruta lingüística, un muntatge audiovisual...), amb la incorporació de recursos TIC per a la seua elaboració. La seqüència d'activitats segueix la proposta presentada per Kilpatrick el 1918 (Zabala 1995, en Rodríguez Gonzalo 2008: 29), quan va definir el mètode de projectes com un pla de treball amb l'objectiu de realitzar alguna cosa que desperte el propi interès. Finalment, cal presentar el producte elaborat mitjançant un pòster (digital o de paper) on consta el disseny d'una seqüència didàctica (SD), seguint el model de l'Escola de Ginebra i també el desenvolupat per Camps (1996) amb una fase de preparació, una de realització i una d'avaluació.

Presentarem una selecció de projectes realitzats pel nostre alumnat amb diferents suports tècnics que han estat adequats per treballar alguns aspectes del currículum de Llengua i Literatura en Secundària: videolits; revistes i periòdics digitals en *Blogger*, *Wordpress* i *Wix*; carrers literaris i lingüístics amb *Google maps*; pràctiques dramatitzades al voltant de qüestions lingüístiques (*videoling*); programes de ràdio per difondre activitats culturals, música en català i per treballar la llengua i la literatura.

Els objectius específics del treball per projectes amb les TIC són: atendre la diversitat d'interessos i destreses de l'alumnat, integrar les quatre habilitats lingüístiques, propiciar les relacions interdisciplinàries, introduir l'avaluació formativa, i donar-li una aplicació didàctica a la riquesa de recursos que ens ofereix la xarxa per potenciar l'aprenentatge lingüístic i literari.

Hem observat que l'ús de diferents recursos TIC facilita una planificació didàctica eficaç i motivadora, potencia la creativitat i l'originalitat, fomenta el treball col·laboratiu, reforça l'aprenentatge individual i permet la difusió de propostes de treball innovadores. Tanmateix, ens crida l'atenció l'escassa formació i ús de les TIC en l'àmbit acadèmic que demostren la majoria dels estudiants.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Camps, A. (1996) «Proyectos de lengua, entre la teoría y la práctica», *Cultura y educación*, 2, pp. 43-57.

— comp. (2003): *Seqüències didàctiques per aprendre a escriure*, Barcelona, Graó.

Camps, A. & M. Vilà (1994) «Projectes per aprendre llengua», *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 2, pp. 4-6.

Dolz, J. (1994) «Seqüències didàctiques i ensenyament de la llengua. Més enllà dels projectes de lectura i escriptura», *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 2, pp. 21-33.

Fernández Campos, A., I. González Mendizábal & M. Pérez Gómez, coords. (2010) «TIC y lengua: El reto del cambio metodológico», *Cuadernos de Pedagogía*, 401, pp. 51-53.

Lara, T. *et al.* (2009) *La competencia digital en el área de Lengua*, Barcelona, Octaedro.

Manresa, M., C. Duran & L. Ramada (2012) «Les TIC en les seqüències didàctiques de llengua i literatura», *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 57, pp. 36-48.

Rodríguez Gonzalo, C., ed. (2008) *La lengua escrita y los proyectos de trabajo. Propuestas para el aula*, Catarroja, Perifèric.

Construccions connectives causals en el debat parlamentari

Martí Mestre Melià (Sveučilište u Zadru)

Les construccions causals constitueixen un mecanisme lingüísticodiscursiu destacat en l'argumentació (Moeschler 1985; Adam 1992), especialment en els textos del nostre corpus, pertanyents al subgènere del discurs polític del debat parlamentari, que es basa alhora en la confrontació i en la col·laboració individual i grupal (Cuenca 2014). Alguns dels treballs teòrics sobre les construccions causals en llengua catalana (Cuenca 1991; Viana & Suïls 2002; Saldanya 2015) fan que hi haja una base conceptual sòlida i consolidada que permet contribuir a l'estudi d'aquest tipus d'estructures d'una forma més extensiva, com en el nostre cas, amb el llenguatge real com a punt de partida. L'objectiu d'aquest treball és fer una anàlisi de les construccions connectives binàries marcades per connectors causals a partir de la relació semàntica de causa-efecte i classificar-les des de dues perspectives complementàries, partint de treballs realitzats anteriorment (Cuenca & Mestre 2015): des d'una perspectiva estructural, amb l'anàlisi de les configuracions, l'ordre de les clàusules, la modalitat oracional i el tipus de recursivitat (Cuenca 2006; Diessel & Hetterle 2011; Saldanya 2015); i des d'una perspectiva semanticopragmàtica, amb l'aplicació de la divisió en estructures de contingut, epistèmiques o d'actes de parla (Sweetser 1990; Lagerwerf 1998). Tot plegat permet el tractament de les dades des d'un enfocament discursiu, partint d'altres treballs (Cuenca 2013), amb l'anàlisi del paper que exerceixen aquestes estructures en la construcció del text i la funció que tenen en el discurs, especialment en relació amb el gènere i el tipus de text.

Els resultats preliminars confirmen que les construccions causals són freqüents i significatives en l'argumentació amb el nombre més elevat d'ocurrències en relació amb el total de connectors, la qual cosa fa que els moviments argumentatius siguin majoritàriament de causa/justificació. Quant al nombre i varietat de connectors, els debats responen a les característiques pròpies de l'oral: nombre relativament elevat de connectors amb una varietat de formes reduïdes i amb un paper destacat de la conjunció *perquè*.

Finament, la quantitat de construccions binàries causals aproxima el debat parlamentari al gènere de la classe magistral: oral basat en l'escrit, planificat però amb una certa dosi d'informalitat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Adam, Jean-Michel (1992) *Les textes: types et prototypes*, París, Nathan. [Citem per la 3a edició París: Armand Colin, 2011.]

Cuenca, M. Josep (1991) *L'oració composta (II): la subordinació*, València, Publicacions de la Universitat de València.

— (2006) *La connexió i els connectors*, Vic, Eumo.

— (2013) «Causals constructions in speech», dins C. Bolly & L. Degand (eds.), *Text-Structuring. Across the Line of Speech and Writing Variation (Corpora and Language in Use)*, II, Lovaina la Nova, Presses Universitaires de Louvain, pp. 17-31.

— (2014) «The use of demonstratives and context activation in Catalan parliamentary debate», *Discourse Studies*, 16(6), pp. 729-752.

Cuenca, M. Josep & Martí Mestre (2015) «Use of connectives and argumentation in Catalan parliamentary debate», en premsa.

Diessel, Holger & Katja Hetterle (2011) «Causal clauses: A cross-linguistic investigation of their structure, meaning, and use», dins Peter Siemund (ed.), *Linguistic Universals and Language Variation*, Berlín, Mouton de Gruyter, pp. 21-52.

Lagerwerf, Luuk (1998) *Causal Connectives Have Presuppositions. Effects on Coherence and Discourse Structure*, La Haia, Holland Academic Graphics.

Moeschler, Jacques (1985) *Argumentation et conversation*, París, Hatier-Crédif.

Pérez Saldanya, Manuel (2015) «Les construccions causals en català: classes i nexes que les introdueixen», *Els Marges*, 105, pp. 10-38.

Sweetser, Eve (1990) *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*, Cambridge, Cambridge University Press.

Van Dijk, Teun A. (2000) «Parliamentary discourse», dins Teun A. Dijk & Ruth Wodak (eds.), *Racism at the Top. Parliamentary Discourses on Ethnic Issues in Six European States*, Klagenfurt, Drava, pp. 45-78.

Viana, Amadeu & Jordi Suïls (2002) «Les construccions causals i les finals», dins Joan Solà et al. (coord.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. III, Barcelona, Empúries, pp. 2937-2975.

L'ús de la llengua catalana en les tecnologies asíncrones electròniques

Anna Isabel Montesinos López (Universitat Politècnica de València)

Ara per ara, es considera Internet com una gran facilitadora de la conversa escriptural i de les noves formes de relat, en què el tret més important de les comunitats virtuals és la identitat textual, atès que els textos electrònics contenen els trets d'identitat de les persones que els escriuen. Hi ha unanimitat, doncs, a afirmar que malgrat la impersonalitat de la pantalla, la tecnologia digital facilita nivells d'afectivitat, intimitat i informalitat sense precedents.

La nostra proposta d'estudi s'emmarca en el repertori comunicatiu, especialment referit a l'oralitat i la informalització, a fi de localitzar les opcions lingüístiques i icòniques dels participants dels actes comunicatius. Així mateix, l'objecte d'estudi són diverses tecnologies asíncrones (grups de Facebook, grups de discussió i blogs) relacionats amb diversos àmbits, com són la salut, l'ensenyament i l'esport.

Finalment, la metodologia que emprem és la de l'anàlisi de corpus, en aquest cas electrònics, on l'objectiu principal és l'estudi pragmàtic de la llengua catalana en la comunicació mediatitzada per ordinador.

Els quaderns de camp d'Antoni M. Alcover en l'era digital

Maria-Pilar Perea (Universitat de Barcelona)

Des de 1900 a 1928 el dialectòleg manacorí Antoni M. Alcover (1862-1932) va recopilar informació dialectal, al llarg de les seves excursions filològiques, en més de 300 localitats del domini lingüístic català. Les dades recollides pertanyen als àmbits de la fonètica, la morfologia, el lèxic, la sintaxi i el folklore, i, addicionalment, en alguns casos, incorporen valuoses referències de caràcter sociolingüístic.

L'objectiu d'aquest treball es descriure el procés de cartografia a internet que s'ha aplicat a la base de dades resultant de la digitalització del contingut dels 65 quaderns que Alcover va emplenar al llarg dels seus viatges. La base de dades conté 74.000 registres, els quals es poden classificar en les àrees esmentades més amunt: 5.351 pertanyen a la fonètica; 9.967 a la morfologia; 3.435 a la sintaxi; 59.150, al lèxic; i 1.676, al folklore. Ara aquests materials s'hostatgen al Portal Antoni M. Alcover (<http://alcover.iec.cat/>), amb seu a l'Institut d'Estudis Catalans, com també els mapes que se'n deriven.

La presentació mostrarà el procés de creació de diferents tipus de mapes i explicarà les conseqüències de seleccionar i d'adaptar els materials lingüístics provinents de la base de dades original per aconseguir una visualització dels resultats més acurada.

La cartografia de les dades dialectals facilita el desenvolupament d'estudis tant

sincrònics com diacrònics, alhora que permet el seu tractament estadístic i la possibilitat de creuar els resultats amb dades provinents d'altres projectes que comparteixin elements comuns.

Intertextualitat verbal i no verbal en textos publicitaris

Lídia Pons i Grierà (Universitat de Barcelona)

Aquesta comunicació se centra en l'anàlisi d'algunes connexions de sintagmàtica interna —segons el valor que dóna a aquest concepte R. Harris (1993)— que es produeixen entre els diferents elements lingüístics i no lingüístics que conformen un anunci —entenent qualsevol anunci com un tipus específic de text comunicatiu—; i, a partir d'aquestes connexions, en l'anàlisi d'algunes relacions intertextuals que es produeixen entre un anunci concret i altres tipus de textos no necessàriament publicitaris.

Sense entrar en les consideracions teòriques ni en l'evolució del concepte d'intertextualitat després que als anys 60 J. Kristeva i T. Todorov comencessin a difondre les reflexions de M. Bajtin sobre les relacions entre discursos i J. Kristeva creés el terme, ni sense entrar tampoc en la classificació i la sistematització dels fenòmens transtextuals proposades per J. Genette (1982), l'anàlisi que es presenta en aquesta comunicació té en compte un valor d'intertextualitat semblant a la interpretació que en fan R. A. de Beaugrande i W. U. Dressler (1981 [1997], p. 249) quan el defineixen com a «relación de dependencia que se establece entre, por un lado, los procesos de producción y de recepción de un texto determinado y, por otro lado, el conocimiento que tengan los participantes en la interacción comunicativa de otros textos anteriores relacionados con él».

A partir, doncs, de la consideració de qualsevol anunci com un text comunicatiu específic, en el qual —segons el tipus de suport i la naturalesa del mitjà de difusió— poden combinar-se elements lingüístics i paralingüístics escrits i orals amb altres elements visuals, auditius i icònics, es tracta de presentar l'anàlisi d'alguns anuncis concrets. La finalitat és determinar, primerament, com interactuen aquests elements en algunes formes de publicitat. En segon lloc, tenint en compte els elements localitzats en cada text i les seves propietats, es tracta de determinar com s'estableixen les relacions intertextuals amb altres textos publicitaris i no publicitaris. L'objectiu final és presentar unes mostres d'allò que J. M. Adam i M. Bonhomme (1997) anomenen la capacitat vampiritzadora i de camuflatge de la publicitat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Adam, J. M. & M. Bonhomme (1997) *L'Argumentation publicitaire*, París, Nathan.

Beaugrande, R. A. de & W. U. Dressler (1981) «Intertextualidad», dins R. A. de Beaugrande & W. U. Dressler, *Introducción a la lingüística del texto*, Barcelona, Ariel, Barcelona, pp. 249-281. [Versió castellana de S. Bonilla, 1997.]

Genette, J. (1982) *Palimpsestes. La littérature au second degré*, París, Seuil.

Harris, R. (1993) *La sémiologie de l'écriture*, París, CNRS.

Kristeva, J. (1969) «Le mot, le dialogue et le roman», dins J. Kristeva, *Séméiotiké. Recherches pour une sémanalyse*, París, Seuil, pp. 143-173.

Les edicions del diccionari Saura a partir de l'apunt d'un blog

Joan Puig Malet (IES Estany de la Ricarda - Prat de Llobregat)

El naturalista barceloní Santiago (o Jaume) Àngel Saura i Mascaró (1818-1882) fou també l'autor del diccionari català més reeditat i reelaborat del segle XIX. Aquest aparegué el 1851 amb el títol de *Diccionario manual, ó vocabulario completo de las lenguas catalana-castellana. Obra única en su clase, y escrita en presencia de los mejores diccionarios de dichas lenguas publicados hasta hoy día* (Barcelona, Librería de Estévan Pujal, editor) i el seu complementari invers castellà-català el 1852, amb el mateix editor. Gaudí de tal popularitat que seixanta anys després encara es publicava, arribant a l'extrem que durant la segona dècada del segle XX el seu aprofitament editorial desembocà en un cas de plagi per part de Josep Pujol i Serra. Finalment, el 1995 l'editorial valenciana París-València publicà un facsímil de la part del refranyer que aparegué al final de l'edició pòstuma del diccionari castellà-català de 1884. El Saura fou una de les fonts de llengua escrita per al diccionari català-alemany i alemany-català d'Eberhard Vogel i per al monumental *DCVB*, a banda que amb el pas del temps anà millorant substancialment els seus articles.

Les desenes de reedicions —entre els dos sentits— d'aquesta petita obra suposen un problema bibliogràfic que se soluciona de diferent manera depenent de la font que el tracti (Marcet & Solà 1998, Rico & Solà 1995, Colon & Soberanas 1986...). Per tal d'afrontar aquesta qüestió, l'any 2008 vam publicar un apunt al blog *Gazophylacium* (Premi Blocs Catalunya, 2008) sota el títol «Les edicions del diccionari Saura: un puzzle incomplet». L'ajut de les diverses aportacions dels comentaristes, juntament amb l'ús d'altres eines digitals com la xarxa social de catalogació de biblioteques LibraryThing, ens ha permès, amb el pas del temps, anar trobant més exemplars d'aquest útil manual bilingüe d'equivalències. El resultat d'aquesta recerca no es pot considerar definitiu, però millora el de qualsevol intent anterior de concretar mitjançant les diferents edicions la popularitat del diccionari Saura.

Classificació dels verbs psicològic catalans. Preeminència semàntica i sintàctica de l'experimentador

Carles Royo i Bioto (Universitat de Barcelona)

Els verbs psicològic catalans són un clar exemple de la varietat i el dinamisme de la llengua, del caràcter «viu» i canviant que la caracteritza. Des de l'estudi de Belletti i Rizzi (1988), els verbs psicològic se solen classificar en tres tipus: els tipus I o SubjExp són verbs transitius amb experimentador subjecte i tema objecte (1a); els tipus II o AcExp són verbs transitius amb experimentador objecte i tema subjecte (1b), i els tipus III o DatExp són verbs intransitius amb experimentador datiu i tema subjecte (1c). Ara bé, una anàlisi atenta dels verbs psicològic catalans permet ampliar aquesta classificació fins a sis grups de predicats, com a mínim.

(1)	a. SubjExp	<i>L'Arnau odia el bacallà.</i>
	b. AcExp	<i>La Maria sorprèn l'Arnau.</i>
	c. DatExp	<i>A l'Arnau li agrada la Maria.</i>
	d. SubjExp sense	<i>tema L'Arnau pateix.</i>
	e. Alternants dels AcExp	<i>L'Arnau es sorprèn.</i>
	No alternants	<i>L'Arnau s'emmurria.</i>
	f. Alternants dels DatExp	<i>L'Arnau s'agrada de la Maria.</i> (cf. Rigau 1990)
	No alternant	<i>L'Arnau es penedeix d'haver-ho fet.</i>

L'únic cas en què l'experimentador no presenta preeminència semàntica i sintàctica és el dels verbs AcExp. Habitualment, l'experimentador és el participant més prominent de l'escena conceptual que l'oració denota, i queda col·locat a l'inici de l'oració, posició prototípica d'un subjecte. Fins i tot un bon nombre de verbs AcExp presenten un alternant sense un agent o causador, amb canvi d'ordre oracional i preeminència de l'experimentador: segons els diferents autors, pot presentar-se amb acusatiu o amb datiu (*A l'Arnau {el/li} sorprèn la conducta de la Maria*).

Tenint en compte Dowty (1991) i Cuenca (2005), els papers temàtics es poden concebre com a prototipus més que no pas com a categories definides. L'experimentador es concep habitualment com un (proto-)agent perquè comparteix característiques semàntiques dels agents prototípics i, com a tal, li correspon habitualment la posició de subjecte i la preeminència semàntica i sintàctica dins l'oració

Només quan l'experimentador hagi de «competir» dins l'oració amb un candidat que sigui agent o que sigui un causador no agentiu, quedarà l'experimentador relegat en la preeminència oracional. És el cas de les oracions causatives de canvi d'estat amb verbs AcExp. Aquest fenomen també pot explicar per què oracions considerades no normatives amb acusatiu com les de (2) —en un context agentiu— es poden trobar

en publicacions o per internet i no sonen gaire estranyes a determinats parlants. Fins i tot podem trobar un canvi de règim acusatiu/datiu segons si el context és agentiu o no respectivament (3).

- (2) a. [...] *per això fa l'impossible per agradar-les a ella i a la seua mare.*
 b. *Elles van rebre el noi amb gran alegria i totes es desfeien per agradar-lo.*
- (3) a. *Hi havia alguna cosa en la lliure Hepburn que no agradava al públic. I ella, en principi, no estava disposada a canviar per agradar-lo.*
 b. *Si vas a tu rollo sin intentar gustarlas, les gustarás.*

En aquest context, destacarem el règim del verb *interessar*, que ha esdevingut tema de debat lingüístic (cf. Cabré & Mateu 1998, Ginebra & Montserrat 2002, entre d'altres); fins i tot la doble possibilitat de règim acusatiu/datiu que el *DIEC2* recull en un context idèntic pot crear confusió. La comprensió dels mecanismes oracionals de preeminència semàntica i sintàctica pot ser una eina útil a tenir en compte a l'hora d'esbrinar el règim adequat d'aquest verb.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Belletti, Adriana & Luigi Rizzi (1988) «Psych-Verbs and Theta-Theory», *Natural Language and Linguistic Theory*, 6, 3, pp. 291-352.

Cabré Monné, Teresa & Jaume Mateu Fontanals (1998) «Estructura gramatical i normativa lingüística: a propòsit dels verbs psicològics en català», *Quaderns. Revista de traducció*, 2, pp. 65-81.

Cuenca, Maria Josep (2005 [2003]) *Sintaxi catalana*, Barcelona, UOC.

DIEC2 = Institut d'Estudis Catalans (2007) *Diccionari de la llengua catalana*, 2a ed. [1995], Barcelona, Institut d'Estudis Catalans / Enciclopèdia Catalana / Edicions 62. [Consulta en línia <<http://dlc.iec.cat/>>.]

Dowty, David (1991) «Thematic Proto-Roles and Argument Selection», *Language*, 67, pp. 547-619.

Ginebra, Jordi & Anna Montserrat (2002) «Sobre el règim del verb “interessar”», *Llengua i Ús*, 25, pp. 44-48.

Rigau, Gemma (1990) «Les propietats d'agradar: estructura temàtica i comportament sintàctic», *Caplletra*, 8, pp. 7-19.

A refranys em convides! Gènesi, desenvolupament i primers resultats de l'enquesta digital «Els refranys més usuals de la llengua catalana»

***Xus Ugarte Ballester* (Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya), *Joan Fontana Tous* (Universitat de Barcelona) i *Víctor Pàmies Riudor* (Universitat de Barcelona) i *José Enrique Gargallo* (Universitat de Barcelona)**

El projecte «Els refranys més usuals de la llengua catalana» (<http://www.refranysmes-usuals.cat/>), impulsat des de les universitats de Barcelona i Vic, malda per aconseguir un miler d'enquestes digitals,* que aportin informació paremiològica de tots els territoris de parla catalana. No endebades, l'enquesta s'adreça a tota persona capaç de parlar qualsevulla variant del català, independentment de l'edat, el sexe, la llengua materna i/o paterna, l'origen, la residència o l'orientació professional. A través dels resultats obtinguts, esbrinarem fins a quin punt, ben entrats al segle XXI, aquest saber ancestral es coneix i segueix viu a la parla quotidiana.

La comunicació es dividirà en tres parts: en primer lloc, analitzarem les fonts bibliogràfiques de què hem partit per arribar, després d'una meticulosa selecció (per a la qual també hem consultat experts de les diverses zones lingüístiques), a un corpus transversal de quatre-cents noranta-set refranys, dividits en quinze àmbits temàtics (com ara, meteorologia, menjar i beure, relacions entre homes i dones, lleure, religió i creences, etc.).

Segonament, bo i maridant els refranys amb les noves tecnologies, ens centrarem en el format digital de l'enquesta, un document Excel en què, a part de les dades personals (nom, cognoms, adreça electrònica, data i lloc de naixement, lloc de residència i llengües materna i paterna), es demana als participants que, per a cada refrany, triïn una de les tres opcions següents: si el coneixen (S), si el desconeixen (N), o bé si el coneixen i, a més, l'usen habitualment (U). D'altra banda, cada parèmia ofereix una casella de «Variants» perquè hi anotin qualsevol diferència (de caire dialectal, local, personal, etc.) respecte al refrany proposat, ja que l'enquesta no es proposa estandarditzar els resultats, sinó, ben al contrari, respectar i espigolar les particularitats de cada persona i territori. Dins d'aquest apartat, caldrà parlar dels beneficis, però també dels inconvenients, i, fins i tot, de les crítiques, sorgits a l'hora de distribuir per la xarxa (via correu electrònic, pàgina web, Twitter i Facebook) una enquesta d'aquestes dimensions, la realització de la qual comporta una concentració i un esforç notables per part de l'enquestat. Finalment, cadascun dels quinze blocs temàtics inclou un apartat («Més») que el participant pot emplenar amb tots els refranys d'aquella secció que hi trobi a faltar.

En tercer lloc, mostrarem, sumàriament, els resultats de l'enquesta: total de participants, dividits per edat, sexe, procedència, etc. D'altra banda, gràcies al procés d'informatització de les enquestes, podrem elaborar un rànquing amb els refranys més votats; vet aquí una informació que, analitzada en funció de les diverses àrees dialectals, ens permetrà esbrinar si un refrany resulta usual arreu del territori o bé en una determinada zona.

* Ara per ara, 8 de gener de 2015, se n'han obtingut 834.

Les llegendes sobre la passió de Jesús a la tradició catalana: orali-tat, evangelis i corpus digitalitzats

Caterina Valriu Llinàs (Universitat de les Illes Balears)

En els corpus llegendaris dels països de tradició cristiana són habituals els relats que es relacionen amb les Sagrades Escripures, tant de l'Antic com del Nou Testament. Sovint es tracta de petites narracions que glossen aspectes puntuals o marginals del que allà s'explica i els desenvolupen d'una manera poètica o còmica, o bé són tradicions paral·leles que comparteixen amb la Bíblia episodis i personatges però que creen nous arguments que no apareixen en el llibre sagrat. D'entre aquest conjunt de materials narratius en destaquen molt especialment els relacionats amb la vida de Jesús, que se centren en els dos episodis cabdals de la seva biografia: el naixement i la passió i mort. En aquest estudi —amb l'ajut de la base de dades Bibliofolk— confeccionarem un corpus de llegendes sobre la passió i mort de Jesús publicades en llengua catalana des de mitjans del s. XIX ençà i n'analitzarem el contingut, la forma i la simbologia, així com la seva vinculació amb altres llegendes de caràcter religiós

Resums de la sessió temàtica

«Discurs ‘verbal’ i multimodalitat: oral / escrit / digital»

Coordinador: *Lluís Payrató* (Universitat de Barcelona)

De la paraula viva a la paraula digital

**València
2015**

**17è Col·loqui Internacional
de Llengua i Literatura
Catalanes (AILLC)**

La paraula digital i els usos lingüístics escrits

Neus Nogué Serrano (Universitat de Barcelona)

¿Quina influència tenen en la nostra concepció dels usos lingüístics escrits el conjunt de mitjans i medis que encara anomenem *noves tecnologies*? Des del processadors de textos fins al Twitter, l'Instagram i el Facebook; des del correu electrònic fins al Whatsapp; des de la premsa digital —i totes les possibilitats d'interacció amb i entre els lectors que s'han generat— fins als blogs i webs personals i institucionals.

Entre les múltiples respostes que es deuen poder donar a aquesta pregunta, mirarem de proposar-ne algunes a partir de l'anàlisi de textos produïts en diversos àmbits (col·loquial, acadèmic, editorial, periodístic, comercial...), que tenen en comú l'entorn tecnològic a què ens referíem més amunt. Sens dubte, entre els aspectes positius que ha proporcionat la tecnologia a l'escriptura, hi ha les facilitats per a la comunicació immediata (pública i privada), per a la revisió i la millora dels textos un cop publicats, i per a l'autoedició, i el consegüent abaratiment de costos en la producció de textos de formats senzills. Entre els negatius, i en part com a conseqüència dels anteriors, l'aparició —i a vegades l'assumpció com a «normals»— d'errors verbals (gramaticals i discursius) i multimodals (o com a mínim paralingüístics, tipogràfics) no desitjats en contextos formals. Entremig, un cert grau de col·loquialització dels usos que probablement ve de més lluny i que s'explica també per altres factors, i que cal valorar d'una manera més matisada.

I en el rerefons de tot plegat, una altra pregunta que només el temps i l'evolució dels avenços tecnològics mateixos permetran, potser, respondre: ¿com s'hauran d'adaptar les normes que regulen l'escrit (l'ortografia —accents i altres diacrítics, ela geminada, per exemple—, la normativa gramatical, els criteris vinculats als diferents registres, les convencions tipogràfiques...) a les noves condicions de producció i recepció en què s'insereixen els usos de la paraula digital?

De la paraula viva a la paraula digital: paraules, discursos i modes/ medis

Lluís Payrató (Universitat de Barcelona)

Si ens dedicuéssim a definir i combinar els termes que apareixen en el títol d'aquesta sessió temàtica ens adonaríem de com d'imbricades i complexes poden arribar a ser les relacions conceptuals i discursives. Perquè, per exemple, «discurs» sol ser definit pels diccionaris corrents com allò que es diu de manera seguida, com un flux de pensament fet llenguatge, però alhora (com a col·loquialisme), com una xerrameca incontrolada. «Verbal» vol dir «fet de paraules», en una accepció, però en una altra «oral» (i de fet «de paraula» vol dir «oralment»), per bé que tots sabem que les paraules també s'escriuen i romanen en els escrits... en els quals s'ha perdut l'entonació i la prosòdia de l'oralitat. «Multimodal» sol voler dir diversitat de modes (de producció), però també de canals i de medis (de disseminació). I «digital» no solament vol dir relatiu als dits... o als dígitos...

Tenint en compte aquest rerefons, l'objectiu d'aquesta sessió temàtica és centrar-nos en l'anàlisi verbal i multimodal del discurs, tal com se'ns mostra avui en diferents àmbits i a través de diferents canals i medis per, si més no, destacar-ne la varietat i complexitat, i apuntar-ne interpretacions i explicacions: del discurs vist des de l'angle normatiu, acadèmic i científic, fins al discurs de les arts escèniques; del discurs associat amb la tecnologia fins al discurs dels mitjans de comunicació, amb totes les noves formes discursives que s'han creat. Al capdavant, contribuir a esbrinar com els interlocutors creen significat en la interacció comunicativa a través de modalitats diferents però combinades i integrades, i posar de manifest quins són els problemes que ens presenta la seva anàlisi.

Paraula, gèneres textuais i interacció

Vicent Salvador Liern (Universitat Jaume I)

Tot un potentíssim corrent de la lingüística actual postula que cal entendre el llenguatge com un fenomen comunicatiu vinculat a la (inter)acció. En aquest sentit, l'estudi dels fets lingüístics, dels usos sociocomunicatius del llenguatge i fins i tot de les estructures que han emergit d'aquests usos, ha de correlacionar-se amb l'activitat social tal com es produeix en els diferents contextos —entesos com a configuracions i representacions mentals de situacions actuacionals. En el marc de l'activitat social, les accions verbals poden constituir accions autònomes (ofendre mitjançant l'insult, consolar l'afligit, establir un contracte comercial o acords de qualsevol altra mena), poden descriure accions (relat dels fets esdevinguts, textos procedimentals, pronòstics mèdics) o bé acompanyar-les en sèries paral·leles (converses simultànies amb l'execució de tre-

balls, maniobres de distracció verbal de l'interlocutor mentre se li roba una pertinença o se li practica una cura clínica dolorosa). Per mitjà de la paraula (oral, escrita o digital-virtual), doncs, realitzem accions o *resemiotitzem* processos, situacions o objectes del món, com a produccions verbals, que s'adrecen a uns interlocutors presents, absents o imaginats.

Aquesta concepció del llenguatge implica que la tipologia dels gèneres discursius està lligada primàriament als contextos d'actuació, de manera que és en les configuracions típiques d'aquests contextos on es motivaran les opcions estilístiques o de registre congruents amb el gènere.

Més que no pas remetre a les molt diverses fonts teòriques que han contribuït a alimentar aquesta concepció del llenguatge (Vigotsky, Habermas, Halliday, Bronckart, Van Dijk, Scollon...), es tracta d'aplicar aquest plantejament a l'observació de la variació d'usos del català per mitjà d'exemples il·lustratius, sense oblidar l'àmbit comunicatiu d'internet, que sens dubte introdueix transformacions en els esquemes d'interacció.

La paraula i les arts escèniques

Eulàlia Salvat Golobardes (Universitat de Barcelona)

Sense voler endinsar-nos en el món de la teoria de les arts escèniques, en què la diversitat i multiplicitat de gèneres i formats és un fet i en què les innovacions i la creació de nous llenguatges són constants, ens centrarem en la paraula i en els principals components que intervenen en un muntatge per veure els efectes que aquests components poden exercir sobre els elements lingüístics.

En termes generals, la paraula, en les arts escèniques textuals, primer és escrita i després és dita. Es parteix d'un autor i d'un text que ha de ser dit/interpretat pels actors, acompanyat a vegades d'acotacions i paratextos que donen més informació sobre els personatges (caracterització física i/o psicològica), l'espai, el moviment, etc., i que cal tenir en compte quan aquest text es llegeix i sobretot quan es posa en escena.

D'altra banda, cal considerar també altres factors. En l'àmbit de les arts escèniques la paraula supera clarament els límits estrictament lingüístics i adquireix una altra dimensió. L'actor, el director, l'equip artístic en general (escenògraf, figurinista, dissenyador d'il·luminació i de l'espai sonor, etc.), poden exercir la seva influència sobre la paraula perquè hi poden sumar un seguit de components que la paraula per si mateixa (escrita o dita en un context neutre) no té. Així, per exemple, la intensitat i el to poden variar depenent de l'òptica des de la qual es planteja l'obra, del bagatge personal del director, del físic i les qualitats interpretatives dels actors, i de totes les aportacions escenogràfiques, relatives al figurinisme, lumíniques i sonores que s'hi sumin. Tampoc podem oblidar el marc on es representa l'obra ni el públic, un dels components bàsics i que

també exerceix la seva influència en el muntatge, i per tant, sobre la paraula que s'hi transmet.

És per tots aquests motius, que un mateix text, en versions diferents, fetes per actors, directors i equip artístic diferents, es pot diversificar de maneres gairebé inimaginables. Fins i tot, i portat a l'extrem, un mateix muntatge resulta diferent cada dia, en aquest cas, principalment i sobretot, per la influència dels actors, del públic i del context social.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Abellan, J. (1983) *La representació teatral*, Barcelona, Edicions 62.

Fàbregas, X. (1973) *Introducció al llenguatge teatral*, Barcelona, Edicions 62.

Kress, G. & Theo Van Leeuwen (2001) *Multimodal discourse: The modes and media of contemporary Communications*, Londres, Arnold.

Rosselló, Ramon X (1999), *Anàlisi de l'obra teatral (teoria i pràctica)*, València / Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Xarxes socials Gencat: com participar en entorns 2.0?

Marta Torres Vilatarsana (Generalitat de Catalunya)

La Generalitat de Catalunya, com moltes institucions, ja fa temps que és present a les principals xarxes socials, uns entorns on la «multimodalitat digital» combina (hiper)text, imatge i so amb múltiples canals comunicatius que obren moltes oportunitats a l'atenció ciutadana.

Els departaments i altres ens de la Generalitat que disposen de perfils a les xarxes socials assumeixen un doble repte:

- Comunicar en un entorn que no és pròpiament Administració i que a més pertany a una empresa, amb les seves pròpies normes comunicatives.
- Fomentar la participació i gestionar la interacció amb la ciutadania.

Després d'haver seguit els perfils de diversos departaments a Facebook i Twitter, analitzarem l'adequació d'uns perfils que s'identifiquen amb l'Administració a cadascuna d'aquestes xarxes socials però que han de trobar un equilibri entre el nivell de formalitat propi de la Generalitat (i de la informació que ofereixen) i la informalitat que caracteritza les xarxes socials i els seus usuaris.

L'anàlisi es complementa amb dades qualitatives: les conclusions d'unes sessions de formació adreçades a personal de l'Administració sobre els aspectes que són objecte d'aquesta comunicació.

També donarem compte d'algunes claus per interpretar la participació o el silenci, especialment a Facebook, tant de la ciutadania com del personal al servei de l'Administració. Els rols de cadascú es difuminen en un entorn com el de les xarxes socials: es tracta d'una oportunitat per a la col·laboració o d'un escull que genera silenci?

Organització:

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA
Facultat de Filologia,
Traducció i Comunicació
Departament de Filologia Catalana

Amb el patrocini de:

